

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“การวิจัยยุทธศาสตร์ทะเล (Maritime Strategy) เปรียบเทียบ”

โดย นาวาเอก จเร โคมเจลา และคณะ

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“การวิจัยยุทธศาสตร์ทะเล (Maritime Strategy) เปรียบเทียบ”

โดย นาวาเอก จเร โฉมเฉลา และคณะ

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ: RDG5030024
ชื่อโครงการ: โครงการวิจัยยุทธศาสตร์ทะเล (Maritime Strategy) เปรียบเทียบ
นักวิจัย: ศูนย์ปิ่น โสมภีร์¹, จเร โฉมเฉลา², พชร คุณงาม³, กรจักร
ยศธสาร⁴
Email address: ensignjc@yahoo.com
ระยะเวลาโครงการ กันยายน ๒๕๕๐ - ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

งานวิจัยนี้ได้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษายุทธศาสตร์ทะเลของประเทศที่ประสบความสำเร็จในเอเชียจำนวน 3 ประเทศ คือ สิงคโปร์ สาธารณรัฐเกาหลี และออสเตรเลีย ประเทศเป้าหมายทั้ง 3 นี้ มีปัจจัยภายในที่แตกต่างกันอย่างมาก ทั้งลักษณะทางภูมิศาสตร์ องค์กรประกอบและลักษณะนิสัยของประชากร คุณลักษณะของรัฐบาลและการเมือง ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชาติ และปัจจัยภายนอก ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เหล่านี้ส่งผลอย่างมาก และประเทศที่ประสบความสำเร็จเหล่านี้ ต่างก็มีพื้นฐานร่วมกัน คือมี รัฐบาลที่เข้มแข็งและมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศ ประชาชนที่พร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการ พัฒนา ซึ่งเมื่อประกอบเข้ากับปัจจัยเข้มแข็งอื่นของประเทศเพียงหนึ่งหรือสองปัจจัย ตลอดจน สามารถเชื่อมโยงปัจจัย การผลิต การขนส่ง การค้าและบริการ การตลาด และการรักษาความ ปลอดภัยผสมผสานเข้าด้วยกันได้อย่างครบถ้วน ก็เพียงพอที่จะสามารถผลักดันประเทศที่ยากจน ไปสู่ความสำเร็จทางเศรษฐกิจได้ในเวลาอันสั้น สาเหตุหลักที่ไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่า เทียมกับประเทศเหล่านี้ เนื่องจากประเทศไทยยังไม่สามารถสร้างรัฐบาลที่มั่นคงและมุ่งมั่น พร้อมกับการเลือกปัจจัยที่เป็นจุดแข็งที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง และยังไม่ สามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้งห้าของสมุทพหุภาพเข้าด้วยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย เอกสารวิจัยนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์ ๕ ร่างคู่ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศที่วางอยู่บนรากฐานการศึกษายุทธศาสตร์ทะเลของประเทศที่ได้ทำการวิจัย

คำหลัก: ยุทธศาสตร์ทะเลเปรียบเทียบ สิงคโปร์ สาธารณรัฐเกาหลี ออสเตรเลีย
ยุทธศาสตร์ ๕ ร่างคู่

¹ กรมข้าวทหารเรือ

² กรมสื่อสารทหารเรือ

³ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ทหารเรือ

⁴ กองเรือยุทธการ

Abstract

Project Code: RDG5030024

Project Title: The Maritime Strategy Comparative Study

Investigators: Somapee Soonpuen⁵, Chomchalao Jarea⁶, Khunngam Pachara⁷, Yostasan Korajak⁸

Email address: ensignjc@yahoo.com

Project Duration September 2007 – February 2012

This study used the historical method to investigate into three successful maritime nations, namely, Singapore, South Korea, and Australia. Internal and external factors were examined. It was found that these countries vary greatly in terms of their internal factors including geographical properties, characteristics of the people, the government and politics, and history, and external factors such as interactions with other states and the global scene of socio-economic developments. Among these internal strengths, the factor of a stable government with good governance and political will, when coupled with one or two internal strengths, can turn an economically troubled nation into a success in a very short period. However, a nation without a good guiding principle will suffer from social and environmental impacts. In light of the experiences of these 3 nations under study, Thailand's internal factors are examined. It is found that Thailand has a number of strengths which should allow her better freedom to choose a path to economic success, and that she has yet to integrate her production, transport, trade and service, marketing and security together effectively. Whenever Thailand will have found her political strengths and determination, and set her aim for development on carefully chosen internal strengths, she should be successful likewise. Finally, this research provides a 5-track strategy based on the result of this study for Thailand to develop its economy and society to cope with the capitalism world.

Keywords: Maritime Comparative Strategy, Singapore, South Korea, and Australia, Five Track Strategy

⁵ Naval Intelligence Department

⁶ Naval Communication Department

⁷ Naval Strategy Studies Center

⁸ Naval Fleet Command

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การวิจัยยุทธศาสตร์ทะเล (Maritime Strategy) เปรียบเทียบ

คณะผู้วิจัย	สังกัด
1. นาวาเอก ศุภณัฏฐ์ โสมภีร์	สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง กองทัพเรือ
2. นาวาเอก พชร คุณงาม	กรมกำลังพลทหารเรือ กองทัพเรือ
3. นาวาเอก จเร โฉมฉาย	สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง กองทัพเรือ
4. นาวาเอก กรจักร์ ยศธสาร	กองเรือยุทธการ กองทัพเรือ

ชุดโครงการ ยุทธศาสตร์ทะเล

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

EXECUTIVE SUMMARY

สมุทธานุภาพ หรือความสามารถในการใช้ทะเลในการสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งให้แก่ชาติเป็นความลับที่มีค่ามหาศาลสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง มีผู้พยายามอธิบายความลับนี้ด้วยการนำเสนอแนวคิดในการสร้างความมั่งคั่งจากทะเลอย่างน้อย ๓ ท่าน พอล เคนเนดี นับเป็นบุคคลแนวหน้าในยุคปัจจุบันที่ได้ศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจัง และได้ตั้งคำถามที่น่าสนใจว่า “เหตุใดบางประเทศจึงร่ำรวย ในขณะที่บางประเทศกลับยากจน” โดยเขาได้มุ่งศึกษาระบบทางทะเลที่สร้างให้ประเทศฮอลแลนด์ร่ำรวยอย่างมากในอดีต ในขณะที่ อัลเฟรด เทเยอร์ มาฮาน ได้ศึกษาระบบทางทะเลที่ทำให้ประเทศอังกฤษทั้งร่ำรวยและมั่นคง ส่วน วอลเตอร์ รัสเซล มิด ได้ศึกษาความสำเร็จของสหรัฐอเมริกา ทั้งสามท่านต่างก็ได้เสนอคำอธิบาย ซึ่งมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง และเกี่ยวข้องกับปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ (1) การค้า (2) การบริการทางการเงิน (3) การต่อเรือ (4) ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ (5) ประชากร (6) รัฐบาลและนโยบาย (7) การปกครองและเสรีภาพ (8) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (9) ความมั่นคงของโลก หรืออาจจำลองเป็นโมเดลกว้าง ๆ ได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการสร้างสมุทธานุภาพได้แก่ ปัจจัยภายในประเทศ ประกอบด้วย ภูมิศาสตร์ ประชากร และรัฐบาล และปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลก ตลอดจนองค์ประกอบแห่งสมุทธานุภาพทั้งห้า คือ การผลิต การค้าและบริการ การขนส่ง การตลาด และการรักษาความปลอดภัย เมื่อนำแนวทางการศึกษาเหล่านี้ ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ตลอดจนองค์ประกอบที่สำคัญของสมุทธานุภาพทั้งห้า มาประยุกต์ใช้กับการศึกษาประเทศที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งในแถบเอเชียได้แก่ สิงคโปร์ สาธารณรัฐเกาหลี และออสเตรเลีย พบว่าสำหรับประเทศสิงคโปร์มีปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการเป็นเมืองท่า แต่ปัจจัยนี้โดยลำพังยังไม่เพียงพอในการสร้างสิงคโปร์ให้ก้าวขึ้นมาสู่โลกที่หนึ่งในปัจจุบันนี้ หากแต่รัฐบาลสิงคโปร์ต้องใช้ความมุ่งมั่นและตั้งใจจริงในการนำพาเกาะเล็กๆ แห่งนี้ฟันฝ่าอุปสรรคภัยคุกคามต่าง ๆ ทั้งจากภายนอก และปัญหาสังคมภายใน ทำให้สามารถวางแผนสร้างสิงคโปร์บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์เมืองท่าเสรี เพื่อสร้างฐานการผลิตและบริการอย่างชาญฉลาด ทำให้สิงคโปร์มีความมั่นคงส่งผลให้สามารถดึงดูดความมั่งคั่งจากทะเลได้อย่างมหาศาล อย่างไรก็ตามรัฐบาลมิได้แก้ไขและป้องกันปัญหาสังคมควบคู่กันไปอย่างพอเหมาะ ด้วยการแปรเปลี่ยนความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของตนมาเป็นความมั่นคงทางทหารและทางการเมืองควบคู่กันไปแล้ว สิงคโปร์ก็อาจจะไม่ประสบความสำเร็จในระดับปัจจุบันนี้ นอกจากนั้น สิงคโปร์ยังเตรียมการรองรับความแปรปรวนทางเศรษฐกิจโลกและความไม่แน่นอนในอนาคต ด้วยการกระจายการลงทุนไปทั่วโลก ทั้งการรุกในสาขาการบริหารท่าเรือ และการลงทุนในกิจการในประเทศต่าง ๆ ด้วยกองทุนแห่งชาติ ซึ่งจะเป็นหลักประกันที่ดีว่าสิงคโปร์จะสามารถดึงดูดความมั่งคั่งจากดินแดนต่างๆ ได้ทั่วโลก แม้ว่า

ในอนาคตความเป็นเมืองท่าของสิงคโปร์อันเป็นรากฐานสำคัญอาจจะเผชิญต่อการแข่งขันที่รุนแรงจากเมืองท่ารอบข้างซึ่งต่างก็มีศักยภาพไม่น้อยกว่าสิงคโปร์ทั้งสิ้น สำหรับค่าใช้จ่ายในการพัฒนานั้น ด้วยขนาดพื้นที่ที่จำกัดทำให้สิงคโปร์ประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมจากภาวะอากาศเป็นพิษและน้ำทิ้งจากโรงงาน อย่างไรก็ตามรัฐบาลสิงคโปร์ได้เล็งเห็นปัญหาเหล่านี้มาตั้งแต่ต้น และได้วางมาตรการเพื่อบรรเทาปัญหาลงแม้ว่าจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ทั้งหมด

สำหรับสาธารณรัฐเกาหลี แม้ว่าจะมีลักษณะความจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ ภัยคุกคามจากภายนอก ปัญหาการว่างงาน และความยากจนเช่นเดียวกับสิงคโปร์ แต่สาธารณรัฐเกาหลีมิได้เป็นเส้นทางผ่านที่สำคัญของสายการเดินเรือของโลกเช่นสิงคโปร์ ในมุมมองหนึ่งปัญหาของสาธารณรัฐเกาหลีจึงหนักหนาสาหัสกว่าและไม่อาจแก้ไขได้ด้วยวิธีเดียวกัน อย่างไรก็ตามสาธารณรัฐเกาหลีมีโชคที่อยู่บ้างที่มีชายฝั่งถึงสามด้าน ซึ่งเมื่อประกอบกับการมีรัฐบาลที่มุ่งมั่นอย่างต่อเนื่อง และมีประชาชนที่พร้อมจะทำงานหนักด้วยค่าแรงที่ต่ำ ทำให้สาธารณรัฐเกาหลีสามารถสร้างเศรษฐกิจการผลิตและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกโดยใช้ทะเลเป็นเครื่องมือเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้วยค่าขนส่งที่ต่ำได้สำเร็จ ความคับขันของประเทศและความกล้าหาญของรัฐบาล ประกอบกับการวางแผนนโยบายอุตสาหกรรมที่เป็นขั้นตอนสมเหตุสมผล ทำให้สาธารณรัฐเกาหลีสามารถตัดทวงความมั่งคั่งจากการค้าและขนส่งทางทะเลได้อย่างน่าอัศจรรย์ และไม่เพียงก้าวกระโดดจากโลกที่สามมาสู่โลกที่หนึ่งได้อย่างรวดเร็วเท่านั้น หากแต่ยังสร้างขีดความสามารถที่ติดอันดับต้นของโลกในเทคโนโลยีหลายสาขา อาทิ อิเล็กทรอนิกส์ การต่อเรือ การขนส่งทางเรือ และเหล็กกล้า ได้ภายในเวลาเพียงไม่ถึงสามทศวรรษ อย่างไรก็ตามยุทธศาสตร์การสร้างชาติด้วยอุตสาหกรรมหนักนี้ได้ส่งผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมแก่สาธารณรัฐเกาหลีอย่างหนัก ซึ่งรวมถึงปัญหา ฝนกรด สิ่งมีชีวิตถูกทำลาย แหล่งน้ำบนดินและใต้ดินปนเปื้อน และการทำลายระบบนิเวศน์ทางทะเล ซึ่งเป็นผลกระทบที่สาธารณรัฐเกาหลีพยายามแก้ไขอย่างเร่งด่วนในขณะนี้

สำหรับออสเตรเลียนั้นกลับไม่เหมือนประเทศเป้าหมายทั้งสอง หากพิจารณาปัจจัยทางภูมิศาสตร์แล้ว ออสเตรเลียได้เปรียบในด้านขนาดทั้งพื้นที่บนบกและทะเล ออสเตรเลียจึงไม่มีข้อจำกัดทางด้านพื้นที่หรือทรัพยากร ดังนั้นออสเตรเลียจึงน่าจะสามารถตัดทวงความมั่งคั่งจากทะเลได้มากกว่า แต่การณกลับมิได้เป็นเช่นนั้น ด้วยเหตุผลที่น่าสนใจคือ ความโน้มเอียงฝักใฝ่คนผิวขาวมีส่วนอย่างยิ่งที่ทำให้ออสเตรเลียดำรงนโยบายไม่ต้อนรับผู้อพยพชาวเอเชียอย่างยาวนาน ซึ่งทำให้ประชากรของออสเตรเลียมีจำนวนน้อยและประกอบด้วยชาวผิวขาวเกือบจะทั้งหมด อีกประการหนึ่งความเข้มแข็งทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและเศรษฐกิจเสรีของออสเตรเลีย ทำให้สภาพแรงงานมีความเข้มแข็งและเป็นสาเหตุให้แรงงานภาคการผลิตมีค่าจ้างสูงจนกระทั่งเป็นอุปสรรคต่ออุตสาหกรรมการผลิตและการเดินเรือ ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานออสเตรียมีจำนวนไม่เพียงพอ จึงทำให้ไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างทัดเทียมกับประเทศในเอเชีย ออสเตรเลีย

แก้ไขปัญหาระบบงานในภาคการเกษตรและเหมืองแร่ด้วยการใช้เครื่องจักรกลทดแทนแรงงานที่ขาดแคลนทำให้ยังสามารถแสวงประโยชน์จากทรัพยากรของตนได้ต่อไป ถึงกระนั้นก็ตามออสเตรเลียก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคาการผลิตรายการค้าอุตสาหกรรมของตนให้ลุล่วงไปได้ จึงต้องหาทางออกด้วยการหันไปสู่เศรษฐกิจบนพื้นฐานความรู้ในภาคบริการ โดยเฉพาะทางด้านการศึกษา การท่องเที่ยว และให้บริการเทคโนโลยีขั้นสูง ออสเตรเลียจึงสามารถดึงดูดความมั่งคั่งจากทะเลอย่างยั่งยืนผ่านการท่องเที่ยวและธุรกิจต่อเนื่อง ทั้งนี้การที่ออสเตรเลียพึ่งพาภาคบริการโดยไม่มีสินค้าอุตสาหกรรมหลักและไม่สามารถใช้ความได้เปรียบด้านการขนส่งทางทะเลของตนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทำให้ออสเตรเลียขาดดุลการค้าอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานานกว่า 50 ปี อันเป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่รัฐบาลออสเตรเลียพยายามแก้ไข อย่างไรก็ตามการขาดอุตสาหกรรมหนักก็มีส่วนที่ดี กล่าวคือทำให้ออสเตรเลียไม่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงเช่นที่สาธารณรัฐเกาหลีประสบ

สำหรับประเทศไทยนั้น มีปัจจัยทางภูมิศาสตร์บางประการที่ได้เปรียบกว่าสิงคโปร์ สาธารณรัฐเกาหลี และออสเตรเลีย ทั้งความกว้างขวางของพื้นที่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะพืชพันธุ์ ธัญญาหารที่สมบูรณ์ ตลอดจนมีชายฝั่งที่ยาว และมีที่ตั้งอยู่ใจกลางแผ่นดินสุวรรณภูมิและสามารถเดินทางไปยังประเทศใกล้เคียงได้อย่างสะดวก มีพลเมืองและวัฒนธรรมอันอ่อนโยนมีเอกลักษณ์ โดยเฉพาะอัธยาศัย และศิลปะประจำชาติ ลักษณะเช่นนี้ทำให้ประเทศไทยมีทางเลือกอย่างเสรี ในการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในภาค การเกษตรและเหมืองแร่ การผลิตสินค้าอุตสาหกรรม และการบริการ อย่างไรก็ตามสิ่งที่ยังเป็นอุปสรรคจุดรั้งให้ ไทยยังไม่ประสบความสำเร็จในระดับเดียวกับประเทศทั้งสาม สาเหตุหลักเกิดจากสภาพบ้านเมืองที่ปราศจาก แรงผลักดันจากภายนอกที่จะต้องทำให้ต้องตัดสินใจพัฒนาประเทศอย่างเร่งด่วนเช่นเดียวกับกรณีของสิงคโปร์ และสาธารณรัฐเกาหลี ยิ่งไปกว่านั้นลักษณะของรัฐบาลและการเมืองที่ขาดเสถียรภาพอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง ขาดวิสัยทัศน์ระยะยาว จึงทำให้การพัฒนาประเทศโดยเฉพาะในการสร้างองค์ประกอบแห่งสมุททานภาพทั้งห้า กล่าวคือ การผลิต การขนส่ง การค้า การบริการ การตลาด และการรักษามันคงของประเทศ ยังขาดการ วางแผนที่เชื่อมโยงเกี่ยวพันกัน ทำให้ประเทศไทยพลาดโอกาสที่จะดึงดูดความมั่งคั่งจากทะเลได้อย่างเต็มที่ การวางแผนพัฒนาประเทศที่ไม่ครบถ้วนทุกมุมมองทำให้การพัฒนาประเทศไทยนั้น ด้านหนึ่งขัดแย้งกับอีก ด้านหนึ่ง สิ่งเหล่านี้ได้สร้างปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบอย่างสำคัญต่อประชาชนในเขตโรงงาน และเขตอุตสาหกรรม และส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในทะเล และวิถีชีวิตของชาวประมงอย่างรุนแรง

คงไม่อาจกล่าวได้ว่ากรณีศึกษาจากประเทศเป้าหมายทั้งสาม จะไขปริศนาในการสร้างความมั่นคง และมั่งคั่งได้ครบถ้วนทุกแง่มุม อย่างไรก็ตามสิ่งที่ได้นำจะฉายแนวทางให้เห็นถึงปัจจัยเข้มแข็งและอ่อนแอของ ประเทศไทยที่ยังเป็นอุปสรรคทำให้ไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่กล่าว มาแล้ว และเมื่อได้ขจัดอุปสรรคเหล่านี้แล้วก็ย่อมเล็งเห็นได้ว่าไทยจะประสบความสำเร็จในระดับที่สูงกว่าใน ปัจจุบันอย่างมาก ซึ่งจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อปัจจัยด้านการเมืองของไทยมีความเข้มแข็งซึ่งจะส่งผลให้การกำหนด

นโยบายและความมั่นคงของประเทศไทยยาวได้รับการแก้ไข โดยเอกสารวิจัยนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์
๕ รางคู่ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่วางอยู่บนรากฐานการศึกษายุทธศาสตร์ทะเลของ
ประเทศที่ได้ทำการวิจัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ได้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษายุทธศาสตร์ทะเลของประเทศที่ประสบความสำเร็จในเอเชียจำนวน 3 ประเทศ คือ สิงคโปร์ สาธารณรัฐเกาหลี และออสเตรเลีย ประเทศเป้าหมายทั้ง 3 นี้ มีปัจจัยภายในที่แตกต่างกันอย่างมาก ทั้งลักษณะทางภูมิศาสตร์ องค์กรประกอบและลักษณะนิสัยของประชากร คุณลักษณะของรัฐบาลและการเมือง ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติ และปัจจัยภายนอกคือความสัมพันธ์กับรัฐที่เกี่ยวข้องกัน และกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลก ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเหล่านี้ส่งผลอย่างมากในการบังคับให้ประเทศเหล่านี้ต้องดำเนินยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งที่แตกต่างกัน และประเทศที่ประสบความสำเร็จเหล่านี้ ต่างก็มีพื้นฐานร่วมกัน คือมีรัฐบาลที่เข้มแข็งและมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศ ประชาชนที่พร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งเมื่อประกอบเข้ากับปัจจัยเข้มแข็งอื่นของประเทศเพียงหนึ่งหรือสองปัจจัย ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้งห้าของสมุททานุภาพที่นำเสนอโดยมาฮาน กล่าวคือ การผลิต การขนส่ง การค้าและบริการ การตลาด และการรักษาความปลอดภัยผสานเข้าด้วยกันได้อย่างครบถ้วน ก็เพียงพอที่จะสามารถผลักดันประเทศที่ยากจนไปสู่ความสำเร็จทางเศรษฐกิจได้ในเวลาอันสั้น อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จทางเศรษฐกิจนี้หากไม่มีการวางปรัชญาที่เหมาะสม ก็จะต้องแลกมาด้วยผลกระทบทั้งทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เมื่อนำบทเรียนที่ได้จากการศึกษามาเปรียบเทียบกับประเทศไทย พบว่าประเทศไทยนั้นมีปัจจัยภายในที่เข้มแข็งอยู่จำนวนมากจึงมีศักยภาพที่จะประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจได้เช่นเดียวกับประเทศเป้าหมายเหล่านี้ แต่สาเหตุหลักที่ไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าเทียมกับประเทศเหล่านี้ เนื่องจากประเทศไทยยังไม่สามารถสร้างรัฐบาลที่มั่นคงและมุ่งมั่น พร้อมกับเลือกปัจจัยที่เป็นจุดแข็งที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง และยังไม่สามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้งห้าของสมุททานุภาพเข้าด้วยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเอกสารวิจัยนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์ ๕ รางคู่ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่วางอยู่บนรากฐานการศึกษายุทธศาสตร์ทะเลของประเทศที่ได้ทำการวิจัย

Abstract

This study used the historical method to investigate into three successful maritime nations, namely, Singapore, South Korea, and Australia. Internal and external factors were examined to see what factors have shaped their successes. It was found that these countries vary greatly in terms of their internal factors including geographical properties, characteristics of the people, the government and politics, and history, and external factors. As the three countries rode the common wave of fluctuating global events, some unique sets of internal and external factors ultimately influenced their path to success, and in some cases the prevailing factors left the nations with few options to choose from. Although it is challenging to compare performances based on these various circumstances particular to each country, a successful country is the one which coordinates well her activities in production, transport, trade and service, marketing, and security. Also internal strengths namely geography, people and government do play a crucial role in the success of a nation as a maritime and economic power. Among these internal strengths, it is found that the factor of a stable government with good governance and political will, when coupled with one or two internal strengths, can turn an economically troubled nation into a success in a very short period of time. However, a nation without a good guiding principle of development will suffer from social and environmental impacts in exchange for such economic success. In light of the experiences of these 3 nations under study, Thailand's internal factors are examined. It is found that Thailand has a number of strengths which should allow her better freedom to choose a path to economic success, and that she has yet to integrate her production, transport, trade and service, marketing and security together effectively. Whenever Thailand will have found her political strengths and determination, and set her aim for development on carefully chosen internal strengths, she should be successful likewise. Finally, this research provides a 5-track strategy based on the result of this study for Thailand to develop its economy and society to cope with the capitalism world.

ข้อจำกัดในการนำข้อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ทะเลไปใช้ประโยชน์

งานศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้เสนอแนะข้อวิเคราะห์บทเรียนทางยุทธศาสตร์ทะเลที่ได้จากการศึกษาประเทศเป้าหมาย จากบทเรียนดังกล่าวได้เสนอแนะยุทธศาสตร์ 5 รางคู่ขนาน ซึ่งรวมถึง การพัฒนาระบบการเมืองของไทย การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีศักยภาพสูง การพัฒนาระบบการสื่อสารขนส่งและลอจิสติกส์ การพัฒนาระบบทุนและการเงิน และการพัฒนาองค์กรในการจัดวางยุทธศาสตร์ของชาติ ซึ่งหากปฏิบัติได้จะทำให้ประเทศไทยสามารถใช้ทะเลได้อย่างประสบความสำเร็จและสอดคล้องกับการพัฒนาบนฝั่งในภาพรวมของชาติอย่างยั่งยืน

การพัฒนาดังกล่าวนี้แม้จะต้องการเงินทุนจำนวนมากและเทคโนโลยีขั้นสูง แต่อยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้สำหรับประเทศไทยซึ่งมีฐานะทางการเงินการคลังดีและมีบรรยากาศการลงทุนที่ดีสำหรับชาวต่างชาติ อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญที่อาจทำให้ยุทธศาสตร์ 5 รางคู่ขนานดังกล่าวไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้ หรือนำมาปฏิบัติได้ล่าช้า คือข้อจำกัดทางด้านโครงสร้างทางการเมืองและสังคมไทย ซึ่งในปัจจุบันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยที่มั่นคงถาวร ทั้งนี้เนื่องจากสังคมไทยยังยึดติดกับการบูชาตัวบุคคลโดยไม่คำนึงถึงหลักการประชาธิปไตยและหลักนิติธรรม ประชาชนจำนวนมากขาดความเลื่อมใสศรัทธาในระบบประชาธิปไตยที่มีรัฐบาลที่เข้มแข็งเป็นตัวแทนของปวงชนในการกำหนดและดำเนินนโยบายต่าง ๆ และพร้อมที่จะส่งเสริมการปกครองนอกระบบประชาธิปไตย เมื่อประกอบกับลักษณะอำนาจนิยมของกองทัพ จึงส่งเสริมให้เกิดการก่อรัฐประหารตลอดมา สิ่งเหล่านี้ทำให้พรรคการเมืองอ่อนแอ เอื้อต่อการมีรัฐบาลผสมที่ขาดเสถียรภาพและดำเนินนโยบายระยะสั้น ส่งผลให้ประเทศไทยขาดวิสัยทัศน์และความต่อเนื่องในการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและสมุททานุภาพในระยะยาวอย่างยั่งยืนและสอดคล้องประสานกัน ทำให้แม้ไทยจะมีจุดเข้มแข็งอยู่จำนวนมากและมีแนวทางในการพัฒนาที่ดีมากมายแต่อาจจะไม่สามารถดำเนินการได้

สารบัญ

เนื้อหา

EXECUTIVE SUMMARY	i
บทคัดย่อ	v
Abstract	vi
ข้อจำกัดในการนำข้อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ทะเลไปใช้ประโยชน์	vii
สารบัญ	viii
สารบัญภาพ	xi
สารบัญตาราง	1
บทที่ 1 บทนำ	2
1.1 ความเป็นมาของโครงการ	2
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย	3
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.7 คำนียามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	4
บทที่ 2 สมุทรทานุภาพและการกำหนดยุทธศาสตร์ทะเล	5
2.1 บทนำ	5
2.2 ทฤษฎีสมุทรทานุภาพ	5
2.3 องค์ประกอบของสมุทรทานุภาพ	12
2.4 การกำหนดยุทธศาสตร์ทะเล	13
เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ	19
บทที่ 3 การพัฒนาเศรษฐกิจและสมุทรทานุภาพของประเทศไทย	20
3.1 บทนำ: สิงคโปร์...เรื่องราวแห่งโชคชะตาและความพยายาม	20
3.2 ปัจจัยพื้นฐานของสิงคโปร์	21
3.3 พัฒนาการทางเศรษฐกิจและสมุทรทานุภาพของสิงคโปร์	24
3.4 การพัฒนาเศรษฐกิจและสมุทรทานุภาพของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีลีควงยู	40
3.5 ชัดความสามารถของสิงคโปร์ในปัจจุบัน	49
3.6 ทิศทางยุทธศาสตร์ในอนาคต	57
3.7 ผลกระทบจากการพัฒนา	58

3.8 สรุป	59
เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ	61
เอกสารอ้างอิงภาษาไทย	61
เว็บไซต์	62
บทที่ 4 การพัฒนาเศรษฐกิจและสมุทรภาพของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี	63
4.1 บทนำ: สาธารณรัฐเกาหลี...รุ่งอรุณแห่งความสงบ	63
4.2 ปัจจัยพื้นฐานของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี	63
4.3 พัฒนาการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจของสาธารณรัฐเกาหลีภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2	76
4.4 มหัตถรย์แห่งกลุ่มแม่น้ำฮัน: การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายใต้รัฐบาลปักจุงฮี	77
4.5 ระยะที่ 1 ยุทธศาสตร์ทดแทนการนำเข้าเพื่อสร้างความเข้มแข็งและปัจจัยพื้นฐาน (1962-1966)	79
4.6 ระยะที่ 2: ยุทธศาสตร์การส่งออกด้วยอุตสาหกรรมเบา (1967- 71)	85
4.7 ระยะที่ 3: ยุทธศาสตร์การส่งออกด้วยอุตสาหกรรมหนักและปิโตรเคมี (1972-1974)	88
4.8 การปรับสมดุลของยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ (1980-ปัจจุบัน)	94
4.9 ชี้ความสามารถและอุตสาหกรรมที่สำคัญ	98
4.10 สาธารณรัฐเกาหลีในอนาคต	114
4.11 สรุป	118
เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ	119
เอกสารอ้างอิงภาษาไทย	120
เว็บไซต์	120
บทที่ 5 การพัฒนาเศรษฐกิจและสมุทรภาพของประเทศออสเตรเลีย	121
5.1 บทนำ	121
5.2 ปัจจัยพื้นฐานและสมุทรภาพของออสเตรเลีย	121
5.3 ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจของออสเตรเลีย	131
5.4 การพัฒนาเศรษฐกิจออสเตรเลีย	131
5.5 ระยะที่ 1 เศรษฐกิจบนฐานการอุตสาหกรรมปฐมภูมิ	132
5.6 ระยะที่ 2 เศรษฐกิจบนฐานอุตสาหกรรมระดับทุติยภูมิ	134
5.7 ระยะที่ 3 เศรษฐกิจบนฐานอุตสาหกรรมระดับตติยภูมิ	136
5.8 สมุทรภาพของออสเตรเลีย	138
5.9 ยุทธศาสตร์ทะเลของออสเตรเลียปัจจุบัน	146
5.10 นโยบายมหาสมุทรออสเตรเลียเล่มที่ 1 (Australian Oceans Policy 1)	147
5.11 นโยบายมหาสมุทรออสเตรเลียเล่มที่ 2 (Australian Oceans Policy 2)	149
5.12 มาตรการรองรับนโยบายมหาสมุทรของออสเตรเลีย	149
5.13 สรุป	161

เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ	168
บทที่ 6 ยุทธศาสตร์ทะเลเปรียบเทียบกับ	173
6.1 ทั่วไป	173
6.2 ยุทธศาสตร์ทะเลของประเทศสิงคโปร์	173
6.3 ความเชื่อมโยงกันขององค์ประกอบแห่งสมุททานุภาพของสิงคโปร์	178
6.4 ยุทธศาสตร์ทะเลของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี	180
6.5 ความเชื่อมโยงกันขององค์ประกอบแห่งสมุททานุภาพของสาธารณรัฐเกาหลี	182
6.6 ยุทธศาสตร์ทะเลของประเทศออสเตรเลีย	183
6.7 ความเชื่อมโยงกันขององค์ประกอบแห่งสมุททานุภาพของออสเตรเลีย	184
6.8 ยุทธศาสตร์ทะเลเปรียบเทียบกับ	185
6.9 ยุทธศาสตร์ทะเลและโอกาสของประเทศไทย	192
6.10 ปัจจัยเข้มแข็งและปัจจัยอ่อนแอของประเทศไทยเปรียบเทียบกับ	193
6.11 โอกาส กับคุกคามและสิ่งท้าทาย	199
6.12 แนวทางยุทธศาสตร์การพัฒนาและบทบาทของยุทธศาสตร์ทะเลของไทย	204
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัยและยุทธศาสตร์เสนอแนะ	207
7.1 ทั่วไป	207
7.2 สรุปบทเรียนทางยุทธศาสตร์ที่ได้รับ	207
7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทย	208
7.4 ยุทธศาสตร์ ๕ ร่างคู่ขนานที่เสนอแนะสำหรับประเทศไทย	210
ผนวก ก. บทความเพื่อเผยแพร่	215
1. บทนำ	215
2. สิงคโปร์...ผู้ใช้ความเป็นสื่อสาธารณะของทะเลในการดึงดูดการค้าและการลงทุน	216
3. สาธารณรัฐเกาหลี...ผู้ใช้ทะเลเพิ่มความสามารถในการแข่งขันบนพื้นฐานอุตสาหกรรมส่งออกสินค้าเทคโนโลยีสูง	222
4. ออสเตรเลีย...ผู้ใช้ทะเลในการส่งเสริมเศรษฐกิจภาคบริการอย่างยั่งยืน	224
5. ประเทศไทย...ผู้มากศักยภาพแต่ยังมิได้ใช้ทะเลให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฝั่ง	226
6. บทสรุป	229
ผนวก ข. ตารางเปรียบเทียบกิจกรรมและวัตถุประสงค์	231
สรุปผลการดำเนินงานตลอดโครงการตามแผนงาน	231

สารบัญภาพ

รูป 1 นักยุทธศาสตร์ที่ศึกษาสมุททานุภาพ	6
รูป 2 องค์ประกอบของสมุททานุภาพ	8
รูป 3 ปัจจัยเสริมสมุททานุภาพ	9
รูป 4 Bartlett's Model	14
รูป 5 โมเดลการกำหนดยุทธศาสตร์ของลอยด์	16
รูป 8 แผนที่ประเทศสิงคโปร์	21
รูป 9 แผนที่ประเทศเกาหลี	64
รูป 12 ขนาดเศรษฐกิจออสเตรเลียเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น	138
รูป 13 มูลค่าการขนส่งสินค้าขาเข้าของออสเตรเลีย ระหว่าง ปี 2004-05	162
รูป 14 มูลค่าการขนส่งสินค้าขาออกของออสเตรเลีย ระหว่าง 2004-05	163
รูป 15 ประเทศไทย	192
รูป 16 กราฟแสดงการเปรียบเทียบความถนัดของประชากรคิดเป็นร้อยละ โดยเปรียบเทียบระหว่าง ไทย เกาหลี ออสเตรเลีย และสิงคโปร์ โดยมีข้อสังเกตที่สำคัญคือ สัดส่วนของอาชีพของประชากร ทั้งสามประเทศมีความใกล้เคียงกัน ยกเว้นประเทศไทยที่ประชากรมีมากทางเกษตรกรรม ในขณะที่ เกาหลี สิงคโปร์และ ออสเตรเลีย เน้นการค้าและบริการ.....	196
รูป 17 การเปรียบเทียบผลผลิตมวลรวมต่อหัว ประเทศไทยมีผลผลิตมวลรวมต่อหัวค่อนข้างต่ำ มาก โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับ สาธารณรัฐเกาหลี สิงคโปร์ และ ออสเตรเลีย ทั้งที่ประเทศไทย มีผลผลิตมวลรวมสูงพอๆ กับออสเตรเลีย และสิงคโปร์	199

สารบัญตาราง

ตาราง 1 การนำเข้าและส่งออกของออสเตรเลีย ปี 2000-05	164
ตาราง 2 ตลาดการนำเข้าและส่งออกกับพื้นที่ต่างๆ ปี 2004-05	165
ตาราง 3 การนำเข้าและส่งออกของออสเตรเลีย.....	166
ตาราง 4 แสดงช่องทางผ่านของสินค้าที่นำเข้าออสเตรเลีย.....	167
ตาราง 5 ตารางเปรียบเทียบเงินไขปัจจัยเกื้อหนุนสมุททานุภาพ	194

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาของโครงการ

สมุทธานุภาพหรืออำนาจทางทะเลได้แสดงอิทธิพลต่อความรุ่งเรืองของชาติต่างๆ มาแล้วมากมายในประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นการก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและการทหารพวกเปอร์เซีย กรีก โรมัน สเปน โปรตุเกส เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส อังกฤษและสหรัฐอเมริกา อะไรคือปัจจัยหลักที่ทำให้ชาติและประเทศเหล่านี้ก้าวขึ้นหรือตกลงจากการเป็นมหาอำนาจ ชาติเหล่านี้ได้มีการใช้กำลังอำนาจแห่งชาติทางทะเลหรือสมุทธานุภาพในลักษณะไหนจึงส่งผลให้ประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในแง่ความมั่นคงและความมั่งคั่ง ทั้งนี้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ในช่วง ค.ศ.1660 จนถึง ค.ศ.1783 ของนาวาเอก อัลเฟรด เทเยอร์ มาฮาน อดีตผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพเรือและนักยุทธศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงของกองทัพเรือสหรัฐอเมริกา ได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงอิทธิพลของสมุทธานุภาพต่อประวัติศาสตร์ในห้วงเวลานั้นไว้อย่างมากมายในหนังสือ "The Influence of Sea Power upon History" โดยชี้ให้เห็นถึงการใช้ สมุทธานุภาพของชาวยุโรปในการแสวงประโยชน์และปกป้องลัทธิรัฐพ่อค้า (Mercantilism) ซึ่งลัทธินี้ได้แสวงประโยชน์จากการคมนาคมขนส่งทางทะเลในการค้าขายและการสร้างความมั่นคงให้กับตนเองเต็มที่โดยมิได้คำนึงถึงการแบ่งประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน จึงมีการแสวงหาอาณานิคมเพื่อผูกขาดแหล่งวัตถุดิบและเป็นตลาดของตน โดยใช้สมุทธานุภาพของเรือพาณิชย์ในการค้าขายและขนส่งสินค้าระหว่างอาณานิคมกับประเทศแม่ ในขณะเดียวกันก็ได้ใช้กองทัพเรือของประเทศตนเป็นเครื่องมือหลักในการควบคุมเส้นทางการคมนาคม ปกป้องคุ้มครองเส้นทางการค้าและแสวงหาอาณานิคมเพื่อหาปัจจัยการผลิตและเป็นที่ปล่อยผลผลิตอุตสาหกรรมของตนเองอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันก็ใช้ริ่งความประเทศคู่แข่ง ยิ่งไปกว่านั้นยังได้นำกองทัพเรือเป็นเครื่องมือทางการทูตบีบบังคับประเทศอื่นๆ ให้ทำตามความประสงค์ที่ตนต้องการเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการรังควานการค้าของประเทศคู่แข่งหรือว่าบังคับให้ประเทศอื่นให้สิทธิผลประโยชน์ทางการค้าหรือการรุกรานประเทศที่ด้อยกว่าเพื่อสร้างเป็นอาณานิคมของตน ในยุคนั้นจึงเห็นได้ชัดเจนถึงการใช้พลังอำนาจแห่งชาติทางทะเลหรือสมุทธานุภาพของประเทศในยุโรปในการก้าวเป็นผู้นำของโลกทั้งทางเศรษฐกิจและการทหาร โดยมาฮานได้สรุปปัจจัยที่เป็นพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อสมุทธานุภาพของชาติในสมัยนั้นไว้ 6 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ (2) ลักษณะทางกายภาพของขอบฝั่ง (3) ความยาวและส่วนต่อยื่นอาณาเขตของขอบฝั่ง (4) จำนวนประชากรที่มีความสามารถในการใช้ทะเล (5) คุณลักษณะประจำชาติ และ (6) คุณลักษณะของรัฐบาล และที่สำคัญเขายังได้สรุปไว้ว่าองค์ประกอบแห่งสมุทธานุภาพที่แท้จริงแล้วคือ การผลิต การค้า การขนส่ง แหล่งวัตถุดิบ ตลาด และการรักษาความปลอดภัย

ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดก็เพื่อจะชี้ให้เห็นถึงวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มาฮานใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกำลังอำนาจแห่งชาติทางทะเล รวมถึงการใช้กำลังอำนาจแห่งชาติดังกล่าวปกป้องและเสริมสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งแก่ชาติในยุโรปโดยเฉพาะอังกฤษในระหว่าง ปี ค.ศ.1660 ถึง ปี ค.ศ.1783 ซึ่งบทเรียนที่ได้จากการวิเคราะห์ของมาฮานทำให้หลายประเทศได้แก่ รัสเซีย เยอรมัน และญี่ปุ่น นำไปเป็นหลักในการพัฒนาสมุทธานุภาพของตนเพื่อให้เกิดความมั่นคงและมั่งคั่ง

ในระยะต่อมา ยิ่งไปกว่านั้นประเทศที่เคยล้าหลังประเทศไทยในอดีตแต่มีการสร้างสมุททานุภาพอย่างต่อเนื่อง เช่น สาธารณรัฐเกาหลี สิงคโปร์ และออสเตรเลีย กลับสามารถสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งให้กับประเทศอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่ประเทศไทยแม้ว่าจะเป็นประเทศที่มีชายฝั่งทะเลที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ทะเลถึงสองด้านก็ตาม แต่การใช้ทะเลของประเทศไทยก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ ฉะนั้นจึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาอย่างยิ่งว่าประเทศเหล่านี้ได้มีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ทางทะเลอย่างไรจึงสามารถก้าวขึ้นอย่างรวดเร็วมาเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้ในเวลาอันสั้น อะไรคืออุปสรรคสิ่งทำลาย และโอกาสที่ทำให้ประเทศเหล่านี้มองเห็นประโยชน์จากทะเลจนเกิดแนวความคิดในการสร้างสมุททานุภาพเพื่อแสวงหาประโยชน์จากทะเลในขณะที่ประเทศเรายังมองไม่เห็น ประเทศไทยจึงควรเร่งศึกษาจากประเทศเหล่านี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งให้กับประเทศของเราจากทะเลต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพัฒนาสมุททานุภาพในยุคปัจจุบัน
- 2.2 เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทะเล การกำหนดนโยบาย และยุทธศาสตร์ในการใช้และพัฒนาสมุททานุภาพของประเทศ สาธารณรัฐเกาหลี สิงคโปร์ และออสเตรเลีย
- 2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบข้อดีและข้อด้อยของยุทธศาสตร์ตามข้อ 2.2 และสรุปทริเียนด้านยุทธศาสตร์ที่ประเทศไทยน่าจะนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดทำยุทธศาสตร์ทะเลในอนาคต

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีขอบเขตในการศึกษาเปรียบเทียบ การกำหนดนโยบาย และยุทธศาสตร์ในการใช้และพัฒนา สมุททานุภาพของประเทศ เกาหลี สิงคโปร์ และออสเตรเลีย เพื่อหาข้อดีและข้อด้อยเพื่อใช้เป็นบทเรียนในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศไทยในอนาคต

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษายุทธศาสตร์ทะเลของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี สิงคโปร์ และออสเตรเลีย นี้จะใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ด้วยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาผลประโยชน์แห่งชาติและวัตถุประสงค์มูลฐานทางทะเลของประเทศเหล่านี้ การศึกษาสภาวะแวดล้อมภายนอกที่เกื้อกูลและเป็นอุปสรรคต่อการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ (Ends) การศึกษาสภาวะแวดล้อมภายในที่เกื้อกูลและเป็นอุปสรรคต่อการกำหนดนโยบาย (Ways) ศึกษาผลดีผลเสียของนโยบายต่างๆ ต่อประสิทธิภาพของการใช้และพัฒนาทรัพยากรของชาติ การศึกษามาตรการที่สนับสนุนนโยบาย (Means) และเสนอรายงานตามแบบพรรณนาวิเคราะห์

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ยุทธศาสตร์ทะเลของประเทศ สาธารณรัฐเกาหลี สิงคโปร์ และออสเตรเลีย ปัจจัยปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อสมุทธานุภาพของประเทศเหล่านี้ รวมถึงการดำเนินการและกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ทะเลของทั้ง 3 ประเทศ และศึกษาเปรียบเทียบเพื่อประเมินจุดอ่อนจุดแข็งของยุทธศาสตร์ทะเลของประเทศเหล่านี้

1.5.2 บทเรียนที่ประเทศไทยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางและข้อเสนอแนะในการกำหนดยุทธศาสตร์ทะเลของไทยในอนาคต สภาพแวดล้อม แนวโน้ม และฉากการใช้ทะเลของโลกอนาคต

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เป็นแนวทางสำหรับรัฐบาลในการแสวงประโยชน์จากทะเลเพื่อความมั่งคั่งและมั่นคงแห่งชาติในอนาคต

1.6.2 เป็นแนวทางสำหรับรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาขีดความสามารถทางทะเลในระยะยาว

1.6.3 เป็นแรงจูงใจสำหรับประชาชนในการสนับสนุนวิสัยทัศน์ทางทะเลของรัฐบาล

1.7 คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1.7.1 สมุทธานุภาพ มีที่มาจากคำว่า Sea Power ซึ่งถือกำเนิดมาจากพลเรือตรี อัลเฟรด เทเยอร์ มาฮาน นายทหารเรือสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้ใช้นี้เป็นครั้งแรกในหนังสือ "The Influence of Sea Power Upon History" แต่ก็ได้ให้คำจำกัดความไว้เด่นชัดนัก แต่อาจสรุปได้ว่า คือความสามารถในการใช้ประโยชน์ทั้งมวลจากทะเลเพื่อสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งให้แก่ประเทศ

1.7.2 เมืองท่าแลกเปลี่ยนสินค้า (entrepot) คือเมืองท่าที่เป็นจุดพบกันของสินค้าต่างๆ ในลักษณะซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน

1.7.3 เมืองท่าเสรี (free port) หรือเมืองท่าปลอดภาษี หมายถึงเมืองท่าที่อนุญาตให้มีการนำเข้าและส่งออกสินค้าโดยเสรี และไม่มีการเรียกเก็บภาษีจากเรือสินค้าและจากการซื้อขายสินค้าที่นำเข้าและส่งออกนั้น

1.7.4 อินเตอร์แลนด์ (hinterland) ผืนแผ่นดินอันติดต่อกับเมืองท่าได้ด้วยระบบคมนาคม และเป็นแหล่งผลิตอันสร้างวัตถุดิบหรือสินค้าให้แก่เมืองท่า

บทที่ 2 สมุทรทานุภาพและการกำหนดยุทธศาสตร์ทะเล

นาวาเอก ศูนย์ปืน โสมกิริ์

นาวาโท จเร โคมเจลา

2.1 บทนำ

ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องเข้าใจพื้นฐานสองประการ คือทฤษฎีที่มาของสมุทรทานุภาพ และการกำหนดยุทธศาสตร์ทะเล ประการแรกเพื่อให้เข้าใจความหมายของคำว่าสมุทรทานุภาพและองค์ประกอบสำคัญของสมุทรทานุภาพ ตลอดจนปัจจัยที่เกื้อหนุน และประการหลังเพื่อเข้าใจถึงแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ทะเลในการศึกษาครั้งนี้

2.2 ทฤษฎีสมุทรทานุภาพ

สมุทรทานุภาพ หรือความสามารถในการใช้ทะเลเพื่อสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งให้แก่ประเทศชาติเป็นความลับที่มีค่ามหาศาลสำหรับชาติที่เข้าใจ มีผู้พยายามไขปริศนาว่าองค์ประกอบที่สำคัญของสมุทรทานุภาพนี้มีอะไร Paul Kennedy⁹ (2008, หน้า 126-138) นับเป็นบุคคลในยุคใหม่ ที่ได้ศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจัง และได้ตั้งคำถามที่น่าสนใจว่า "เหตุใดบางประเทศจึงร่ำรวย ในขณะที่บางประเทศกลับยากจน" โดยเขาได้ศึกษาประเทศฮอลแลนด์ซึ่งเป็นต้นตำรับผู้คิดค้นระบบทางทะเล¹⁰ (Maritime System) ในศตวรรษที่ 17 ระบบทางทะเลของดัตช์มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การมีเมืองท่าขนาดใหญ่ถึงสองเมืองคือ อัลทแวร์พ (Antwerp) และ อัมสเตอร์ดัม (Amsterdam) ที่ทำให้ดัตช์สามารถคิดค้นระบบทางทะเลยุคที่ 1 อันมีคุณสมบัติที่สำคัญ 6 ประการ คือ (1) เป็นประเทศที่เป็นศูนย์รวมตลาดของการประมงและขนส่งที่ใหญ่ที่สุดของยุโรปเหนือ (2) เป็นประเทศที่เป็นศูนย์กลางด้านการเงินที่ใหญ่โตมากที่สุดของโลกที่สามารถระดมทุนสนับสนุนระบบทางทะเลให้สามารถขยายตัวไปยังอาณานิคมของตนได้อย่างต่อเนื่อง (3) เป็นประเทศที่เป็นศูนย์รวมอุตสาหกรรมการต่อเรือ และเป็นศูนย์รวมตลาดซื้อขายยุโรปที่ใหญ่ที่สุดในยุคนั้น อันทำให้ดัตช์มีขีดความสามารถทางเรือและอาวุธที่ทันสมัย

⁹ นักประวัติศาสตร์ด้านการกำหนดนโยบายต่างประเทศชั้นเยี่ยมคนหนึ่งของสหรัฐฯ ผู้แต่งหนังสือ The Rise and Fall of British Naval Mastery ซึ่งอธิบายถึงความรุ่งเรืองของอังกฤษ

¹⁰ ระบบทางทะเลซึ่งประกอบด้วย (1) การผลิต (Production) (2) การขนส่ง (Shipping) (3) อาณานิคมและตลาด (Colonies and Markets) (A.T. Mahan 1840-1914, หน้า 71) ซึ่งในความหมายของ Mahan ก็คือ Sea Power ซึ่งแตกต่างไปจากความเห็นของ Walter Russell Mead เพียงเล็กน้อยที่หมายถึงระบบการค้าโลก (global trade) การลงทุน (Investment) และ พลังอำนาจทางทหาร (military power) ซึ่งดัตช์เป็นผู้คิดได้ในศตวรรษที่ 17 และอังกฤษได้ปรับปรุงเป็นรูปแบบที่ 2 (Version 2) ในปลายศตวรรษที่ 18 และสุดท้ายสหรัฐฯ ได้ปรับปรุงเป็นรูปแบบที่ 3 ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (Mead 2007, หน้า 86)

สามารถแผ่เขตการค้าและอิทธิพลของตนได้อย่างมั่นคง (4) เป็นประเทศที่มีอิสรเสรีภาพในการเผยแพร่ความคิดบนสิ่งพิมพ์ที่อุดมไปด้วยแนวคิดใหม่ๆ ก่อให้เกิดเป็นสังคมแห่งความรู้ที่ทำให้ดัดจริตมีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และเทคโนโลยีมากกว่าประเทศอื่นๆ ในยุโรป (5) เป็นประเทศที่ให้เสรีภาพกับประชาชนในการค้าขายโดยไม่จำกัดชนชั้น ทำให้นักการค้าจากยุโรปทั้งหลายเข้ามาทำการค้าให้กับดัดจริตสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง (6) เป็นประเทศที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมที่สามารถใช้มหาสมุทรแผ่ขยายอิทธิพลทางการเมือง การค้า และสังคมไปยังดินแดนโพ้นทะเลได้ทั่วโลก

สมุทรทานุภาพ (Sea Power)

Alfred Thayer Mahan
commander of
the United States Naval War College
(1840-1914)

Paul Kennedy
Professor of History
At Yale U. (1945-)

Walter Russell Mead
Henry A. Kissinger
Senior Fellow
for U.S. Foreign Policy
(1952-)

รูป 1 นักยุทธศาสตร์ที่ศึกษาสมุทรทานุภาพ

ก่อนหน้าการศึกษาของ พอล เคนเนดี้ (Paul Kennedy) หลายร้อยปีมีผู้สนใจศึกษาสมุทรทานุภาพอย่างจริงจังก็คือ พลตรี อัลเฟรด เทเยอร์ มาฮาน (Alfred Thayer Mahan, 1840-1914) อดีตผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพเรือสหรัฐอเมริกา และนักยุทธศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงของกองทัพอากาศสหรัฐอเมริกา ได้ทุ่มเทความพยายามในการศึกษาความรุ่งเรืองของอังกฤษ และได้นำเสนอผลงานการศึกษาของเขาในหนังสือชื่อ "The Influence of Sea Power Upon History" เขาได้ชี้ให้เห็นถึงนโยบายและยุทธศาสตร์ทะเลของอังกฤษในอดีตต่อการพยายามใช้สมุทรทานุภาพ (Sea Power) หรือระบบทาง

ทะเลยุคที่ 2 (ยุคต่อจากระบบทางทะเลของฮอลแลนด์) ระหว่าง ค.ศ.1660 ถึง ค.ศ.1783 เพื่อสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งจนทำให้อังกฤษกลายเป็นมหาอำนาจโลกได้ในเวลานั้น กลยุทธ์ที่สำคัญของอังกฤษที่ทำให้เหนือชั้นกว่าฮอลแลนด์ก็คือยิ่งอังกฤษมีความมั่งคั่งมากเท่าใด ก็ผันความมั่งคั่งนั้นให้เป็นกำลังอำนาจทางเรือที่ทรงอำนาจปกป้องระบบทางทะเลยุคที่ ๒ ของตนให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง ระบบทางทะเลยุคที่ 2 นี้ ยังได้เพิ่มแนวคิดการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้วยนโยบายที่เรียกว่า "Balance of Power" หรือการรักษาสมดุลอำนาจระหว่างประเทศมหาอำนาจ เป็นการป้องปรามมิให้ประเทศมหาอำนาจทำสงครามระหว่างกันเพราะจะเป็นอุปสรรคต่อการค้าขายของอังกฤษในภาพรวม โดยนโยบายนี้ อังกฤษพร้อมที่จะขัดขวางเมื่อมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่งมีอิทธิพลเหนือกว่าประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ไม่ว่าจะที่ใดๆ ในโลกเพื่อประกันความปลอดภัยของระบบทางทะเลของตน และทราบได้ที่ระบบทางทะเลในยุคที่ ๒ ของอังกฤษยังไม่ถูกคุกคาม อังกฤษจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในภูมิภาคนั้น

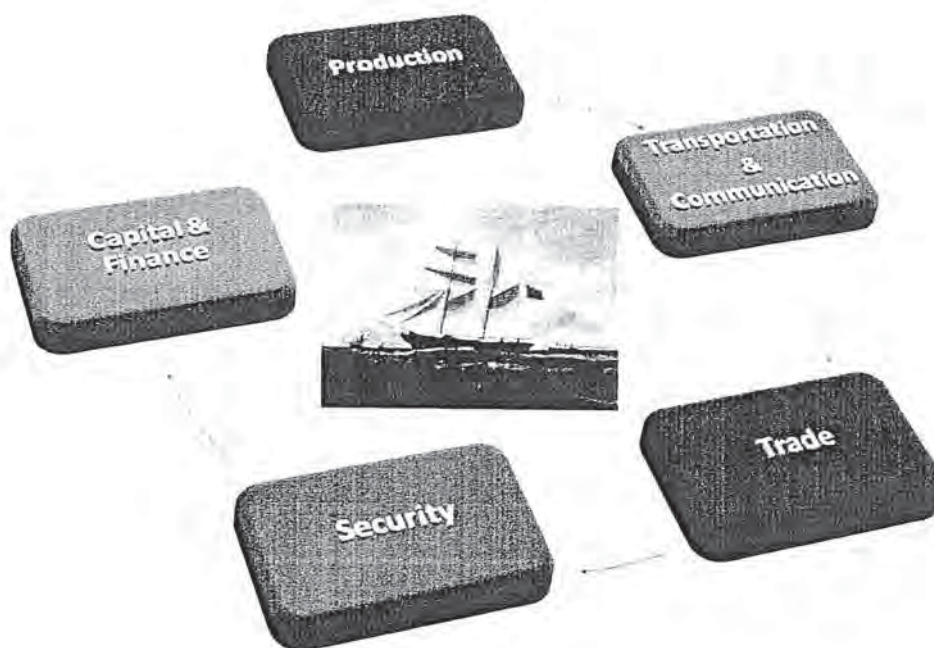
มาฮานได้ให้ข้อสังเกตที่สำคัญว่า สมุทธานุภาพมีความหมายมากกว่าความเข้มแข็งของกองทัพเรือ แต่ครอบคลุมถึงแนวคิดในการควบคุมเส้นทางการค้า การใช้ประโยชน์จากการคมนาคมทางทะเลเพื่อสนับสนุนต่อระบบเศรษฐกิจในยุคล่าอาณานิคม เมื่ออาณานิคมมีความมั่งคั่งก็สามารถส่งความมั่งคั่งนั้นกลับไปยังแผ่นดินแม่ หรืออีกนัยหนึ่ง สมุทธานุภาพนั้น ก็คือการเชื่อมโยงองค์ประกอบหลัก 5 ประการเข้าเป็นระบบทางทะเล องค์นี้ประกอบเหล่านี้ประกอบด้วย 1) แหล่งการผลิตและอุตสาหกรรม 2) การค้าขายและตลาด 3) การคมนาคมขนส่งและกองเรือพาณิชย์ 4) เมืองท่าและแหล่งวัตถุดิบ และ 5) ความปลอดภัยและกำลังทางเรือ ประเทศใดก็ตามที่สามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้งห้าเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม จะสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งให้กับประเทศนั้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งบทเรียนที่ได้จากการวิเคราะห์ของมาฮานทำให้หลายประเทศได้แก่ รัสเซีย เยอรมัน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา นำไปเป็นแบบอย่างในการกำหนดยุทธศาสตร์ทางทะเลของตนด้วยการสร้างระบบทางทะเลอันเป็นเอกลักษณ์ของตนจนสามารถก้าวขึ้นเป็นประเทศชั้นนำของโลกในศตวรรษที่ 20 ได้เช่นกัน

ล่าสุดในปี 2007 วอลเทอร์ ลัสเซล มีด (Walter Russell Mead¹¹) ได้ยืนยันความเรืองอำนาจของสหรัฐอเมริกาตลอด 300 ปีที่ผ่านมาว่า เกิดจากเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้งห้าได้อย่างเหมาะสมด้วยการปรับปรุงระบบทางทะเลต่อจากยุคที่ 2 ของอังกฤษจนกลายเป็นระบบทางทะเลในยุคที่ 3 ของสหรัฐฯ ที่ทำให้สามารถก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจโลก และสุดท้ายก็กลายเป็นมหาอำนาจเพียงหนึ่งเดียวของโลกอย่างที่ไม่เคยมีปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ของโลกใบนี้ โดยสหรัฐอเมริกาได้ปรับปรุงระบบทางทะเลในยุคที่ 2 ของอังกฤษใน 4 ด้าน คือ (1) ปรับปรุงระบบการเมืองระหว่างประเทศ (Global Politics) ให้มีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้นแทนที่นโยบาย Balance of Power ด้วยการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติเป็นเวทีในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศเพื่อป้องกันการขัดแย้งระหว่างกัน กับมีมหาอำนาจหลักทำหน้าที่เป็นคณะมนตรีความมั่นคงถาวรป้องปรามมิให้เกิดสงครามระหว่างมหาอำนาจ (2) ปรับปรุงระบบทุนระหว่างประเทศ (Global Investment) เพื่อสร้างเสถียรภาพให้กับระบบเงินทุนโลก ด้วยการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์ระหว่างประเทศเพื่อเป็นเวทีในการระดมเงินทุน

¹¹ นักประวัติศาสตร์ด้านการกำหนดนโยบายต่างประเทศชั้นเยี่ยมคนหนึ่งของสหรัฐฯ ผู้แต่งหนังสือ God and Gold, Britain, America, and the Making of the Modern World และ Special Providence และ Power, Terror, Peace and War

นานาชาติ (3) ปรับปรุงระบบการค้าระหว่างประเทศ (Global Trade) เพื่อเป็นเวทีในการเจรจาต่อรองด้านการค้าขายระหว่างประเทศและขยายกิจการด้านการค้าให้เติบโตอย่างมั่นคง (4) ปรับปรุงระบบการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระหว่างประเทศเพื่อปกป้องบรรดาประเทศที่อยู่ภายใต้ระบบทางทะเลในยุคที่ 3 ของสหรัฐฯ ด้วยการจัดตั้งพันธมิตรทางทหารกับสหรัฐฯ อเมริกาในทั่วทุกภูมิภาคของโลก

Sea Power

รูป 2 องค์ประกอบของสมุททานุภาพ

การยกระดับระบบทางทะเลทั้งสี่ด้านของสหรัฐฯ ดังกล่าวนั้น มาจากแนวคิดที่กำหนดไว้ใน "Protocols of the Elders of Greenwich"¹² อันเป็นมหายุทธศาสตร์ (Grand Strategy) ที่สำคัญของประเทศเชื้อสายอังกฤษ (สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย แคนาดาและนิวซีแลนด์) ใช้เป็นหลักในการก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจโลกในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหาร มหายุทธศาสตร์ที่ว่่านี้ประกอบด้วย (1) พัฒนาและรักษาไว้ซึ่งสังคมเปิด (ประชาธิปไตย) ในประเทศของตน (2) ใช้พลังทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างระบบการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ (3) ปกป้องกิจการค้าและรักษาสมดุลแห่งอำนาจในทุกภูมิภาคเพื่อความมั่นคงและสันติภาพ (4) เปิดระบบทางทะเลให้ประเทศ

¹² เป็นความเชื่อในแผนการลับของชาวอเมริกัน/อังกฤษในปกรองโลก แต่แผนนี้ไม่เคยมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นแผนที่มุ้งมั้นที่จะป้องกันการค้าเสรี ให้ความเคารพในพระเจ้า ทรัพย์สินสมบัติ และสิทธิส่วนบุคคล ส่งเสริมและเผยแพร่เสรีภาพ ปกป้องผู้อ่อนแอ ให้โอกาสกับผู้อ่อนแอ ส่งเสริมจริยธรรมและประชาธิปไตยในนานาประเทศ (Thomas 2007)

อื่นได้เข้ามามีส่วนร่วมและแบ่งสรรความมั่งคั่งเพื่อให้ทุกประเทศได้ประโยชน์แม้กระทั่งประเทศที่เป็นคู่แข่งกันอันเป็นการชักจูงให้ประเทศเหล่านั้นเข้าสู่ระบบทางทะเล (5) ใช้ระบบทางทะเลปฏิเสธกำลังอำนาจทางทหารของฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อระบบทางทะเลของตน (6) ส่งเสริมค่านิยมและสถาบันเสรีประชาธิปไตยเท่าที่โอกาสจะเอื้ออำนวยเพื่อให้เกิดความมั่นคงและขยายสังคมแบบเปิดไปยังประเทศต่างๆ มหายุทธศาสตร์นี้ทำให้แม้แต่ประเทศที่เคยเป็นปฏิปักษ์กับสหรัฐฯ ในอดีต เช่น เยอรมัน ญี่ปุ่น รัสเซีย และจีน ต่างก็หันมาร่วมมือและปกป้องระบบทางทะเลที่สหรัฐอเมริกาและอังกฤษได้ค้ำค้ำขึ้น พร้อมกับตักตวงผลประโยชน์ในระบบดังกล่าวร่วมกันอย่างเต็มที่

รูป 3 ปัจจัยเสริมสมุทรภาพ

สำหรับปัจจัยที่เป็นแรงบีบบังคับที่ทำให้ประเทศต่างๆ สร้างสมุททานุภาพนั้น มาฮานได้สรุปไว้ว่าเกิดจาก 6 ปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ มาฮานได้วิเคราะห์ว่าการที่รัฐชาติใดมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่บนเส้นทางคมนาคมทางทะเลจะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสมุททานุภาพทั้งในแง่ทางเศรษฐกิจ สังคม และการทหาร เช่น ประเทศอังกฤษอยู่ในตำแหน่งทางผ่านที่สำคัญของเส้นทางการเดินเรือที่จะเข้าและออกจากทวีปยุโรป อังกฤษมีภูมิประเทศติดต่อกับทะเลรอบด้าน ทำให้อังกฤษสามารถใช้ทะเลเล็กได้โดยง่ายอีกทั้งยังเอื้ออำนวยต่อการควบคุมเส้นทางการจราจรทางทะเลของทวีปยุโรปไม่ว่าจะในภาวะสงครามหรือสันติภาพ ในขณะที่การเข้าถึงทะเลเล็กของฝรั่งเศส ฮอลแลนด์ สวีเดน รัสเซีย เดนมาร์กกระทำได้ยากกว่าและจำเป็นต้องผ่านน่านน้ำของอังกฤษ เช่นเดียวกับอิตาลีที่มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่กึ่งกลางของทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและอยู่ในตำแหน่งที่ใกล้กับคลองสุเอซ ทำให้อิตาลีมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการค้าขายในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน หรือในกรณีของสหรัฐอเมริกาที่ตามเมื่อสหรัฐฯ ทำการขุดคลองปานามาขึ้น สหรัฐอเมริกาจึงกลายเป็นประเทศที่ใกล้กับคลองยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงมหาสมุทรแอตแลนติกกับมหาสมุทรแปซิฟิกเข้าด้วยกัน ปัจจัยทางภูมิศาสตร์นี้จึงเป็นพลังผลักดันให้หลายประเทศที่ได้กล่าวมาแล้วเสริมสร้างขีดความสามารถของกองเรือพาณิชย์และกองทัพเรือเพื่อเป็นพลังอำนาจแห่งชาติทางทะเลในการสนับสนุนนโยบายของประเทศตน

ลักษณะทางกายภาพของขอบฝั่ง มาฮานได้วิเคราะห์ว่าลักษณะของขอบฝั่งย่อมเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือขัดขวางต่อการพัฒนาสมุททานุภาพของประเทศ เช่น ถ้าประเทศใดก็ตามแม้ว่าจะมีขอบฝั่งทะเลที่ยาว แต่ลักษณะของขอบฝั่งไม่เอื้ออำนวย เช่น ไม่มีอ่าวที่ลึกเพียงพอสำหรับการจอดเรือสินค้าขนาดใหญ่ ลักษณะของขอบฝั่งทะเลที่ยาวนั้นก็แทบไม่มีประโยชน์ ยังมีขอบฝั่งทะเลที่เอื้ออำนวยในการจอดเรือมากเท่าใดก็ยิ่งทำให้ประชาชนของประเทศนั้นมีโอกาสที่จะใช้เรือในการค้าขายกับต่างประเทศมากเท่านั้น โดยมาฮานได้เปรียบเทียบอ่าวและท่าเรือเหล่านี้เหมือนกับประตูหรือช่องทางออกทางการค้าขายทางทะเลของแต่ละประเทศเพื่อเปิดไปสู่โลกภายนอก ประเทศที่ขาดประตูนี้ย่อมไม่มีขีดความสามารถด้านพาณิชย์นาวีทำให้สูญเสียอำนาจในการแข่งขันด้านการค้าขายทางทะเลตามไปด้วย เช่น เบลเยียมเมื่อต้องสูญเสียเมืองท่าอันทเวิร์พ (Antwerp) ไปให้กับฮอลแลนด์ในศตวรรษที่ 16 ส่งผลให้เบลเยียมสูญเสียอำนาจการแข่งขันด้านการค้าตามไปด้วย นอกจากนี้แล้วลักษณะของขอบฝั่งยังส่งผลถึงอุปนิสัยของประชาชนในการใช้ทะเลด้วย หากว่าลักษณะของขอบฝั่งมีที่จอดเรือจำนวนมากและประชาชนสามารถใช้ทะเลได้สะดวกก็ย่อมมีความชอบที่จะประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทะเล เช่น ชาวดัตช์ที่ขอบมีอาชีพทำการประมงสามารถจับปลาได้เกินความต้องการและเหลือเพียงพอที่จะนำส่วนเกินนี้ส่งออกในรูปแบบของอาหารกระป๋องจึงนับเป็นรากฐานความมั่นคงทางเศรษฐกิจของฮอลแลนด์ทีเดียว

ความยาวของขอบฝั่งและส่วนต่อยื่นของดินแดน มาฮานวิเคราะห์ว่าความยาวของขอบฝั่งและส่วนต่อยื่นของดินแดน และจำนวนอ่าวที่ได้สัดส่วนกับชายฝั่งและประชากรย่อมเป็นปัจจัยบวกต่อการพัฒนาสมุททานุภาพ ประเทศใดก็ตามที่มีขอบฝั่งยาว มีอ่าวที่จอดเรือจำนวนมากและมีประชากรที่ใช้ทะเลได้สัดส่วนกับความยาวขอบฝั่ง รวมทั้งมีส่วนต่อยื่น

ของดินแดนของตนไปในโพ้นทะเลที่สามารถใช้เป็นที่พักของเรือสินค้าและฐานทัพเรือของตน ย่อมส่งผลให้ประเทศนั้นมี สมุททานุภาพที่เข้มแข็ง มาฮานได้เปรียบเทียบความยาวของขอบฝั่งกับกำแพงเมืองหากมีความยาวมากเกินจำนวนกำลังคน รักษาการณ์กำแพงนี้แทนที่จะเป็นจุดแข็งกลับกลายเป็นจุดอ่อนของประเทศนั้นไปเพราะจะเป็นช่องทางให้ข้าศึกสามารถ แสวงประโยชน์จากจุดอ่อนนี้ในการรุกรานเมืองนั้นได้โดยง่าย โดยมาฮานได้ยกตัวอย่างสงครามกลางเมืองในสหรัฐอเมริกา พบว่ารัฐฝ่ายใต้แม้ว่าจะมีความยาวของขอบฝั่งและท่าจอดเรือจำนวนมากก็ตาม แต่เนื่องจากประชากรของรัฐฝ่ายใต้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่งผลให้เมื่อเข้าสู่สงครามกลางเมืองแล้วรัฐฝ่ายใต้ขาดแคลนกำลังพลที่มาเป็นทหารเรือ ส่งผลให้รัฐฝ่ายใต้ถูกปิดล้อมทางทะเลได้โดยง่ายจากกองทัพเรือของฝ่ายเหนือ ยิ่งไปกว่านั้นในยามสงบรัฐฝ่ายใต้ก็ไม่สามารถแสวงประโยชน์จากทรัพยากรในทะเลได้เลยแม้ว่าจะมีขอบฝั่งที่เอื้ออำนวยให้ก็ตาม

จำนวนประชากรที่มีความสามารถในการใช้ทะเล มาฮานวิเคราะห์ว่าคุณลักษณะของประชากรนับเป็นปัจจัย เกี่ยวพันต่อการพัฒนาสมุททานุภาพ โดยจะต้องพิจารณาควบคู่กันไปกับความยาวของขอบฝั่งและจำนวนอ่าวที่เหมาะสม สำหรับจอดเรือ ประชาชนที่มีความสามารถในการใช้ทะเลได้จะต้องได้สัดส่วนกับความยาวของขอบฝั่งและจำนวนอ่าวที่เหมาะสม ตัวอย่าง เช่น ในสมัยยุคปฏิวัติฝรั่งเศส แม้ว่าประชากรฝรั่งเศสมีจำนวนมากกว่าประชากรอังกฤษ แต่ในแง่ของ สมุททานุภาพไม่ว่าจะด้านการค้าขายทางทะเล หรือว่าด้านกองทัพเรือแล้ว ฝรั่งเศสมีความด้อยกว่าอังกฤษ ทั้งนี้เนื่องจาก จำนวนประชากรของอังกฤษที่มีขีดความสามารถในการใช้ทะเลในสัดส่วนที่มากกว่าของฝรั่งเศสหลายเท่า ไม่ว่าจะเป็น ชาวประมง หรือว่า อาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับทะเลอื่นๆ เช่น ช่างกลเรือ วิศวกรต่อเรือ ช่างซ่อมเรือ พ่อค้าทางทะเล

ค่านิยมประจำชาติ มาฮานเห็นว่าคุณลักษณะประจำชาติมีอิทธิพลอย่างมากต่อวิถีคิดในการใช้ทะเลของชาติ ต่างๆ ในการแสวงหาความมั่นคงและมั่งคั่ง เช่น สเปนและโปรตุเกสได้พัฒนาสมุททานุภาพบนพื้นฐานค่านิยมของการ แสวงหาโลกใหม่เพื่อหาความมั่งคั่งจากทรัพยากรสมบัติของประเทศอาณานิคม โดยที่ไม่ได้สนใจกับการสร้างอุตสาหกรรมให้กับ ประเทศของตน ชนชั้นสูงของประเทศนี้จึงละทิ้งถิ่นฐานและอาชีพดั้งเดิมของตนเพื่อแสวงหาสมบัติในโลกใหม่ ทำให้ อุตสาหกรรมในประเทศมีปัญหา โดยทั้งประเทศแม่และอาณานิคมของตนกลับต้องพึ่งพาชาวต่างชาติในการดำรงชีพ กองเรือ พาณิชย์ของสเปนและโปรตุเกสกลับมีขีดความสามารถในการค้าขายทางทะเลที่ต่ำ ไม่มีเส้นทางเดินเรือประจำและถูกยึดคร่า ได้ง่าย ส่วนสังคมของชาวฝรั่งเศสนั้นเป็นสังคมของขุนนางที่มีทัศนคติดูถูกพ่อค้าไม่ค่อยสนใจในการค้าขาย ผู้คนมีนิสัย ตระหนักไม่ชอบการลงทุนทางการค้าและไม่กล้าลงทุน แม้ว่าฝรั่งเศสจะมีอาณานิคมจำนวนมากก็ตามแต่ก็ไม่สามารถสร้างความเจริญมั่งคั่งได้เพราะผู้คนไม่ชอบเรื่องการค้าขาย ในขณะที่อังกฤษและดัตช์มีลักษณะนิสัยและค่านิยมที่ชอบสร้าง กิจการค้าเป็นของตน เป็นนักธุรกิจ นักผลิต และนักเจรจาต่อรอง ดังนั้นอาณานิคมของอังกฤษจึงได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่ม ผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้นเป็นแหล่งวัตถุดิบของตน ในขณะเดียวกันประเทศแม่ทำหน้าที่ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมส่งไป ขายในอาณานิคม ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศแม่และอาณานิคมอย่างเป็นระบบ ฉะนั้น ลักษณะ ประจำชาติของ สเปน โปรตุเกส ฝรั่งเศส จึงไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสมุททานุภาพ ตรงข้ามกับลักษณะประจำชาติของ อังกฤษและดัตช์

คุณลักษณะของรัฐบาล มาฮานพบว่าสมุททานุภาพได้รับผลกระทบอย่างมากจากคุณลักษณะของรัฐบาลและลักษณะของสถาบันของรัฐ ซึ่งแน่นอนคุณลักษณะของรัฐบาลและสถาบันของรัฐย่อมมีผลต่อการกำหนดนโยบายของประเทศรวมไปถึงนโยบายการพัฒนาสมุททานุภาพ ถึงแม้ว่าประชาชนของตนไม่มีนิสัยที่เอื้ออำนวยต่อสมุททานุภาพก็ตามแต่ถ้ารัฐบาลนั้นมีวิสัยทัศน์ยาวไกลและชี้แจงประชาชนให้เห็นความสำคัญของทะเล ก็จะสามารถสร้างให้ประเทศนั้นมีสมุททานุภาพที่เข้มแข็งได้ เช่น รัฐบาลของประเทศอังกฤษมีจุดมุ่งหมายหลัก คือการควบคุมทะเล รัฐบาลอังกฤษจึงทุ่มเทสุดตัวเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง นับเริ่มตั้งแต่สมัยพระเจ้าเจมส์ที่หนึ่ง ได้ตระเตรียมสร้างขีดความสามารถทางทะเลของตนอย่างต่อเนื่องจนอังกฤษมีความพร้อมอย่างมาก รัฐบาลอังกฤษไม่เคยลังเลใจในการออกกฎหมายใดๆ ที่จะรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของตนแม้ว่าจะต้องเสี่ยงต่อการเกิดสงคราม เช่น การออกกฎหมาย "Navigation Act" ในสมัยรัฐบาลครอมเวลที่บังคับให้เรือที่ขนส่งสินค้าระหว่างอังกฤษกับอาณานิคมของตนทุกลำจะต้องเป็นเรือสัญชาติอังกฤษหรือเป็นเรือสัญชาติในอาณานิคมอังกฤษเท่านั้น ซึ่งต้องเสี่ยงกับการตอบโต้จากฮอลแลนด์โดยตรง เนื่องจากในยุคนั้นฮอลแลนด์เป็นประเทศที่มีเรือในการค้าขายทางทะเลมากที่สุดในโลก นอกจากนั้นแล้วรัฐบาลอังกฤษไม่เคยลังเลแม้แต่เพียงผู้มิตรหรือเป็นศัตรูกับประเทศใดประเทศหนึ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งการควบคุมหรือครองทะเล ทำให้สามารถใช้ทะเลในการค้าขายได้อย่างต่อเนื่องตลอดมา

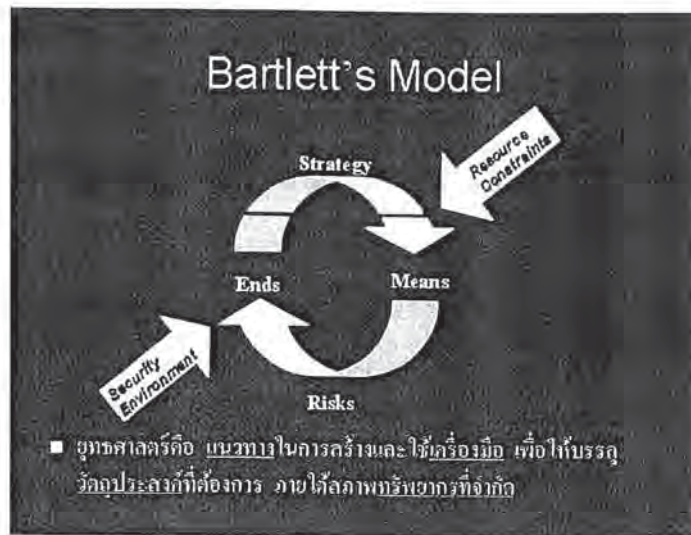
2.3 องค์ประกอบของสมุททานุภาพ

กล่าวโดยสรุปแล้ว มาฮานและนักคิดอื่นๆ ได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ที่แสดงให้เห็นว่าประเทศมีสมุททานุภาพมากน้อยเพียงใด คือ (1) การผลิต (2) การขนส่ง (3) การค้าและบริการ (4) การตลาด และ (5) การรักษาความปลอดภัย และปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเสริมองค์ประกอบดังกล่าว 3 ประการ ได้แก่ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ คุณลักษณะของประชาชน และคุณลักษณะของรัฐบาลและการเมือง ตลอดจนได้ชี้ให้เห็นถึงการใช้กำลังอำนาจแห่งชาติทางทะเลดังกล่าวปกป้องและเสริมสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งแก่ชาติในยุโรปโดยเฉพาะอังกฤษในระหว่าง ปี ค.ศ.1660 ถึง ปี ค.ศ.1783 ซึ่งบทเรียนที่ได้จากการวิเคราะห์ของมาฮานและนักคิดเหล่านี้ ได้ทำให้หลายประเทศได้แก่ รัสเซีย เยอรมัน และ ญี่ปุ่น นำไปเป็นหลักในการพัฒนาสมุททานุภาพของตนเพื่อให้เกิดความมั่นคงและมั่งคั่งในระยะต่อมา ประเทศที่ได้ประสบความสำเร็จจากทะเล คือ ประเทศที่ได้ประสานองค์ประกอบสำคัญของสมุททานุภาพทั้ง 5 อันได้แก่ การผลิต การขนส่ง การค้า การตลาด และการรักษาความปลอดภัย เข้าด้วยกันได้อย่างลงตัว โดยมีปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงบีบบังคับที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคในการใช้ประโยชน์นั้นที่สำคัญ ประการแรกคือ ปัจจัยภายในของประเทศ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ที่ตั้งและลักษณะของแผ่นดินและชายฝั่ง ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติ ประชากรทั้งด้านจำนวนและคุณภาพ และคุณลักษณะของรัฐบาลและการเมือง ซึ่งเมื่อประกอบกับปัจจัยภายนอก อันได้แก่ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นระบบโลกาภิวัตน์ ระบบการค้าและการลงทุนของโลก หรือระบบความมั่นคงปลอดภัยระหว่างประเทศ ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกเหล่านี้จะส่งผลต่อการสร้างสมุททานุภาพของประเทศและมีส่วนในการกำหนดแนวนโยบายการใช้สมุททานุภาพดังกล่าวให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายของประเทศตน

เป็นเรื่องที่น่าคิดว่าประเทศที่กำลังพัฒนาขึ้นหลังประเทศไทย เช่น สาธารณรัฐเกาหลี สิงคโปร์ และออสเตรเลีย ซึ่งบางประเทศเคยล้ำหน้ากว่าประเทศไทยในอดีต แต่มีความเข้าใจถึงแรงบังคับที่มาจากระบบทางทะเล ทำให้สามารถสร้างความมั่นคงและมั่นคงให้กับประเทศของตนอย่างเห็นได้ชัด และแสวงประโยชน์จากระบบทางทะเลได้อย่างเต็มที่จนทำให้ประเทศเหล่านี้มีความมั่นคงปลอดภัยและมีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคงจนก้าวขึ้นเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้ในที่สุด ในขณะที่ประเทศไทยของเราแม้ว่าจะเป็นประเทศที่ถูกครอบงำด้วยระบบทางทะเลของอังกฤษและสหรัฐอเมริกาโดยไม่รู้ตัว ตลอดจนมีชายฝั่งทะเลถึงสองด้านที่เปิดโอกาสให้ประเทศไทยสามารถแสวงประโยชน์จากระบบทางทะเลดังกล่าวได้ด้วยก็ตาม แต่เรากลับไม่ได้แสวงประโยชน์จากระบบทางทะเลดังกล่าวเท่าที่ควร จึงเป็นเรื่องที่เราควรศึกษาอย่างยิ่งว่า สิงคโปร์ สาธารณรัฐเกาหลีและ ออสเตรเลีย ได้มีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ทางทะเลอย่างไรจึงสามารถก้าวขึ้นมาสู่ความเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้ในเวลาอันรวดเร็ว อะไรคืออุปสรรค สิ่งท้าทาย และโอกาสที่ทำให้ประเทศเหล่านี้มองเห็นประโยชน์จากทะเลจนเกิดแนวความคิดในการสร้างสมุททานุภาพอันเป็นเครื่องมือในการแสวงประโยชน์จากทะเล ในขณะที่ประเทศไทยของเรายังมองไม่เห็น ประเทศไทยจึงควรเร่งศึกษาประสบการณ์จากประเทศเหล่านี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างความมั่นคงปลอดภัยและมั่นคงร่ำรวยให้กับประเทศของเราจากทะเลต่อไปในอนาคต

2.4 การกำหนดยุทธศาสตร์ทะเล

ในการกำหนดและประเมินยุทธศาสตร์นั้น มีผู้เสนอโมเดลสองท่านได้แก่ บาร์ตเลต และลอยด์ สำหรับบาร์ตเลตได้นำเสนอโมเดลทั่วไปในการกำหนดและประเมินยุทธศาสตร์ไว้อย่างกะทัดรัดและชัดเจนในภาพที่ 4 โมเดลของเขาได้แสดงความสัมพันธ์ของวัตถุประสงค์ของ วัตถุประสงค์ (Ends) ยุทธศาสตร์ (Ways) และเครื่องมือ (Means) ตลอดจนข้อจำกัดทางทรัพยากร และความเสี่ยงในการบรรลุวัตถุประสงค์ โดยบาร์ตเลตได้แสดงสาระสำคัญไว้ว่า ยุทธศาสตร์นั้นคือวิธีการในสร้างเครื่องมือและใช้เครื่องมือเหล่านั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยในการสร้างเครื่องมือเหล่านั้นจะตกอยู่ภายใต้แรงบีบบังคับที่สำคัญคือ ข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีอยู่ และในการประเมินยุทธศาสตร์นั้นคือการประเมินว่าเครื่องมือที่ได้สร้างมานั้น จะสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ได้สมบูรณ์เพียงใด และมีความเสี่ยงคือ ความไม่พอเพียงของเครื่องมือที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการดังกล่าว ตลอดจนความเสี่ยงอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมภายในและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ

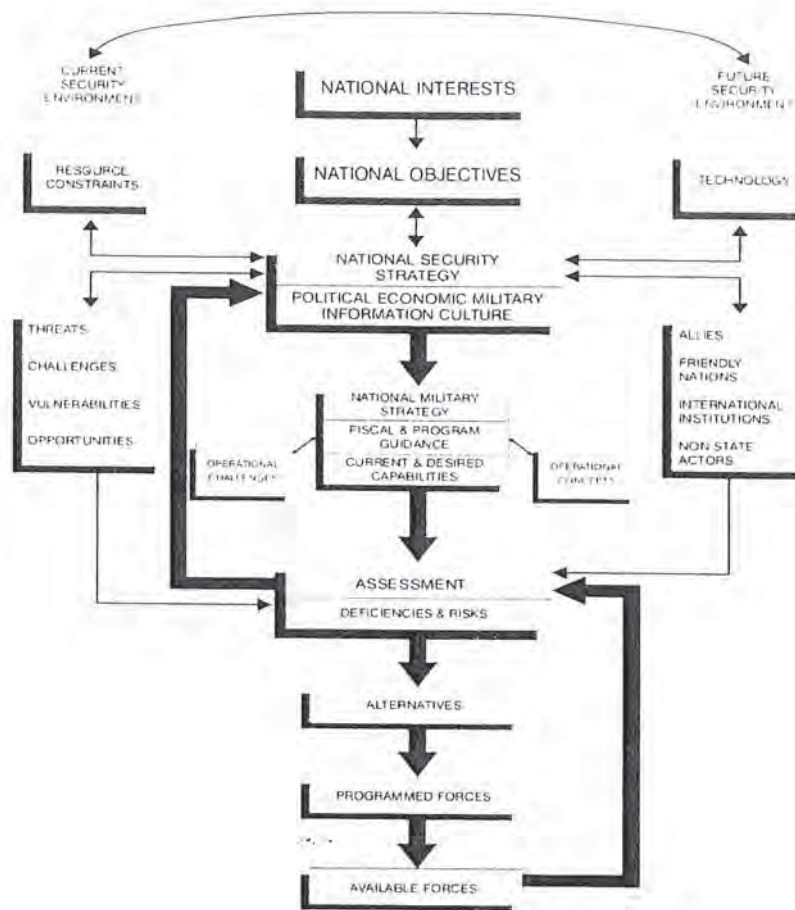
รูป 4 Bartlett's Model

สำหรับโมเดลของลอร์ดดังแสดงในภาพที่ 5 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามีพื้นฐานเดียวกับบาร์ตเลต หากแต่ได้เพิ่มความละเอียดให้กับโมเดลของบาร์ตเลต เช่น วัตถุประสงค์นั้นมีหลายระดับ ในระดับที่สูงที่สุดคือผลประโยชน์แห่งชาติ ซึ่งก็คือความไฝ่ฝันหรือเป้าหมายสุดท้ายที่บุคคลในชาติต้องการไปให้ถึง ผลประโยชน์ชาตินี้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับศักยภาพของแต่ละชาติและนิสัยความทะเยอทะยานซึ่งไม่เท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามการยากที่จะทราบผลประโยชน์แห่งชาติที่แท้จริงเนื่องจากชาติต่างๆ มักไม่ได้รับบอกโดยเปิดเผย แต่ถึงแม้จะเป็นเช่นนั้น โดยส่วนมากจะมีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกัน และเกี่ยวข้องกับ ความมั่นคงหรือบูรณภาพแห่งดินแดน ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ และความผาสุกของคนในชาติเป็นสำคัญ จะต่างกันบ้างก็อาจเป็นขนาดของความไฝ่ฝันนั้น เช่น บางชาติอาจมองว่าตนเองสามารถควบคุมโลกทั้งใบนี้ได้ ดังนั้นผลประโยชน์แห่งชาติของเขาจึงครอบคลุมไปทุกภูมิภาคของโลก ในขณะที่ชาติที่ย่อมลงมาอาจมีผลประโยชน์เพียงภายในบริเวณพื้นที่อธิปไตยของตนเท่านั้น

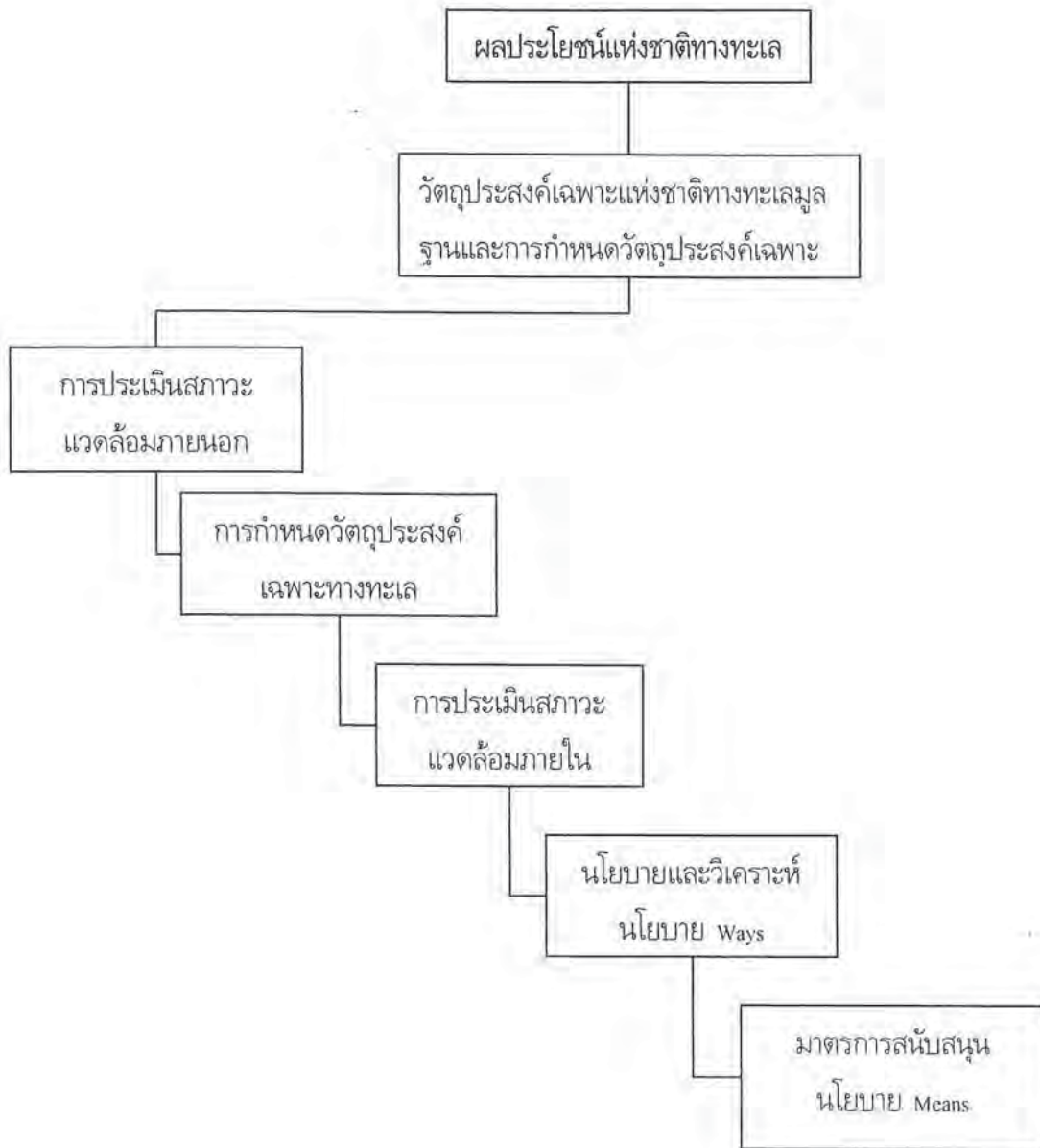
ผลประโยชน์แห่งชาติหรือความไฝ่ฝันนี้ จะเป็นตัวกำหนดวัตถุประสงค์แห่งชาติ หรือสิ่งที่ต้องกระทำเพื่อให้บรรลุความไฝ่ฝันดังกล่าว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ “จะต้องทำอะไร” เพื่อให้บรรลุความไฝ่ฝัน วัตถุประสงค์แห่งชาติจึงมีลักษณะเป็นเป้าหมาย ปรวิญา หรือแนวทางในการบรรลุความไฝ่ฝัน วัตถุประสงค์แห่งชาตินี้เมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับปัจจัยภายใน (สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ทรัพยากร รัฐบาล ฯลฯ) และปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมระหว่างประเทศ ประเทศเพื่อนบ้าน ปรปักษ์ พันธมิตร และองค์กรนานาชาติ อันจะพิจารณาได้ว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นส่วนสนับสนุนหรือว่าเป็นอุปสรรคแล้ว จะทำให้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมหรือแนวทางว่า “จะต้องทำอะไร” จึงจะบรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติดังกล่าว ดังนั้นยุทธศาสตร์ของแต่ละชาติจึงมีความแตกต่างกันไปตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่แต่ละประเทศต้องเผชิญและแก้ไข

อย่างไรก็ดี โมเดลทั้งสองข้างต้น มีจุดประสงค์เพื่อนำมากำหนดยุทธศาสตร์ในทางทหารเป็นหลัก สำหรับในงานวิจัยเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ทะเลฉบับนี้ ได้ดัดแปลงโมเดลทั้งสองของบาร์ตเลตและลอยด์ตามภาพที่ 6 ด้านล่าง โดยในการศึกษาเพื่อค้นหาว่าประเทศเป้าหมายทั้งสาม คือประเทศ สิงคโปร์ สาธารณรัฐเกาหลี และออสเตรเลีย นั้นกำหนดยุทธศาสตร์ทะเลของตนมาได้อย่างไร เราจะศึกษาผลประโยชน์แห่งชาติ วัตถุประสงค์มูลฐานและวัตถุประสงค์เฉพาะของประเทศเหล่านี้ตามช่วงเวลาต่างๆ จากเอกสารเปิด ศึกษาภาวะแวดล้อมภายในอันได้แก่ ปัจจัยที่เกื้อกูลหรือเป็นอุปสรรคต่อการเกิด สมุทธานุภาพตามที่มาฮานได้เสนอแนะ ตลอดจนปัจจัยภายนอกที่เป็นแรงบีบบังคับในการเป็นโอกาส อุปสรรคหรือสิ่งท้าทาย ต่อการกำหนดวัตถุประสงค์แห่งชาติ และศึกษาเครื่องมือหรือมาตรการต่าง ๆ ที่ประเทศเป้าหมายได้สร้างขึ้น (Means) เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติจากแหล่งข้อมูลเปิด เช่น กิจกรรมทางทะเลของประเทศเป้าหมายในด้านต่างๆ ประกอบด้วย การผลิต การขนส่ง การค้าและบริการ การตลาด การรักษาความปลอดภัย กฎหมาย ข้อบังคับ การปกป้องผลประโยชน์ทางทะเล การใช้ทะเลเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงตามช่วงเวลาที่ผ่านมา แล้ววิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่แวดล้อมประเทศ สาธารณรัฐเกาหลี สิงคโปร์และออสเตรเลีย ที่ผลักดันให้เลือกนโยบายหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา จากนั้นจึงประเมินทางเลือกนโยบายอื่นที่ประเทศเหล่านี้อาจสามารถทำได้ และเหตุผลที่เลือกวัตถุประสงค์เฉพาะนั้นๆ

ด้วยการศึกษาวิเคราะห์สิ่งเหล่านี้ จะนำไปสู่การวิเคราะห์วัตถุประสงค์มูลฐานทางทะเลและวัตถุประสงค์เฉพาะที่เป็นไปได้ ตลอดจนผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของประเทศเหล่านี้จากวัตถุประสงค์มูลฐาน ก็อาจกำหนดได้ว่าประเทศเป้าหมายน่าจะได้นำยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ทะเล โดยมีกิจกรรมในภาพรวมตามแผนภาพที่ 6 และแผนภาพที่ 7 ด้านล่าง

รูป 5 โมเดลการกำหนดยุทธศาสตร์ของลloyd

รูป 6 โครงสร้างการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ทะเล

รูป 7 กระบวนการศึกษายุทธศาสตร์ทะเลเปรียบเทียบ

A.T. Mahan 1840-1914, *The Influence of Sea Power upon History 1660-1783*, Dover Publication, Inc. New York

Henry C. Bartlett, G. Paul Holman, Jr. and Timonhy E. Somes 2000, "The Art of Strategy and Force Planning", *Strategy and Force Planning (Third Edition edited by Strategy and Force Planning Faculty, Naval War College, Newport, RI, 2000, หน้า 20*

Richmond M.Loyd 2000, "Strategy and Force Planning Framework", *Strategy and Force Planning, Third Edition edited by Strategy and Force Planning Faculty, Naval War College, Newport, RI, 2000, หน้า 3*

Paul Kennedy 2008, "The Distant Horizon: What can "Big History" Tell Us About American Future?", *Foreign Affairs, May/June 2008, หน้า 126-138*

Walter Russel Mead 2007, *God and Gold: Britain, America, and the Making of the Modern World*, Borzoi Book Published by Alfred A. Knopf, New York

บทที่ 3 การพัฒนาเศรษฐกิจและสมุททาณูภาพของประเทศสิงคโปร์

นาวาโท พชร คุณงาม

นาวาโท จเร โฉมฉาย

3.1 บทนำ: สิงคโปร์...เรื่องราวแห่งโชคชะตาและความพยายาม

วันที่ 12 กันยายน 1965 ภายหลังจากที่สิงคโปร์ถูกบีบให้ต้องแยกตัวออกจากสหพันธรัฐแห่งมาลายาราวหนึ่งเดือน ต่อหน้าสาธารณชนในบอร์เนียวอันสิงคโปร์เคยเป็นส่วนหนึ่งก่อนจะแยกตัวออกมานั้น นายกรัฐมนตรีลีควนยูได้มีโอกาสดำสุนทรพจน์เป็นครั้งสุดท้ายว่า “ข้าพเจ้าเสียใจ ไม่ใช่เพราะว่าสิงคโปร์จะต้องเผชิญกับความลำบากแสนสาหัสที่เปล่าเลย ข้าพเจ้าเสียใจก็เพราะการแยกจากกันครั้งนี้ ทำให้เราไม่สามารถช่วยเหลือคนของเราอีกเป็นล้าน หลายล้านคนได้ ... เมื่อร้อยปีก่อน ที่นี่เป็นเพียงหนองน้ำ วันนี้ที่นี่เป็นเมืองสมัยใหม่ ในอีกสิบปีข้างหน้า สิงคโปร์จะกลายเป็นมหานคร ไม่ต้องกลัว!”¹³

ผู้ใดก็ตามที่ได้มีโอกาสไปลัดดีกระฟ้าอันเป็นศูนย์กลางธุรกรรมการเงินของโลกในท่ามกลางย่านถนนออร์ชาร์ดในวันนี้ คงจะไม่สงสัยแล้วว่าภาพความสำเร็จที่นายลีควนยูได้กล่าวถึงไว้ข้างต้นนั้นไม่ได้เป็นเพียงคำกล่าวอ้างอันเลื่อนลอยแต่ประการใด แต่ใครจะทราบบ้างว่าในวันที่นายลีควนยูได้กล่าวสุนทรพจน์ดังกล่าวนั้น สิงคโปร์เป็นเพียงเมืองท่าปลอดภาษีที่เต็มไปด้วยหนองน้ำและปัญหารุมเร้ารอบด้าน ซึ่งแต่ละปัญหานั้นเพียงพอที่จะทำให้สิงคโปร์หายไปจากแผนที่โลกได้ทั้งสิ้น ผู้เชี่ยวชาญของโลกต่างก็ออกมาทำนายว่าสิงคโปร์ที่ถูกตัดขาดจากมาเลเซียและอินโดนีเซีย ก็เหมือนกับหัวใจที่ขาดร่างกายในเวลานั้นแม้ว่าจะเปี่ยมไปด้วยความมุ่งมั่นในผลสุดท้ายสักเพียงใด แต่สักๆ แล้วแม้แต่นายลีควนยูเอง ก็ยังกังวลใจว่าท่านจะนำพาหนองน้ำในวันนั้นไปสู่มหานครอันดับหนึ่งของโลกในทุกวันนี้ได้อย่างไร

เรื่องราวความสำเร็จของสิงคโปร์นั้นไม่ต่างจากเทพนิยาย อาจกล่าวได้ว่าสิงคโปร์จะไม่มีทางประสบความสำเร็จได้เลยหากว่าไม่ได้มีคุณสมบัติบางประการที่สวรรค์ประทานให้มา แต่ในขณะเดียวกันโชคชะตาก็ไม่ได้เข้าข้างสิงคโปร์ไปหมดทุกอย่าง และยังต้องการความมุ่งมั่นและความพยายามของมนุษย์ที่จะฟันฝ่าจะคับขันให้กลับมาเป็นความรุ่งเรืองได้ สิงคโปร์ประสบความสำเร็จในวันนี้มาได้อย่างไร มีปัจจัยใดบ้างที่เอื้อต่อการสร้างยุทธศาสตร์ชาติและสมุททาณูภาพ และอุปสรรคใดบ้างที่พยายามขวางกั้นหนทางไปสู่ความสำเร็จนั้น งานวิจัยนี้จะได้เผยให้เห็นยุทธศาสตร์ในการสร้างตัวจากเกาะเล็ก ๆ ในโลกที่สาม สู่ความยิ่งใหญ่ในโลกที่หนึ่งของสิงคโปร์

รูป 8 แผนที่ประเทศสิงคโปร์

3.2 ปัจจัยพื้นฐานของสิงคโปร์

ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ สิงคโปร์ตั้งอยู่ที่ปลายแหลมมลายูซึ่งเป็นจุดที่แคบที่สุดของช่องแคบมะละกาซึ่งเป็นเส้นทางลัดระหว่างอินเดียและจีน สิงคโปร์มีลักษณะทางธรรมชาติที่สำคัญด้วยชายฝั่งและอ่าวน้ำลึกตามธรรมชาติ พื้นที่ของสิงคโปร์แม้จะมีขนาดเล็กแต่ก็มีความหลากหลาย บริเวณใจกลางเป็นเนินเขาแกรนิตมียอดบูkitติมาสูง 165 เมตร ทางทิศใต้และตะวันตกเฉียงใต้มีแนวเขาที่เตี้ยแต่ชัน วางตัวไปตามแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ ด้านตะวันออกเป็นที่ราบดินตะกอนซึ่งน้ำได้กัดเซาะเป็นหุบเขาและร่องน้ำเซาะ มีสายน้ำหลายสาย ไหลลงทะเลผ่านหนองน้ำป่าโกงกาง ลากูนหรือปากแม่น้ำ

สิงคโปร์มีพื้นที่เดิม 586 ตร.กม. พื้นที่แต่เดิมปกคลุมด้วยป่าดิบชื้นรายล้อมด้วยป่าโกงกาง เมื่อมีการสร้างเมืองในปี 1819 จึงมีการปรับพื้นที่อย่างมาก โดยเฉพาะระหว่างปี 1970 ถึง 1980 เมื่อถึงปี 1988 พื้นที่จำนวน 49% ได้กลายเป็นเมือง เหลือพื้นที่ป่าเพียง 2.5% เท่านั้น มีอ่างเก็บน้ำได้สามแห่งพร้อมบริเวณกักเก็บน้ำโดยรอบซึ่งยังคงเป็นป่าที่สมบูรณ์อยู่

บริเวณใจกลางประเทศ และมีผืนดินจากการถมทะเลระหว่างปี 1965 ถึง 1987 ซึ่งทำให้พื้นที่เพิ่มขึ้นจาก 586 ตร.กม. เป็น 636 ตร.กม. และสิงคโปร์ยังมีแผนจะถมทะเลต่อไปอีก เนินเขาและหนองน้ำได้รับการปรับให้ราบ เกาะและแนวปะการังอีก ทำลึบกว่าแห่งได้รับการขยายพื้นที่หรือปรับให้ต่อเชื่อมกันเป็นเกาะขนาดใหญ่ที่เหมาะสมแก่การอุตสาหกรรม ในปี 1989 โรงกลั่นน้ำมันของสิงคโปร์ 3 โรงจากทั้งหมด 5 โรงตั้งอยู่บนเกาะนอกฝั่งเหล่านี้ ส่วนเกาะเล็กอื่นๆ นั้นใช้เป็นสนามอาวุธ มีการพัฒนาสายน้ำด้วยการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำบริเวณปากสายน้ำเหล่านี้ ตลอดปี 1970 ถึง 1980 เมื่อได้พื้นที่เพิ่มขึ้นแล้ว ได้มีความพยายามสร้างสวนและอุทยานแห่งชาติสาธารณะพร้อมกับปลูกไม้ต้นและไม้พุ่มประดับ เป็นการปรับปรุงภูมิสถาปัตยกรรมของแผ่นดินโดยสมบูรณ์

สิงคโปร์ตั้งอยู่เหนือเส้นศูนย์สูตรเพียง 2 องศา จึงมีภูมิอากาศแบบร้อนชื้น อุณหภูมิเฉลี่ยประจำวันมีค่า 31 องศาเซลเซียส และความชื้นอยู่ในระดับสูง 70 ถึง 80 เปอร์เซ็นต์ในช่วงบ่าย มีฝนตกตลอดปีและตกหนักที่สุดในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม เดือนที่แล้งที่สุดคือ เดือนกรกฎาคม ส่วนระหว่างเดือนเมษายนถึงตุลาคมมักจะเกิดพายุฝนฟ้าคะนองและแนวฝนตกที่เรียกกันว่าสุมาตรา ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยมีค่า 237 ซม. สิงคโปร์ไม่มีแผ่นดินไหวหรือพายุไต้ฝุ่น มีเพียงแต่ภัยธรรมชาติน้ำท่วมเป็นสำคัญ แม้จะมีปริมาณฝนตกสูง แต่เนื่องจากสิงคโปร์มีประชากรจำนวนมากทำให้น้ำใช้ไม่เพียงพอ สิงคโปร์จึงจำเป็นต้องนำเข้าน้ำจากรัฐยะโฮร์ในมาเลเซียผ่านท่อส่งน้ำใต้สะพานคอสเวย์ ซึ่งสิงคโปร์ได้นำมาบำบัดเป็นน้ำดีและส่งกลับไปขายในมาเลเซีย ในปี 1987 สิงคโปร์บำบัดน้ำจำนวน 14% ของน้ำ 1 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน และได้มีการเตรียมการลดผลกระทบการนำเข้าน้ำด้วยการขยายความสามารถในการกักเก็บน้ำและประหยัดการใช้น้ำในครัวเรือนและอุตสาหกรรม

ในด้านองค์ประกอบทางภูมิศาสตร์นั้น สิงคโปร์เป็นเกาะที่มีขนาดเล็กมาก ด้วยพื้นที่เพียง 686 ตร.กม. ทำให้สิงคโปร์ขาดแคลนทรัพยากรทุกชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาหารและน้ำ อาจกล่าวได้ว่าวัตถุดิบทุกชนิดนั้นต้องนำเข้าจากแหล่งผลิตภายนอก (Hinterland) ซึ่งทำให้สิงคโปร์นั้นขาดดุลการผลิต สิ่งสำคัญที่ทำให้ผลผลิตมวลรวม (GDP) เป็นบวกได้นั้น ได้มาจากภาคบริการ ทั้งนี้เพราะสิงคโปร์มีสิ่งเดียวที่สวรรค์ประทานให้มา คือ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของตนตั้งอยู่ปลายช่องแคบที่มีสายการบินเรือผ่านมากที่สุดในโลกแห่งหนึ่ง ทำให้สิงคโปร์เหมาะกับการเป็นท่าเรือในการแลกเปลี่ยนสินค้า (Entrepot) อันเป็นกิจกรรมหลักที่ก่อให้เกิดบริการต่อเนื่องที่สามารถสร้างรายได้ให้สิงคโปร์อย่างมหาศาล แต่การที่สิงคโปร์มีพื้นที่ดินจำกัด การใช้ประโยชน์ที่ดินจึงต้องจัดสรรอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะภาคการผลิตก็จะต้องไม่ทำให้เกิดภาวะมลพิษเพราะขนาดที่เล็กทำให้ไม่สามารถรองรับมลภาวะได้มาก

ปัจจัยด้านประชากร สำหรับประชากรของสิงคโปร์นั้น เนื่องจากสิงคโปร์เป็นประเทศที่ถูกสร้างขึ้นใหม่จากฝีมือของอังกฤษจึงขาดทั้งความรู้สึกเป็นชาติและพลเมืองดั้งเดิม องค์ประกอบของพลเมืองส่วนใหญ่ไม่ใช่ชาวพื้นเมืองดั้งเดิมเหมือนประเทศโดยรอบ ประชากรของรัฐสร้างใหม่นี้ ประกอบด้วย 3 เชื้อชาติหลัก ได้แก่ จีนเชื้อสาย จีน (68%) มาเลย์ (15%) อินเดีย (8%) และอื่น ๆ ความสำเร็จทางเศรษฐกิจของเมืองท่าใหม่หลังจากราฟเฟิลมาตั้งเมืองท่านี้ในปี 1819 ได้ดึงดูดผู้คนจากทุกสารทิศ โดยเฉพาะจากประเทศจีน ชาวจีนซึ่งหนีภาวะความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจและสังคมเริ่มหลังไหล

เข้าสู่สิงคโปร์ สนธิสัญญานานกิงในปี 1842 ทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ โดยเฉพาะในจังหวัด กวางสี กวางตุ้ง และหูหนาน เนื่องจากการเปลี่ยนเส้นทางการค้าจากแคว้นต้นสู่เซี่ยงไฮ้ นอกจากนี้ชาวจีนยังหนีความวุ่นวายจากการลุกฮือขึ้นต่อต้านต่างๆ ในจีน เช่น การกบฏไท่ผิงเหียน ไก่โจว และอื่นๆ จากปี 1850 ถึงปี 1872¹⁴ ผู้อพยพชาวจีนทำให้ประชากรของสิงคโปร์เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะประชากรเชื้อชาติจีนมีมากเป็นอันดับหนึ่ง

แม้จะขาดความเป็นชาติและสัญลักษณ์หรือศูนย์รวมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ประชากรเหล่านี้ก็มีลักษณะเด่นและด้อยที่มีส่วนสำคัญในการสร้างชาติในเวลาต่อมา ชาวจีนกลุ่มแรกนั้นคือกรรมกรที่อพยพจากประเทศจีนมารับจ้างทำไร่ในพื้นที่รอบข้าง เช่น จากเกาะชวาและมลายา และย้ายมาแสวงหาโอกาสในเมืองท่าสิงคโปร์ในที่สุด นอกจากนั้น เมื่อเกิดภัยในจีนและราชวงศ์ชิงถูกโค่นลงทำให้ชาวจีนรักชาติจำนวนมากหลั่งไหลมาสู่สิงคโปร์เพื่อหางานทำและกลายเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของสิงคโปร์ แต่ก็ได้นำปัญหาด้านชนชาติติดมาด้วย คือ การเป็นอ้อยยี่และและกระแสดิ้นคอมมิวนิสต์ ชนชาติเหล่านี้มีลักษณะเด่นทั้งด้านความถนัดและนิสัยใจคอที่แตกต่างกัน โดยชาวจีนจะถนัดด้านการค้าและความขยันขันแข็ง ชาวอินเดียถนัดด้านการค้า งานราชการและความขยันขันแข็ง ส่วนชาวมาเลย์จะมีความพึงพอใจกับวัฒนธรรม ชอบความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายไม่ทำหายและค่อนข้างขาดความกระตือรือร้น ความหลากหลายนี้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ความแตกแยกจากกระแสดินนิยมจีนคอมมิวนิสต์ ความขัดแย้งระหว่างชาวจีนกับชาวมาเลย์ และความลำหลังของชาวมาเลย์ นอกจากนี้สิงคโปร์ยังตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษมาตั้งแต่ปี 1819 จนกระทั่งได้รับการอิสรภาพในการปกครองตนเองในปี 1959 ทำให้ได้รับการปลูกฝังทางด้านกฎหมาย และความเป็นระเบียบแบบแผน การสร้างบ้านแปลงเมืองที่ติดตัวมาโดยเฉพาะในชนชั้นสูง ส่วนในชนชั้นกรรมาชนนั้น ยังขาดทั้งความรู้ ฝีมือแรงงาน และมีลักษณะนิสัยที่ไม่เหมาะสมการทำงานกับบริษัทตะวันตกในระยะแรก ความหลากหลายทางชนชาตินี้ สร้างปัญหาและความแตกแยกที่ต้องได้รับการแก้ไขในภายหลัง

ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง ในด้านการเมืองการปกครองนั้น ในยุคอาณานิคมสิงคโปร์ตกอยู่ภายใต้การปกครองอันเป็นระเบียบแบบแผนของอังกฤษ จนกระทั่งได้ได้รับอิสรภาพในการปกครองตนเอง สิงคโปร์จึงยึดรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยและมีรัฐบาลเป็นของตนเองซึ่งก็ได้แบบอย่างมาจากอังกฤษ ทำให้สิงคโปร์มีความพร้อมในการเมืองการปกครองอย่างมาก หากแต่นั้นมิได้หมายความว่ามีการปกครองเป็นไปโดยราบรื่น เนื่องจากความแตกแยกของสังคม ปัญหาจีนคอมมิวนิสต์ และความลำหลังทางวัฒนธรรมของประชากรในระยะแรก รัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีลีควงยูต้องทำการแก้ไขอย่างเข้มงวดและรุนแรง จนประสบความสำเร็จแม้จะออกไปในทางเผด็จการประชาธิปไตย ทั้งนี้ส่วนสำคัญนั้นเกิดจากความคุ้นเคยกับการถูกปกครองมาอย่างยาวนาน และสภาพความแร้นแค้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ทำให้ประชาชนยอมรับที่จะถูกปกครองอย่างเข้มงวด เพื่อแลกกับความเจริญทางเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐบาลของนายลีก็ไม่ได้ทำให้ชาวสิงคโปร์ผิดหวังเลยตลอด 30 กว่าปีที่ผ่านมา

¹⁴ Hafiz Mirza, *Multinationals and the Growth of the Singapore Economy*, Surry Hills: Croom Helm Ltd., 1986, หน้า 25

3.3 พัฒนาการทางเศรษฐกิจและสภาพทางภาพของสิงคโปร์

อาจกล่าวได้ว่า สิงคโปร์ในปัจจุบันนี้ ได้ถือยุทธศาสตร์ “A Nation Built On Maritime Power” กล่าวคือ สิงคโปร์เป็นประเทศที่สร้างจากทะเล ทุกสิ่งทุกอย่างในสิงคโปร์นั้นมีพื้นฐานที่สั่งสมและต่อยอดมาจากยุทธศาสตร์ทะเลแห่งความเป็นเมืองท่าทั้งสิ้น แต่สิ่งเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติด้วยการอาศัยเพียงความเป็นเมืองท่าที่สำคัญของโลก มีเมืองท่าหลายแห่งในโลกที่มีลักษณะใกล้เคียงกับสิงคโปร์แต่ก็มิได้ประสบความสำเร็จเช่นสิงคโปร์ ความสำเร็จของสิงคโปร์ในวันนี้เกิดจากการเข้าใจธรรมชาติของตนเอง แรงบีบบังคับของปัจจัยต่างๆ และตอบสนองด้วยการวางแผนอย่างชาญฉลาดของรัฐบาลที่ทำให้หมู่บ้านชาวประมงเล็กๆ ที่เคยมีหนองน้ำจำนวนมาก และก็อาจจะเป็นหนองน้ำไปอีกนานหากไม่มีความเปลี่ยนแปลงที่เป็นความเป็นความตายของประเทศมาบีบบังคับให้ต้องตัดสินใจครั้งยิ่งใหญ่ จนกระทั่งกลายมาเป็นเมืองชั้นนำของโลกได้ในวันนี้ การที่จะเข้าใจแนวคิดนี้ได้อย่างกระจ่างชัดจะต้องอาศัยการศึกษาประวัติศาสตร์อันยาวนานของสิงคโปร์ในยุคสมัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา อันจะช่วยให้เราได้เข้าใจอิทธิพลของปัจจัยภายในทางภูมิศาสตร์ ประชากร และการเมือง และปัจจัยภายนอกด้านความเปลี่ยนแปลงทั้งทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของโลก ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อสิงคโปร์อย่างรุนแรง สิ่งเหล่านี้จะทำให้เข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งว่า สิงคโปร์มาถึงยุทธศาสตร์ “A Nation Built On Maritime Power” ได้อย่างไร ตลอดจนเข้าใจได้ว่าก้าวต่อไปข้างหน้าของสิงคโปร์จะเป็นเช่นไร และเหตุใดสิงคโปร์จึงต้องทำเช่นนั้น

จากศรีวิชัยสู่ัมปะหิต ช่องแคบมะละกานี้เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญมาตลอดทุกยุคสมัย ภูมิศาสตร์จึงเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างชาติ หากแต่ปัจจัยแวดล้อมภายนอกทางด้านการเมืองภูมิภาคและของโลกก็ส่งผลที่สำคัญมิได้ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าผืนแผ่นดินรอบช่องแคบมะละกานี้เหมาะที่จะเป็นเมืองท่าอันสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ผู้ที่รู้จักใช้ประโยชน์มาตั้งแต่โบราณจวบจนปัจจุบัน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่บันทึกไว้ได้ตั้งแต่สมัยศรีวิชัย ได้แสดงให้เห็นว่าเมืองท่าศูนย์กลางแห่งความเจริญรุ่งเรืองนั้นมีได้อยู่คงที่ หากแต่ได้เปลี่ยนแปลงและโยกย้ายไปตามฐานอำนาจแห่งยุคสมัย จากปาเลมบังของอาณาจักรศรีวิชัยบนเกาะสุมาตรา มาสู่บันตัมบนเกาะชวาของัมปะหิต มะละกาของโปรตุเกส ปัตตาเวียของดัตช์ และท้ายที่สุดมาสู่เกาะเทมาเล็กหรือสิงคโปร์ของอังกฤษ หรืออาจกล่าวได้ว่า แม้ว่าแม้สภาพปัจจัยภายในของช่องแคบมะละกาจะเหมาะในการสร้างเมืองท่าที่ยิ่งใหญ่ก็จริง แต่ “สิงคโปร์” ของแต่ละยุคสมัยนั้นมิได้คงที่ หากแต่แปรเปลี่ยนไปตามสภาพปัจจัยภายนอกที่ได้ตัดสินใจความรุ่งเรืองหรือล่มสลายของ “สิงคโปร์” ในแต่ละยุคสมัยตลอดมา

ในอดีตนักประวัติศาสตร์เชื่อกันว่าสิงคโปร์เป็นเพียงเมืองท่าเล็ก ๆ ของอาณาจักรศรีวิชัย¹⁵ (Sri Vijaya) อาณาจักรนี้สืบทอดมาจากอาณาจักรฟูนัน มีเมืองหลวงอยู่ที่ปาเลมบังทางตะวันออกของเกาะสุมาตรา¹⁶ อันเป็นที่ตั้งของ

¹⁵ Singapore: a country study, ed. Babara Leitch Lepoer, 2nd ed., Washington DC: Library of Congress, 1991, หน้า

ประเทศอินโดนีเซียในปัจจุบัน จากการคาดคะเนของนักประวัติศาสตร์ทำให้เชื่อว่านอกจากเมืองปาเล็มบังจะเป็นเมืองหลวงแล้วยังเป็นศูนย์กลางหรือท่าเรือใหญ่ของอาณาจักรศรีวิชัยอีกด้วย สำหรับเกาะสิงคโปร์เป็นเพียงเมืองท่าส่วนหน้าในการติดต่อค้าขาย ในยุคนั้นศรีวิชัยเป็นศูนย์กลางของการศึกษาพุทธศาสนา มีพระสงฆ์บวชเรียนหลายพันรูป ประชาชนทางใต้ของแหลมมลายูมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เรื่องราวความรุ่งเรืองของอาณาจักรต่างๆ บริเวณนี้ปรากฏตามหลักฐานการส่งคณะทูตไปยังเมืองจีนในช่วง ค.ศ.670 - 673 ชาวจีนเรียกอาณาจักรศรีวิชัยว่า ชิลีโฟซิ (Shih-li-fo-shih) ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 7 อาณาจักรศรีวิชัยแผ่อิทธิพลมีอาณาเขตครอบคลุม แหลมมลายู เกาะชวา สุมาตรา ลังกาสู เกาะ ลิกอร์ อาเจะห์ จัมบี ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 8 อาณาจักรศรีวิชัยสามารถควบคุมเส้นทางการค้าทางทะเลในช่องแคบมะละกา และช่องแคบซุนดาไปจนถึงด้านชายฝั่งตะวันตกของบอร์เนียว ความสำคัญของเส้นทางการค้าขายในบริเวณนี้สามารถเห็นได้ตั้งแต่ในยุคนั้น นั่นคือการที่เรือสินค้าจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นเรือสินค้าของพ่อค้าชาวอาหรับ อินเดีย จีน หรือแม้กระทั่งชาวพื้นเมืองต่างต้องใช้ช่องแคบมะละกาเป็นเส้นทางในการค้าขาย โดยศรีวิชัยได้สร้างกำลังทางเรืออันเข้มแข็งที่สามารถควบคุมเส้นทางการค้าทางทะเลในช่องแคบมะละกา โดยได้ทำการปราบปรามโจรสลัดที่คอยปล้นชิงสินค้าจากพ่อค้านักเดินทางที่ผ่านทางช่องแคบมะละกาอย่างจริงจัง และเมื่อการปราบปรามโจรสลัดจากกำลังทางเรือของอาณาจักรศรีวิชัยเป็นผลประจักษ์ ทำให้เหล่าโจรสลัดเกิดความหวาดกลัว การปฏิบัติการของโจรสลัดจึงได้เบาบางลงและหมดไป เรือที่ทำการค้าขายมีความปลอดภัยมากขึ้นและสามารถทำการค้าขายได้อย่างเต็มที่ ผลอันเกิดจากการดำเนินการนี้เป็นการสนับสนุนการค้าขายทางทะเล อันเป็นส่วนสำคัญที่นำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่อาณาจักร โดยเฉพาะการค้าเครื่องเทศและสิ่งของฟุ่มเฟือยทั้งหลายอันได้แก่อัญมณี งาช้าง แพรไหมเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นที่ต้องการอย่างมากของจีนและอินเดีย อาณาจักรศรีวิชัยได้พยายามกำหนดนโยบายการค้าโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะกำจัดคู่แข่งทั้งปวงในอาณานิคมที่อยู่ใต้อิทธิพลของตนและบังคับให้พ่อค้าทั้งชาวต่างชาติและชาวพื้นเมืองที่ต้องการค้าขายจำเริญภาษีอากรอย่างสูงเพื่อสิทธิพิเศษ¹⁶ ตัวอย่างการใช้อิทธิพลของตนเข้าดำเนินการควบคุมการเดินทางเรือในช่องแคบมะละกาได้แก่ การใช้สายโซ่เหล็กขึงกันช่องแคบ เพื่อเก็บเงินค่าผ่านทางและภาษีการค้าจากเรือสินค้าที่แล่นผ่านไปมา

การดำเนินการและการกำหนดนโยบายด้านการค้าในลักษณะเชิงก้าวร้าวเช่นนี้ทำให้อาณาจักรศรีวิชัยมีศัตรูมากและมีคู่แข่งทางการค้าที่พยายามหลีกเลี่ยงการจ่ายภาษีและต้องการลดอำนาจของอาณาจักรศรีวิชัยลง ประกอบกับการที่อาณาจักรศรีวิชัยสามารถครอบครองดินแดนต่าง ๆ ได้มากมายและอยู่อย่างกระจัดกระจายตามฐานะของเมืองท่าสำคัญในขณะนั้น ในบั้นปลายก็กลายเป็นจุดอ่อนแอของจักรวรรดิแห่งนี้เช่นกัน¹⁷ จะเห็นได้จากเมื่ออาณาจักรหรือรัฐเพื่อนบ้านมีกำลังอำนาจแข็งแกร่งขึ้นก็แสดงออกด้วยการเข้าโจมตีอาณาจักรศรีวิชัยและการประกาศตัวเป็นเอกราช เช่นในปี ค.ศ.1025

¹⁶ เอน เจ ไรอัน, การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์, แปล. ม.ร.ว.ประกายทอง สิริสุข, กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, 2526, หน้า 10

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11

¹⁸ ภาวตุล ทรงประเสริฐ, อินโดนีเซีย : อดีตและปัจจุบัน, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539, หน้า 16

อาณาจักรจะจากอินเดียใต้ได้บุกโจมตีอาณาจักรศรีวิชัยและเมืองท่าสำคัญอันได้แก่ เมืองสิเกอร์หรือนครศรีธรรมราช เมืองไทรบุรีหรือเคดาห์ และเมืองเมาะเล็ก ผลจากการที่อาณาจักรมีขนาดใหญ่จนเกินกำลังทางเรือที่จะคุ้มครองได้ทั่วถึง รวมทั้งนโยบายด้านการค้าที่ผูกขาดและเข้มงวดนี้เองทำให้อาณาจักรศรีวิชัยต้องรับมือกับศึกสงครามที่เกิดขึ้นกับรัฐต่าง ๆ รวมทั้งมีการประกาศแยกตัวเป็นอิสระของรัฐเล็ก ๆ ในสุมาตราจำนวนมาก

อาณาจักรศรีวิชัยได้เสื่อมอำนาจลงในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 13 จนไม่อาจรักษาอำนาจของตนในคาบสมุทรมลายูไว้ได้ ดังจะเห็นได้จากการสูญเสียดินแดนจากชัยชนะของกษัตริย์แห่งสุโขทัยซึ่งยึดเมืองนครศรีได้ในปี ค.ศ.1292¹⁹ นอกจากนี้ศึกทางทิศเหนือแล้ว ด้านใต้ของอาณาจักรยังมีภัยอันเกิดจากการขยายอำนาจของอาณาจักรมขปาหิตของชาว กองทัพเรือชาวได้เข้ายึดเมืองต่าง ๆ บนแหลมมลายูไว้ได้ เมืองดังกล่าวได้แก่ ปาหัง ตรังกานุ กลันตัน และลังกาสุกะ ทำให้อาณาจักรศรีวิชัยอ่อนแอและสลายตัวลงในที่สุด นอกจากนี้แล้วชาวสยามทางฝ่ายเหนือยังแผ่อำนาจลงมาในแหลมมลายู อาณาจักรศรีวิชัยจึงต้องล่มสลายลงให้แก่ฐานอำนาจใหม่เหล่านี้ในที่สุด

ในกระแสการล่าอาณานิคม ในช่วงปี ค.ศ.1650-1830 เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญของการค้าขายและแสวงหาอำนาจทางทะเลของชาติตะวันตก อันเนื่องมาจากการค้นพบความรู้ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เครื่องจักรอุตสาหกรรมเมื่อประเทศในยุโรปและอเมริกาเข้าสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ผลกำไรจากการค้าขายทางทะเลเกิดขึ้นเป็นกอบเป็นกำและกลายเป็นรายได้หลักของประเทศเหล่านี้ เส้นทางเดินเรือค้าขายก็มีการขยายขอบเขตไปทั่วโลก ทั้งแอฟริกา อเมริกา และเอเชีย ความต้องการวัตถุดิบ เพื่อป้อนให้กับระบบอุตสาหกรรมของประเทศต่าง ๆ ทำให้การขนส่งทางทะเลมีบทบาทและความสำคัญมากยิ่งขึ้น สินค้าเกษตรไม่ว่าจะเป็นน้ำตาล ใยผ้าดิบ เครื่องเทศหรือเมล็ดพันธุ์พืชที่จำเป็นต้องใช้จำนวนมากเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ ทำให้ขนาดของเรือใหญ่ขึ้น บรรทุกได้มากขึ้น และมีความทนทะเลสูงขึ้นเนื่องจากต้องเดินทางผ่านมหาสมุทรเป็นระยะทางไกลและยาวนาน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในการเดินเรือ มีการจัดระบบระวางบรรทุกและรับส่งสินค้าจากเรือสู่ท่า อีกทั้งศาสตร์การเดินเรือได้พัฒนาก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กับการสร้างแผนที่ และการเผยแพร่บันทึกข้อมูลการเดินทางของนักเดินเรือ สิ่งอำนวยความสะดวกในท่าเรือได้รับการพัฒนาให้รองรับความเจริญก้าวหน้าของการเดินทางและการค้าขาย รัฐได้ก้าวเข้ามามีส่วนสำคัญในการวางแผนการบริหารงานการค้าทางทะเล ระเบียบการเงินการธนาคาร อัตราการแลกเปลี่ยน การเก็บภาษีอากร และการส่งกำลังบำรุงให้กับเรือค้าและเรือรบ ทำให้การเดินทางและการค้าขายทางทะเลมีการพัฒนาและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว การเดินทางสามารถไปได้ไกลขึ้นและอยู่ในทะเลได้นานขึ้น²⁰

ความต้องการวัตถุดิบเพื่อส่งเข้าโรงงานในระบบอุตสาหกรรม ของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปและอเมริกาที่กำลังก้าวเข้าสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม รวมทั้งการขนส่งผลผลิตที่ได้รับ ต้องพึ่งพาการค้าขายและการขนส่งทางทะเลเป็นหลัก ด้วย

19 เอน เจ ไรอัน, หน้า 12

20 Richard Harding, *Seapower and Naval Warfare 1650-1830*, London:University of Westminster, 1999, หน้า 1

ปัจจัยผลักดันทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นเป็นเสมือนมือยักษ์ในการจัดตั้งให้ประเทศต่าง ๆ พากันพัฒนาระบบการค้าขาย การขนส่งทางทะเล และกำลังทางเรือ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสมุทธานุภาพที่มีต่อประเทศ ในขณะที่ความเปลี่ยนแปลงทาง การเดินทาง การค้าขาย และอุตสาหกรรมทางทะเลได้เกิดขึ้นตั้งแต่ ปี ค.ศ.1830 ความเปลี่ยนแปลงในการติดต่อสื่อสารทางบกด้วยโทรเลข การเดินทาง การขนส่งวัตถุดิบผ่านทางรถไฟเพิ่งจะเริ่มขึ้นในปี ค.ศ.1900 ทั้ง ๆ ที่เครื่องจักรไอน้ำได้ถูกออกแบบมาเพื่อใช้ในเรืออย่างแพร่หลายตั้งแต่ ปี ค.ศ.1840 เครื่องจักรไอน้ำได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเรือแทนการพึ่งพากำลังลมตามธรรมชาติ เพิ่มประสิทธิภาพในการเดินทางให้กับเรือสินค้าและเรือรบด้วยการออกแบบใบจักร และการสร้างตัวเรือด้วยโลหะ เรือสามารถเดินทางด้วยความเร็วที่สูงขึ้น มีความทนทะเลมากขึ้น อยู่ในทะเลได้นานขึ้น สามารถบรรทุกสินค้า อาวุธและคนได้มากขึ้น และในที่สุดยุคของการสร้างตัวเรือด้วยไม้หรือ ตัวเรือไม้ผสมโลหะก็ได้หมดลง จนในปี ค.ศ.1880 นักออกแบบเรือและอุตสาหกรรมต่อเรือสามารถขยายขนาดของเรือ ความสามารถในการบรรทุกให้กับเรือได้อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในอดีต²¹

กระแสการแสวงหาอาณานิคมและการค้าขายทางทะเลของชาวยุโรปได้ส่งผลโดยตรงต่อการกำเนิดของสิงคโปร์ในฐานะศูนย์กลางการค้าขายทางทะเลของภูมิภาคในเวลาต่อมา ประเทศที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์การกลับมาของสิงคโปร์ในครั้งนี้ ได้แก่ โปรตุเกส ฮอลันดา และอังกฤษ โปรตุเกสถือได้ว่าเป็นชาติมหาอำนาจทางทะเลชาติหนึ่งในยุโรป ณ เวลานั้น โดยโปรตุเกสมีพื้นที่ชายฝั่งที่ยาวนานไปกับมหาสมุทรแอตแลนติกทำให้ประชาชนชาวโปรตุเกสมีความคุ้นเคยกับการใช้ทะเลและเป็นนักเดินเรือและพ่อค้าทางทะเลที่สำคัญ นักเดินเรือชาวโปรตุเกสได้รับการยอมรับและยกย่องว่ามีความชำนาญและมีความสามารถมากที่สุดชาติหนึ่งในการเดินทางและการค้าขายทางทะเล ประเทศโปรตุเกสได้รับการเรียกขานจากชาติต่าง ๆ ว่าเป็น อาณาจักรแห่งท้องทะเลที่แท้จริง²² สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะโปรตุเกสได้สิทธิในการปกครองเอเชียและบราซิล โดยการอนุญาตและการให้การสนับสนุนจากผู้นำของคริสตจักร นอกจากนี้แล้วความมั่งคั่งมั่นคง และความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศโปรตุเกสนั้นขึ้นอยู่กับการค้าขายทางทะเลเป็นส่วนใหญ่ รายได้เข้าประเทศของโปรตุเกสได้จากการไถ่จากการค้า โดยนำสินค้าประเภทต่างๆ ทั่วโลกมาขายให้กับชาติต่าง ๆ ในยุโรป สินค้าที่พ่อค้าชาวโปรตุเกสนำมาขายต่อได้มาจากทางอินเดียและตะวันออกไกล สินค้าที่สำคัญที่โปรตุเกสทำการค้าขายได้กำโรงงดงามและเป็นที่ต้องการของลูกค้านิวยอร์กคือเครื่องเทศ เนื่องจากเครื่องเทศถูกใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญในการปรุงอาหารและเก็บรักษาอาหารไว้บริโภคในฤดูหนาว สินค้าเหล่านี้โปรตุเกสต้องรับช่วงมาจากพ่อค้าชาวมุสลิมของจักรวรรดิออตโตมาน และด้วยความต้องการยกเลิกการผูกขาดการค้าเครื่องเทศ ลดทอนอำนาจของศาสนาอิสลามและเผยแพร่คริสต์ศาสนา ทำให้โปรตุเกสมีความพยายามในการริเริ่มสำรวจเส้นทางเดินเรือใหม่ ๆ ที่อยู่นอกเหนือความควบคุมของจักรวรรดิออตโตมาน

21 Ibid หน้า 4

22 Ibid หน้า 26

การบุกเบิกของโปรตุเกส โปรตุเกสจึงเป็นชาวตะวันตกชาติแรกที่ได้เริ่มบุกเบิกเส้นทางการค้าขายทางทะเลในมหาสมุทรอินเดียและตะวันออกไกลในปี ค.ศ.1490²³ เส้นทางที่นักเดินเรือชาวโปรตุเกสใช้จะอ้อมได้ผ่านแหลมกู๊ดโฮปของแอฟริกา ผ่านมหาสมุทรอินเดียและได้ไปถึงเมืองจีนในปี ค.ศ.1514²⁴ สำหรับเมืองศูนย์กลางการค้าของโปรตุเกสได้แก่เมืองลิสบอน กองเรือของโปรตุเกสจะเดินทางไปยังส่วนต่าง ๆ ของโลกเพื่อขนส่งสินค้า เครื่องเทศ และการค้าทาส การที่โปรตุเกสมีนโยบายและความมุ่งมั่นในการกำจัดการผูกขาดด้านการค้าเครื่องเทศของพ่อค้าชาวอาหรับและเผยแพร่ศาสนาคริสต์นั้นได้นำให้โปรตุเกสเข้ามาสู่อินเดีย และได้ทำการรบเพื่อแย่งชิงเส้นทางการค้าทางทะเลกับพ่อค้าชาวอาหรับมุสลิมหลายครั้ง ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความรู้ในการต่อเรือ โปรตุเกสได้ต่อเรือขนาดใหญ่ที่มีหลายเสา เรือชนิดใหม่นี้ถือเป็นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่มีความก้าวหน้าในการเดินเรือเป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถเพิ่มหรือลดอัตราเร็วของเรือได้ตามเงื่อนไขกำลังลมได้ดีกว่าเรือใบทั่วไปในอดีตก่อนหน้านั้น²⁵ อีกทั้งมีขนาดใหญ่ที่สามารถบรรทุกทุกทั้งสินค้าและปืนใหญ่ได้ในเวลาเดียวกัน จึงไม่น่าแปลกใจที่ผลการรบทางเรือที่เกิดขึ้นระหว่างโปรตุเกสกับพ่อค้าชาวอาหรับมุสลิมที่ใช้เรือขนาดเล็กกว่า มีความเร็วน้อยกว่า และไม่สามารถบรรทุกอาวุธระยะยิงไกลเช่นปืนใหญ่ได้ จะทำให้เรือของชาวอาหรับเป็นฝ่ายพ่ายแพ้แก่เรือของโปรตุเกส ในที่สุดโปรตุเกสสามารถสร้างฐานทัพถาวรขึ้นตามจุดยุทธศาสตร์ชายฝั่งของอินเดียเพื่อควบคุมเส้นทางขนส่งสินค้าทางทะเลและส่งกำลังบำรุงให้กับเรือรบและเรือค้าของตน เช่นที่เมืองกัว (Goa) อิทธิพลของโปรตุเกสคืบเข้าใกล้เอเชียซึ่งเป็นแหล่งที่มาของสินค้าและวัตถุดิบสำคัญอันเป็นที่ต้องการของยุโรป โปรตุเกสมาถึงมะละกาในปี ค.ศ.1509 ท่ามกลางความหวาดระแวงสงสัยและไม่ไว้วางใจของสุลต่านแห่งมะละกา ซึ่งต่อมาความสงสัยนั้นก็ได้กลายเป็นความจริงเมื่อโปรตุเกสยกทัพเรือจากการเข้ายึดมะละกาได้สำเร็จในวันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ.1511²⁶

ความพยายามในการกำจัดการผูกขาดด้านการค้าเครื่องเทศของพ่อค้าชาวอาหรับและเผยแพร่ศาสนาคริสต์ทำให้โปรตุเกสตั้งฐานที่มั่นในมะละกา และใช้มะละกาเป็นศูนย์กลางรวบรวมสินค้าท้องถิ่น²⁷ เช่น เครื่องเทศ พริกไทย ทองคำ งาช้าง รวมทั้งสินค้าผ้าที่ทอจากฝ้ายจากอินเดีย และดิบจากคาบสมุทรมลายู เมื่อโปรตุเกสสามารถควบคุมทะเลได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดแล้วก็เริ่มใช้นโยบายในการควบคุมคู่แข่งทางการค้าด้วยวิธีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการที่เรือทุกลำที่ต้องการผ่านช่องแคบมะละกาจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของโปรตุเกสเท่านั้น รวมทั้งจะต้องจอดเรือพักที่เมืองท่ามะละกา และทำการเสียภาษีการค้าจากสินค้าที่ขนมากับเรือ นอกจากนั้นยังทำการผูกขาดการค้าในสินค้าสำคัญ ๆ ที่มีความจำเป็นและเป็นที่ต้องการของพ่อค้าให้เป็นของตนเอง เพื่อให้การควบคุมการค้าและการรักษาเส้นทางคมนาคมทางทะเลมีความมั่นคงและปลอดภัยโปรตุเกสจึงได้สร้างป้อมปราการขึ้นเพื่อใช้ป้องกันการโจมตีจากชาวพื้นเมืองไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสุลต่านยะ

23 Ibid., หน้า 26

24 เอน เจ ไรอัน, หน้า 36

25 ภูวดล ทรงประเสริฐ, หน้า 37

26 ภูวดล ทรงประเสริฐ, หน้า 40

27 เอน เจ ไรอัน, หน้า 48

โธร์ที่เคยครอบครองและมีอำนาจเหนือมะละกามาก่อน และอาจจะที่กำลังขยายอำนาจทางทะเลขึ้นมากในขณะนั้น ป้อมปราการที่ถูกสร้างอย่างมั่นคงแข็งแรงนี้ตั้งอยู่ทางฝั่งขวาของปากแม่น้ำมะละกา ใกล้กับทะเลและแม่น้ำพอที่จะใช้เรือลำเลียงได้ไม่ขาด ป้อมนี้ได้ชื่อว่า ป้อมอาฟาโมซา²⁸

ชาวพื้นเมืองมลายูไม่พอใจการครอบครองมะละกาของชาวโปรตุเกส ในขณะเดียวกันก็ไม่ต้องการให้ชาวมลายูด้วยกันครอบครองมะละกาเช่นกัน รัฐสุลต่านยะโฮร์ซึ่งเป็นผู้ครอบครองมะละกามาก่อนซึ่งต่อมาถูกชาวโปรตุเกสขับไล่ออกไปนั้นได้พยายามดิ้นรนขอความช่วยเหลือจากจีนเหมือนเช่นเคยมา แต่ในขณะนั้นจีนกำลังรบติดพันอยู่กับพวกตาด จึงไม่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่สุลต่าน ในที่สุดสุลต่านยะโฮร์ จึงตัดสินใจพระทัยไปตั้งถิ่นฐานใหม่อยู่ที่เกาะบิงดัง ซึ่งอยู่ทางใต้ของสิงคโปร์ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามสุลต่านยะโฮร์ยังคงมีความพยายามในการแย่งมะละกาคืนจากโปรตุเกสอีกหลายครั้งแต่ด้วยความเข้มแข็งของป้อมอาฟาโมซาทำให้โปรตุเกสสามารถต้านทานการรุกของสุลต่านยะโฮร์และชาวพื้นเมืองกลุ่มอื่น ๆ ไว้ได้ โปรตุเกสครอบครองเส้นทางคมนาคมทางทะเลและผูกขาดการค้าในบริเวณนี้อยู่จนกระทั่งมีชาตินิโคลาสอาณานิคมทางทะเลชาวตะวันตกชาติที่สองเข้ามามีบทบาทในบริเวณนี้

การรุกรานของฮอลันดา ชาติต่อไปที่มีความเกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นอีกครั้งของสิงคโปร์คือฮอลันดา ชาวฮอลันดาหรือชาวดัตช์เป็นชนชาวยุโรปชาติหนึ่งในยุโรปตะวันตกนับถือคริสต์ศาสนิกายโปรเตสแตนต์ ชาวฮอลันดามีอาชีพในการหาปลาทองฟิงพาทรัพยากรทางธรรมชาติและการค้าขายทางทะเลเป็นหลัก อุตสาหกรรมการจับปลาในทะเล ไม่ว่าจะเป็นปลาคอด หรือปลาวาฬสร้างรายได้จำนวนมากให้กับประชาชนชาวฮอลันดา การจับปลาจึงเป็นอุตสาหกรรมสำคัญและได้มีการพัฒนาเทคนิค การออกแบบเรือหน้าชาติอื่น ๆ นอกจากนี้บทบาทในการค้าขายทางทะเลของชาวฮอลันดาก็ได้รับการยอมรับในฐานะ "ผู้บรรทุกสินค้า" ในยุโรป²⁹ กล่าวคือชาวฮอลันดามีฐานะการเป็นพ่อค้าคนกลาง และเป็นผู้ทำการขนส่งสินค้าทางทะเลเป็นอันดับหนึ่งในยุโรป ฮอลันดามีจุดศูนย์กลางการค้าอยู่ที่เมืองอัมสเตอร์ดัม มีกองเรือของตนทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางและทำการขนส่งสินค้าไปยังประเทศต่าง ๆ สินค้าประเภทผ้าขนสัตว์จะมาจากประเทศอังกฤษ สินค้าประเภทผลิตภัณฑ์เกษตรเมล็ดพืชและเครื่องเทศรับมาจากพ่อค้านักเดินเรือชาวโปรตุเกสที่นำมาจากประเทศทางตะวันออก ผลจากการดำเนินการเป็นพ่อค้าคนกลางขนส่งสินค้าและค้าขายทางทะเลนี้ทำให้ฮอลันดามีรายได้มหาศาลและมีธุรกิจต่อเนื่องจากการค้าขายทางทะเลอย่างมากมาย ชาวฮอลันดาได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกในทางทะเลทั้งด้านองค์บุคคลและองค์ความรู้ ประชาชนชาวฮอลันดาประกอบอาชีพเกี่ยวกับทะเลมีความเป็นชาวเรืออย่างแท้จริง ในด้านความรู้ เทคโนโลยีและการต่อเรือก็มีความก้าวหน้ากว่าชาติอื่น ๆ โดยในช่วงปี ค.ศ.1590 นักต่อเรือชาวฮอลันดาได้ทำการออกแบบและพัฒนาบรรทุกสินค้าแบบ "Fluyt" ซึ่งเป็นเรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่กว่าที่ชาติใด ๆ เคยมีมา สามารถบรรทุกทุกผลผลิต สินค้าและติดตั้งปืนในเรือได้มากขึ้นกว่าเรือในแบบเดิมที่มีอยู่ในประเทศต่างๆ เรือแบบดังกล่าวยังมีความทนทะเลสูง มีความ

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 46

²⁹ เอน เจ ไรอัน, หน้า 56

ปลอดภัยในการเดินทางข้ามมหาสมุทรหรือทะเลเปิด และที่สำคัญเรือที่ดัดซ้อออกแบบนี้มีค่าใช้จ่ายในการต่อถูกกว่าเรืออื่น ๆ อุตสาหกรรมต่อเรือของดัตช์มีความก้าวหน้ามากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงต้นของศตวรรษที่ 17 อุตสาหกรรมการต่อเรือในดัตช์สามารถต่อเรือได้ในราคาและค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าอังกฤษถึงร้อยละสี่สิบ ถึง ห้าสิบ³⁰

กองเรือของฮอลันดาเริ่มเดินทางออกจากประเทศตนตั้งแต่ปี ค.ศ.1595 เพื่อค้นหาดินแดนโพ้นทะเล ผลจากการเดินทาง ฮอลันดาได้มาถึงสุมาตราและพบกับช่องแคบซุนดาในปี ค.ศ.1596 ซึ่งถือได้ว่าเป็นการค้นพบเส้นทางเดินเรือสายใหม่ที่สำคัญที่ย่นระยะการเดินทางไปจีน ฮอลันดาได้ทำการตกลงกับเจ้าชนเผ่าพื้นเมืองชาวในการให้กรรมสิทธิ์การควบคุมช่องแคบนี้แก่ฮอลันดา และในปี ค.ศ.1600 ฮอลันดาได้เข้ามาตั้งสถานีการค้าแห่งแรกของตนในเมืองบันตัม (Bantam) ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของเกาะชวา³¹ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในยุโรปและเกี่ยวข้องกับฮอลันดาคือในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 - 17 นั่นคือการที่ทวีปยุโรปเกิดสงครามขึ้นหลายครั้งอันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางศาสนาคริสต์ต่างนิกาย คือนิกายโรมันคาทอลิก กับนิกายโปรเตสแตนต์ โดยในกลางศตวรรษที่ 16 ชาวฮอลันดาซึ่งนับถือคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของสเปนซึ่งนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ความแตกต่างในการนับถือนิกายในศาสนาคริสต์เป็นสิ่งที่สร้างความขัดแย้งและความต้องการแยกตัวออกจากสเปนของฮอลันดา ชาวฮอลันดาได้ทำการกบฏต่อต้านการปกครองของสเปนหลายครั้ง ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณ และสร้างความวุ่นวายในการปกครองของสเปนเป็นอันมาก ดังนั้นสเปนจึงมีความตั้งใจในการลิดรอนอำนาจของฮอลันดาเพื่อมิให้มีกำลังพอที่จะก่อการใด ๆ นอกจากนี้แล้วยังอาจสามารถกำจัดคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ ให้หมดไป ความตั้งใจของสเปนนี้ยังไม่ปรากฏชัดเจนนักจนกระทั่งความขัดแย้งนี้ได้ขยายตัวมาถึงโปรตุเกส ด้วยเหตุที่ว่าโปรตุเกสได้ตกเป็นเมืองขึ้นของสเปนในปี ค.ศ.1580 แผนการลิดรอนอำนาจของฮอลันดาจึงได้เกิดขึ้น สเปนรู้ว่าฮอลันดาเป็นชาติที่ได้รับผลประโยชน์จากการค้าทางทะเลอย่างมหาศาล การทำลายการค้าทางทะเลของฮอลันดาเปรียบเสมือนการการทำลายประเทศฮอลันดาเองทีเดียว ดังนั้นสเปนจึงสั่งห้ามมิให้เรือสินค้าของฮอลันดาเข้ามาทำการค้าขาย ขนถ่าย แลกเปลี่ยนสินค้าที่เมืองท่าลิซบอน เมืองท่าสำคัญของโปรตุเกส ซึ่งสเปนควบคุมอยู่

การที่เรือสินค้าของฮอลันดาไม่สามารถเข้ามาทำการค้าขาย ขนถ่าย แลกเปลี่ยนสินค้าไปยังประเทศยุโรปอื่นดังที่เคยมาส่งผลกระทบต่อนฮอลันดาอย่างมาก รัฐบาลฮอลันดาถือว่าการกระทำครั้งนี้เป็นการโจมตีผลประโยชน์และรายได้ของฮอลันดาอย่างรุนแรง ดังนั้นฮอลันดาจึงมีแนวความคิดในการตอบโต้การกระทำของสเปน โดยทำลายการค้าขายทางทะเลของโปรตุเกส และเข้าควบคุมเส้นทางการค้าจากทางตะวันออกเสียเองโดยไม่ผ่านโปรตุเกส นอกจากนี้แล้วฮอลันดายังทำการโจมตีอาณานิคมของโปรตุเกสในบราซิลและในอาฟริกาอีกด้วย การดำเนินการดังกล่าวเป็นการยิงศรดอกเดียวได้นกหลายตัวของฮอลันดา กล่าวคือหากฮอลันดาสามารถควบคุมเส้นทางคมนาคมทางทะเลและแหล่งวัตถุดิบได้ฮอลันดาก็จะ

³⁰ Richard Harding, หน้า 15

³¹ ภาวดี ทรวงประเสริฐ, หน้า 45

สามารถผูกขาดการค้าแทนที่โปรตุเกส อีกทั้งรายได้จากการขนส่งและเป็นพ่อค้าคนกลางก็จะกลายเป็นรายได้ที่ไม่ต้องแบ่งให้กับใคร และเมื่อโปรตุเกสอ่อนแอลงก็เสมือนเป็นการทำลายความมั่งคั่งและมั่นคงของสเปนอีกทางหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการกดดันมิให้อังกฤษซึ่งเริ่มสร้างสมกำลังทางเรือและพยายามจะแผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาในย่านนี้ต้องถอยร่นออกไป

เมื่อได้ตัดสินใจอย่างนี้แล้ว ฮอลันดาได้ดำเนินการจัดระเบียบบริษัทที่มีธุรกิจการค้าขายทางทะเลทั้งปวงเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อระดมทุนในการสร้างกองเรือพาณิชย์และกองเรือคุ้มกัน อีกทั้งป้องกันมิให้ชาวฮอลันดาทำการแข่งขันในการค้าทางทะเลกันเอง โดยได้ตั้ง บริษัท Vereenigde Oostindische Compagnie (United East India Company) ขึ้นในปี ค.ศ.1602 บริษัทนี้บริหารงานโดยคณะกรรมการประกอบด้วยผู้อำนวยการ 17 คน ซึ่งเป็นผู้มีอภิสิทธิ์ผูกขาดการเดินทางเรือไปทางตะวันออกอ้อมแหลมกู๊ดโฮปและทางผูกขาดการเดินทางเรือไปทางตะวันตก ผ่านช่องแคบแมคเจลแลน³² การดำเนินการทั้งปวงของบริษัท ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการค้าขายทางทะเล การสร้างป้อมค่ายรักษาเส้นทางคมนาคมและการค้าทางทะเล การทำสนธิสัญญากับผู้ปกครองชาวพื้นเมือง การแต่งตั้งข้าหลวงในพื้นที่การปกครองทั้งหลาย ทั้งนี้เนื่องจากผลกำไรจากการค้าขายทางทะเลในหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นเงินตรา ภาษีผลิตภัณฑ์อาหาร และแรงงานได้ถูกใช้ไปในการพัฒนาประเทศ และการทำสงครามกับสเปน การมาตั้งสถานการค้าที่เมืองบันตัมของชาวดัตช์ตั้งแต่ปี ค.ศ.1600 และแรงผลักดันจากผลของสงครามในยุโรป ยิ่งทำให้ฮอลันดาต้องการเข้ามามีอิทธิพลในภูมิภาคนี้และเมื่อฮอลันดาเองเมื่อได้มาถึงมลายู สุลต่านยะโฮร์ได้ต้อนรับฮอลันดาอย่างมิตรด้วยความคาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากฮอลันดาเพื่อให้คานอำนาจกับโปรตุเกส สุลต่านได้อนุญาตให้ฮอลันดาตั้งสถานการค้าขึ้นได้บริเวณฝั่งแม่น้ำยะโฮร์ ฮอลันดาและสุลต่านยะโฮร์ได้ตกลงทำสนธิสัญญาในปี ค.ศ.1606 เนื้อหาสำคัญของสนธิสัญญาคือการร่วมมือกันทำลายอิทธิพลของโปรตุเกส โดยยะโฮร์จะร่วมมือกับฮอลันดาในการยึดมะละกา ต่อจากนั้นฮอลันดาจะเป็นฝ่ายดูแลเมืองเอง ส่วนยะโฮร์ก็จะสามารถควบคุมดินแดนรอบๆ มะละกา³³

ผลแห่งสัญญานี้ ยะโฮร์จึงได้ร่วมมือกับฮอลันดาทำการโจมตีมะละกาซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของโปรตุเกส อย่างไรก็ตามการโจมตีมะละกาสามารถต้านทานการรุกรานโจมตีไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ทำให้การโจมตีจากกำลังทหารของยะโฮร์ และฮอลันดาครั้งนี้ไม่เป็นผล โชคชะตายังเข้าข้างฮอลันดาอีกเมื่อความขัดแย้งระหว่างสเปนกับฮอลันดาได้ยุติลงโดยที่ฮอลันดาได้รับอิสรภาพในปี ค.ศ.1609 ฮอลันดาจึงหมดภาระในการต่อสู้และทำสงครามกับสเปน สามารถทุ่มเทกำลังคน และกำลังทรัพย์ทั้งหมดมาเพื่อการค้าขายทางทะเล ฮอลันดา ยังคงยึดมั่นและรักษาความมุ่งหมายของตนในการเป็นประเทศผู้ควบคุมการค้าในย่านนี้ การที่จะควบคุมการค้าและเส้นทางคมนาคมทางทะเลได้ต้องมีสถานการค้าและการส่งกำลังที่เป็นหลักแหล่งและมั่นคง ฮอลันดาได้สร้างเมืองปัตตาเวียขึ้นในปี ค.ศ.1618³⁴ ซึ่งการตั้งสถานการค้าที่ปัตตาเวียนี้ไม่ทำให้ฮอลันดาผิดหวัง ปัตตาเวียเจริญขึ้นและเป็นที่นิยมของพ่อค้าในเวลาอันรวดเร็ว อย่างไรก็ตามโปรตุเกสซึ่งเป็นศัตรูที่สำคัญของฮอลันดาทั้งเรื่อง

32 ธนู แก้วโอภาส, *ประวัติศาสตร์ยุโรป*, กรุงเทพฯ:สนพ.สุภาพใจ, 2549, หน้า 264

33 เอน เจ ไรอัน, หน้า 53

34 เรื่องเดียวกัน, หน้า 59

การค้าขายและความแตกต่างด้านศาสนาความเชื่อยังคงตั้งหลักมั่นคงอยู่ที่มะละกา เป็นเสมือนหอกข้างแคร่ที่ฮอลันดาปรารถนาที่จะกำจัดคู่แข่งทางการค้าของตนให้หมดอิทธิพลไปจากดินแดนแถบนี้อย่างสิ้นเชิง ถึงแม้การโจมตีมะละกาด้วยกำลังทหารจะไม่เป็นผล แต่ในแง่การค้าขายทางทะเล โดยการที่ปัตตาเวียสามารถแย่งชิงการเป็นศูนย์กลางการค้าจากมะละกาไปได้ทำให้มะละกาอ่อนแอลง ประกอบกับสถานการณ์การรบในยุโรปทำให้โปรตุเกสต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการดูแลป้อมปราการ สถานการณ์การค้าตามเส้นทางคมนาคมทางทะเล รวมทั้งการถือราชบรรดบังหลวงของเหล่าข้าหลวงและนักบวชที่ประจำอยู่ตามสถานการณ์การค้าต่าง ๆ ทำให้โปรตุเกสเกิดปัญหาด้านการเงินและเกิดความอ่อนแอลงถึงที่สุด

เมื่อเป็นดังนี้รัฐสุลต่านยะโฮร์และฮอลันดาจึงได้ตกลงจะร่วมมือกันเข้าโจมตีมะละกาอีกครั้งหนึ่ง การโจมตีครั้งนี้เริ่มขึ้นในปี ค.ศ.1639 ยะโฮร์และฮอลันดาใช้กำลังทางเรือเข้าปิดล้อมป้อมอาฟาโมซา การเตรียมการครั้งนี้ได้ถูกวางแผนมาอย่างดีโดยกำลังทางเรือของยะโฮร์และฮอลันดาได้ทำการปิดล้อมเส้นทางการเข้าออกจากป้อมอย่างหนาแน่น ผลจากการปิดล้อมทางทะเลทำให้ผู้คนภายในป้อมล้มตายลงจำนวนมากเนื่องมาจากการอดอาหารและโรคระบาด กำลังทางเรือของโปรตุเกสจากสถานการณ์การค้าอื่น ๆ ก็ได้ส่งมาช่วย ในที่สุดป้อมอาฟาโมซาก็แตกลงในเดือน มกราคม ค.ศ.1641 ความรุ่งเรืองของมะละกาและอำนาจของโปรตุเกสในดินแดนแห่งนี้จึงได้หมดไป เมื่อศัตรูทางการค้าและความเชื่อทางศาสนาได้หมดอำนาจไปแล้ว ความฝันของฮอลันดาจึงได้กลายเป็นความจริง ปัตตาเวียกลายเป็นศูนย์กลางการค้าเครื่องเทศแต่เพียงผู้เดียวในย่านนี้ ฮอลันดาค้าขายกับพ่อค้าพื้นเมืองและทำการติดต่อค้าขายกับประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจีน ญี่ปุ่น อินเดีย ศรีลังกา และด้วยการเป็นมหาอำนาจทางทะเลฮอลันดาจึงสามารถควบคุมเส้นทางคมนาคมทางทะเลในบริเวณนี้และการเดินทางไปยุโรปไว้ได้ ทำให้ฮอลันดาเป็นพ่อค้าที่ผูกขาดการค้าเครื่องเทศไว้ได้ ฮอลันดาใช้วิธีการค้าแบบซื้อถูกและขายแพง ทำการกดราคาสินค้าจากพ่อค้าและผู้ผลิตชาวพื้นเมือง ร่วมกับการบังคับให้เรือต่างชาติต้องเข้ามาซื้อขายสินค้าในเมืองท่าของตนเพื่อเรียกเก็บภาษี ในส่วนของเครื่องเทศก็เป็นผู้นำไปขายเสียเองที่ยุโรปในราคาแพง โดยเป็นผู้ดำเนินการขนส่งสินค้าต่าง ๆ จากตะวันออกไปยังยุโรปแต่เพียงผู้เดียว พ่อค้าคนไหนไม่ยอมรับราคาที่กำหนดโดยฮอลันดาก็ไม่สามารถดำเนินการค้าขายได้ ฮอลันดาจึงมีรายได้จากการเก็บภาษีและการค้าขายเครื่องเทศอย่างมหาศาล ในทางกลับกันฮอลันดาก็สร้างศัตรูและความไม่พอใจให้เกิดขึ้นกับพ่อค้าพื้นเมืองและคู่ค้าต่าง ๆ ในยุโรป ทั้งนี้เมื่อฮอลันดาได้มะละกาแล้วก็ไม่ได้สนใจจะให้มะละกาเป็นสถานการณ์การค้าของตน เพราะแท้ที่จริงแล้วฮอลันดามีปัตตาเวียซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าของตนอยู่แล้ว แต่การที่ได้มะละกานั้นก็เพื่อไม่ให้มะละกาเป็นฐานที่มั่นสำหรับโปรตุเกสในการค้าขายแข่งกับตนเท่านั้น มะละกาจึงเป็นเพียงเมืองหน้าด่านให้กับฮอลันดาเพื่อใช้จัดระเบียบและควบคุมเรือที่เดินทางผ่านเข้าออกในบริเวณนี้เท่านั้น

การวางรากฐานของอังกฤษ ประเทศสำคัญที่ก้าวเข้ามาและมีบทบาทในการกำเนิดสิ่งคปไรที่สำคัญที่สุดคืออังกฤษ ประเทศอังกฤษเริ่มการค้าขายทางทะเลภายหลังฮอลันดาและโปรตุเกส ในระยะเริ่มต้นอังกฤษผลิตและส่งออกผ้าขนสัตว์และถ่านหินไปยังยุโรปและประเทศต่าง ๆ ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนกับอเมริกา อังกฤษเองก็สนใจกำไรจากการค้าขายในด้านตะวันออกเช่นเดียวกับโปรตุเกสและฮอลันดา โดยในปี ค.ศ.1600 พ่อค้าชาวอังกฤษได้ตั้งบริษัทบริติชอีสต์อินดีส์ขึ้นเช่นกัน แต่ด้วยอิทธิพลและกำลังทางเรือของฮอลันดาทำให้บริษัทบริติชอีสต์อินดีส์ไม่ต้องการสร้างความขัดแย้งให้

เกิดขึ้นระหว่างสองชาติ จึงต้องหันไปทำการค้าขายในอินเดียเป็นหลักแทน อังกฤษเริ่มด้วยการเข้าครอบครองเบงกอล ทำสงครามกับคนอินเดียเพื่อจัดสร้างอาณานิคมแห่งใหม่ อังกฤษได้ชัยชนะอย่างต่อเนื่อง และสามารถยึดครองอิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีอยู่ในอินเดียไปทีละน้อย ต่อมาอังกฤษได้รับชัยชนะจากฝรั่งเศสในสงคราม 7 ปี และเมื่ออังกฤษมาถึงก็พบว่าพื้นที่จากช่องแคบมะละกาไปจนถึงฟิลิปปินส์เป็นเขตอิทธิพลของฮอลันดาไปแล้ว หลังจากยึดครองอินเดียได้สำเร็จ อังกฤษได้ขยายอิทธิพลจนสามารถมาตั้งสถานีการค้าได้ที่เกาะปีนัง อย่างไรก็ตามอังกฤษพบว่าปีนังไม่เหมาะนักในการควบคุมเส้นทางการค้า อังกฤษจึงมองหาพื้นที่ใหม่ในช่องแคบมะละกาเพื่อที่จะได้สามารถควบคุมเส้นทางผ่านช่องแคบมะละกาได้ดียิ่งขึ้น

อดีตอันรุ่งเรืองของเทมาเล็ก เมื่อเซอร์ราฟเฟิลแห่งบริษัทบริติชอีสต์อินเดียสตัฟฟ์พาเรือของเขามาขึ้นชายหาดของเกาะเทมาเล็กอันเป็นชื่อดั้งเดิมของสิงคโปร์ในปี 1819 นั้น เขาเห็นชาวประมงเพียงไม่กี่คนบนฝั่ง แต่ใครจะรู้อย่างไรว่าโอกาสอันยิ่งใหญ่ของอังกฤษได้มาถึงแล้ว หมู่บ้านชาวประมงเล็กๆ แห่งนี้กำลังจะได้อาศัยความชาญฉลาดของชาวอังกฤษผู้นี้ ประกอบกับพรทางภูมิศาสตร์การเดินเรืออันสำคัญ ที่จะสร้างหมู่บ้านแห่งนี้ให้กลายเป็นเมืองท่ายุทธศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในศตวรรษนั้น จุดเปลี่ยนที่สำคัญที่ราฟเฟิลได้นำมาสู่สิงคโปร์เป็นครั้งแรกก็คือการวางยุทธศาสตร์ให้สิงคโปร์เป็นเมืองท่าปลอดภาษีซึ่งจะเป็นสถานที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าจากผืนแผ่นดินแหล่งผลิตขนาดใหญ่โดยรอบ หรือโมเดลที่เรียกว่า "ฟรีพอร์ตและอินเตอร์แลนด์" การที่อังกฤษสามารถช่วงชิงโอกาสในการสร้างเมืองท่าครั้งนี้แม้จะไม่ได้เกิดจากความตั้งใจตั้งแต่แรกเริ่ม แต่ได้ทำให้สิงคโปร์ได้แจ้งเกิดในวงการค้าของโลกในฐานะฟรีพอร์ตที่รุ่งเรืองที่สุด นับแต่ราฟเฟิลนำเรือน้อยของเขาเข้าเทียบฝั่งเกาะเล็กๆ แห่งนี้เมื่อสองศตวรรษครึ่งล่วงมาแล้ว

ในอดีตก่อนหน้านั้นสิงคโปร์เคยเป็นเมืองท่ามาก่อนที่ศูนย์กลางอำนาจจะย้ายไปที่มะละกา ประวัติศาสตร์ของสิงคโปร์ที่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรศรีวิชัยนี้มีการบันทึกได้จากหลายแหล่ง ดังเช่น รายงานของเจ้าหน้าที่กงสุลหรือเอกอัครราชทูตของจีนประจำเมืองท่าแห่งนี้ได้บันทึกไว้โดย เชื่อกันว่าสิงคโปร์เป็นเมืองท่าสำคัญของนานยางหรือทะเลใต้ (Nanyang : southern ocean)³⁵ ซึ่งเป็นนามที่จีนใช้เรียกขานพื้นที่หรืออาณาจักรต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมกัน เจ้าหน้าที่กงสุลของจีนบันทึกว่าเมืองสิงคโปร์เป็นศูนย์กลางในการติดต่อค้าขายระหว่างอาณาจักรต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้กับพ่อค้าชาวจีน ชาวอินเดีย และชาวอาหรับ ชื่อของสิงคโปร์ยังปรากฏอยู่ในบันทึกชาวชวาในช่วงศตวรรษที่ 14 โดยชาวชวาเรียกเกาะแห่งนี้เป็นว่า เทมาเล็ก (Temasek) ในส่วนของบันทึกประจำปีชาวมาเล (Sejarah Melayu : Malay Annual) เกาะสิงคโปร์เป็นมหานครหรือเมืองแห่งการค้า ผู้ปกครองอาณาจักรปาเล็มบังชื่อ SRI TRI BUANA ได้เดินทางมาถึงสิงคโปร์และพบกับสัตว์ที่มีลักษณะประหลาดชนิดหนึ่งซึ่งไม่เคยพบเห็นมาก่อน ต่อมาจึงได้รู้ว่าสัตว์ชนิดนั้นคือ สิงโต ดังนั้นพระองค์จึงได้ตั้งชื่อเกาะนี้ว่า สิงคโปร์ (Singapura : Lion city) ชื่อของเกาะสิงคโปร์หรือเทมาเล็กปรากฏในรายชื่อเมืองขึ้นของสยามในปี ค.ศ.1360³⁶ ในช่วงเวลานี้ เจ้าชายสุมาตรานันถือฮินดูนามว่าเจ้าชายปรเมศวรได้ถูกขับไล่ออกจาก

35 Singapore a country study, หน้า 6

36 เอน เจ ไรอัน, หน้า 15

เมืองปาเลมบัง และได้เสด็จมายังเทมาเลกเพื่อเป็นที่หลบภัยและที่พักพิง เจ้าผู้ครองเกาะเทมาเลกหรือสิงคโปร์ได้ให้การต้อนรับเจ้าชายปรเมศวรเป็นอย่างดี แต่แล้วเจ้าชายปรเมศวรพร้อมบริวารผู้ติดตามหนีภัยมาจากปาเลมบังกลับวางแผนชิงหารเจ้าบ้านและทำการยึดอำนาจปราบดาภิเษกตนเองขึ้นเป็นผู้ปกครองเกาะแห่งนี้เสียเอง เมื่อเจ้าชายปรเมศวรขึ้นมามีอำนาจเด็ดขาดในเทมาเลกแล้ว ก็ได้เปลี่ยนเมืองทำการตำแหน่งนี้ให้กลายเป็นเมืองของโจรสลัด ออกปฏิบัติการปล้นชิงเรือสินค้าที่เดินทางผ่านไปมาในช่องแคบมะละกา ซึ่งสอดคล้องกับตามรายงานของนักเดินทางชาวจีนชื่อว่า หวาง ดาหยวน Wang Dayuan³⁷ ที่ได้รายงานไว้ในปี ค.ศ.1349 หรือ พ.ศ.1892 หวางเรียกเกาะแห่งนี้ว่า ตามาซี (Tan ma sih) ในรายงานของหวาง นอกจากการรายงานตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของเกาะแห่งนี้แล้วยังรายงานว่าสิงคโปร์เป็นที่ซ่อนสมุขของบรรดาโจรสลัดนับร้อย ๆ ลำที่คอยปล้นเรือสินค้าที่เดินทางผ่านในบริเวณนี้ การดำเนินการปล้นชิงสินค้าจากพ่อค้านักเดินเรือชาติต่าง ๆ ในช่องแคบมะละกาของเจ้าชายปรเมศวรเป็นการคุกคาม สั่นคลอนการค้าขายทางทะเลในย่านนี้เป็นอย่างมาก สร้างความไม่พอใจให้กับรัฐต่าง ๆ ที่อยู่บริเวณโดยรอบ ทำให้เจ้าชายปรเมศวรต้องถูกขับออกจากเทมาเลกอีกครั้งและเดินทางขึ้นเหนือไปสร้างเมืองขึ้นใหม่ที่มะละกา ในปี ค.ศ.1402 อันเป็นการสิ้นสุดบทบาทของเกาะสิงคโปร์ในยุคนั้น

จะเห็นได้ว่าสมุททานุภาพหรือกำลังอำนาจทางทะเลของเกาะสิงคโปร์ในยุคแรกเริ่มคืออาณาจักรศรีวิชัย มาจากปัจจัยภูมิศาสตร์ของประเทศที่เป็นเส้นทางการค้า และลักษณะธรรมชาติที่เกื้อกูลต่อการเป็นแหล่งที่พักเรืออาหารและน้ำเป็นหลัก ความสำคัญทางปัจจัยภูมิศาสตร์ของประเทศส่งผลต่อการค้าขายทางทะเลระหว่างพ่อค้าโพ้นทะเลและชนท้องถิ่น ลักษณะธรรมชาติที่เกื้อกูลเป็นสิ่งสำคัญในการมีกำลังอำนาจทางทะเลของสิงคโปร์นั่นคือการมีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ที่เป็นจุดกึ่งกลางระหว่างกลุ่มพ่อค้านักเดินเรือ เกาะสิงคโปร์เป็นเสมือนจุดเชื่อมต่อการเดินทางค้าขายระหว่างพ่อค้าชาวอินเดียและชาวอาหรับที่เดินทางมาจากมหาสมุทรอินเดีย กับพ่อค้าชาวจีนที่เดินทางมาจากทะเลจีนใต้ให้ได้มาพบกัน พ่อค้าทั้งสองชาติต่างมีจุดมุ่งหมายในการขายสินค้าจากประเทศตน แลกเปลี่ยนและเสาะหาสินค้าที่ต้องการ นำกลับไปขายเอากำไรในประเทศ กองเรือค้าของชาติต่าง ๆ ต้องการทำการค้าและกำไรจากการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าที่ผลิตในประเทศกับสินค้าที่หายาก ชาวพื้นเมืองของรัฐใกล้เคียงไม่ว่าจะมาจากคาบสมุทรมลายูเซีย เกาะสุมาตรา หมู่เกาะกาลิมันตันสามารถเดินทางมายังสิงคโปร์ได้โดยง่าย ทั้งนี้ชาวพื้นเมืองเหล่านี้ต่างนำเอาสินค้าพื้นเมืองอันเป็นที่ต้องการของเหล่าพ่อค้าชาวต่างชาติ เข้ามาแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ตนต้องการและนำกลับไปใช้หรือนำไปขายเพื่อหากำไรอีกต่อหนึ่งในประเทศของตน

ในยุคสมัยนั้นการเดินทางต้องอาศัยอิทธิพลทางธรรมชาติ ตำแหน่งที่ตั้งของสิงคโปร์ถือว่าเป็นจุดศูนย์กลางเนื่องจากสมัยนั้นการเดินทางยังต้องอาศัยลมธรรมชาติ พ่อค้าชาวอินเดียและพ่อค้าอาหรับเดินทางด้วยลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ในช่วงเดือน พ.ค. – ส.ค. ส่วนพ่อค้าชาวจีนเดินทางด้วยลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงเดือน พ.ย. – เม.ย. จุดกึ่งกลางในการเดินทางด้วยลมธรรมชาติของพ่อค้าทั้งสองสัญชาติคือสิงคโปร์ คาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะต่าง ๆ ในบริเวณนี้ เมื่อกลุ่มพ่อค้าทั้งสองชาติเดินทางมาถึงสิงคโปร์ในระหว่างที่รอลมในการเดินทางกลับ ก็ทำการถ่ายเท และ

37 Singapore a country study, หน้า 7

เปลี่ยนสินค้า ซึ่งกันและกัน เมื่อฤดูกาลเปลี่ยนทิศทางในทางตรงกันข้ามก็คือเวลาในการเดินทางกลับ การที่สภาวะลมอำนวยเช่นนี้ทำให้การเดินทางค้าขายเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว พ่อค้าสามารถไปกลับได้ภายใน 1 ปี สิงคโปร์และพื้นที่ในบริเวณนี้จึงเป็นเสมือน “ที่พักครึ่งทาง”³⁸ ของพ่อค้าและชาวเรือ นอกจากนี้แล้วที่ตั้งซึ่งอยู่ในช่องแคบมะละกาทำให้การจอดเรือที่เกาะสิงคโปร์มีความปลอดภัยจากมรสุมหรือภัยธรรมชาติอื่น ๆ เรือสินค้าสามารถหาอาหารและน้ำจืดได้จากคนพื้นเมืองและแหล่งน้ำธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้การค้าขายในสิงคโปร์จึงมีความรุ่งเรืองขึ้นเป็นลำดับ

การเปลี่ยนแปลงทางประชากร เชื้อชาติและวัฒนธรรมได้รับอิทธิพลโดยตรงจากการค้า เมื่อการค้าทางทะเลมีความเจริญมากขึ้น ประชากรในสิงคโปร์และเมืองต่าง ๆ ในบริเวณนี้ได้ติดต่อกับพวกพ่อค้าชาวมุสลิมอาหรับ และอินเดียมุสลิมที่เดินทางมาค้าขายกับพ่อค้าชาวจีน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนพื้นเมืองกับชาวมุสลิมอาหรับและชาวอินเดียมุสลิมเกิดขึ้นเนื่องจากการเดินทางค้าขายทางทะเลอันนับว่าเป็นการถ่ายเทวัฒนธรรมและศาสนาที่สำคัญ การถ่ายเทวัฒนธรรมและศาสนานี้ได้เกิดขึ้นและเป็นไปอย่างรวดเร็วเนื่องจากการแข่งขันกันทางการค้าระหว่างพ่อค้าชาวพื้นเมือง พ่อค้าชาวพื้นเมืองเหล่านี้มีความต้องการในการผูกใจพ่อค้าชาวอาหรับและชาวอินเดียมุสลิมให้นิยมทำการค้าขายกับตนเท่านั้น วิธีการหนึ่งก็คือการแต่งงาน และการปรับเปลี่ยนการนับถือศาสนา ซึ่งทำให้คนพื้นเมืองหันมานับถือศาสนาอิสลามมากขึ้น ประกอบกับผู้ปกครองหัวเมืองต่าง ๆ เล็งเห็นผลกำไรจากการเรียกเก็บภาษีจากเรือสินค้า ต้องการให้เมืองในปกครองของตนเป็นที่พักและเป็นที่พักเปลี่ยนถ่ายสินค้าของพ่อค้าชาวอาหรับและชาวอินเดียมุสลิม การเข้ามาพักอาศัยและค้าขายในเมืองของตนหมายถึงผลกำไรและเงินที่สามารถเก็บเข้าคลังหลวงได้มากขึ้น เจ้าเมืองเหล่านั้นจึงทำการเข้ารับเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม ส่งเสริมให้มีศาสนาสถาน จัดหาลำและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่พ่อค้าชาวอาหรับและชาวอินเดียมุสลิม พ่อค้าและประชาชนทั่วไปจึงเริ่มหันมานับถือศาสนาอิสลามตามผู้นำของตน สำหรับข้อสงสัยที่ว่าศาสนาอิสลามในมาลายูได้รับการเผยแพร่มาจากพ่อค้าชาวอาหรับหรือชาวอินเดียมุสลิมกันแน่ นักประวัติศาสตร์เชื่อว่าศาสนาอิสลามที่นับถือกันในมาลายูน่าจะมีอิทธิพลมาจากทางอินเดียมากกว่า เหตุผลที่สนับสนุนแนวคิดนี้เนื่องจากหลักฐานทางวัฒนธรรมที่ถึงแม้ว่าคณะผู้เผยแพร่ศาสนาอิสลามได้ทำลายปูชนียสถานและโบราณวัตถุของลัทธิฮินดู อาทิเช่น วัดและเทวรูป ออกไป ผู้เผยแพร่ศาสนาอิสลามก็ได้เปลี่ยนแปลงหรืออาจไม่ประสงค์จะเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมและประเพณีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตทางด้านวัฒนธรรมอินเดีย³⁹ ศาสนาอิสลามมีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น มีจำนวนผู้คนให้ความศรัทธาและได้เผยแผ่ต่อไปยังปัตตานี มะละกา กลันตัน ตรังกานูและปาหัง จนรัฐเหล่านี้กลายเป็นรัฐอิสลามไปในที่สุด

อย่างไรก็ดีจะเห็นได้ว่าความรุ่งเรืองทางการค้ากับกำลังนาวิกานุภาพหรือกำลังรบทางเรือจะต้องเป็นของคู่กัน สิงคโปร์ในยุคนี้ต้องพบกับจุดจบเนื่องจากไม่สามารถป้องกันตนเองจากประเทศหรืออาณาจักรเพื่อนบ้านที่ต้องการขยาย

38 เอน เจ ไรอัน, หน้า 2

39 เอน เจ ไรอัน, หน้า 20

อิทธิพลและการมีอำนาจสิทธิขาดในการค้าขายในบริเวณนี้ การที่สิงคโปร์ตั้งอยู่ในตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญ เป็นศูนย์กลางของเส้นทางในการเดินทางค้าขาย เป็นเหตุให้สิงคโปร์ตกอยู่ภายใต้การแย่งชิงและแสดงสิทธิจากอาณาจักรสยาม ทางเหนือ และอาณาจักรชวาทางใต้ ผลของการแผ่ขยายอำนาจของอาณาจักรอื่นนี้ทำให้สิงคโปร์ในยุคศรีวิชัยเสื่อมลง อันถือได้ว่าเป็นการสิ้นสุดความเจริญรุ่งเรือง และการเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่สำคัญที่สุดในยุคนั้นของสิงคโปร์ แม้กระทั่งต่อมาในยุคเจ้าชายปรมศวรภักษัตริย์ผู้ปกครองสิงคโปร์ที่ตั้งตัวเป็นหัวหน้าโจรสลัดก็ไม่สามารถต้านทานอิทธิพลและกำลังทางเรือของรัฐที่เหนือกว่าได้ จึงต้องหลบหนีและไปก่อร่างสร้างเมืองใหม่ที่อยู่ทางเหนือขึ้นไปชื่อว่า มะละกา สิงคโปร์ถูกทอดทิ้งให้เป็นเกาะร้างและกลายเป็นแหล่งชุมนุมของเหล่าโจรสลัดในการลอบดักปล้นเรือสินค้าที่เดินทางผ่านช่องแคบมะละกาเป็นระยะเวลาหลายร้อยปี เมื่อพิจารณาปัจจัยในด้านประชากรแล้วก็จะเห็นข้อจำกัดด้านประชากรซึ่งมีจำนวนน้อย ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติที่เข้ามาค้าขาย มิได้มีความผูกพันจงรักภักดีต่อสิงคโปร์ ประกอบกับการบริหารงานของผู้ปกครองที่มีได้พัฒนากำลังทางเรือให้เข้มแข็งเพียงพอกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจการค้าทำให้สิงคโปร์ต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรใกล้เคียง และถูกรุกรานจากรัฐอื่นที่มีอำนาจทางทหารเหนือกว่า รัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ต่างต้องการให้รัฐของตนเป็นศูนย์กลางการค้าแทนสิงคโปร์อันหมายถึงความเจริญรุ่งเรือง และความร่ำรวยอันเกิดจากการค้าทางทะเล จึงไม่เป็นที่แปลกใจเลยที่ว่ารัฐที่มีความแข็งแกร่งด้วยกำลังทางเรือจะพยายามคุกคามแสดงอิทธิพลต่อสิงคโปร์ ในที่สุดสิงคโปร์จึงถูกทอดทิ้งจากพ่อค้านักเดินเรือและต้องกลายเป็นเมืองร้างดังที่กล่าวไปแล้ว นอกจากนี้แล้วความเสื่อมของเทมาเล็กหรือสิงคโปร์ในยุคแรกนี้ยังเกิดจากความก้าวหน้าในเทคโนโลยีการต่อเรือและนโยบายการเรียกเก็บอากรค่าผ่านทางและการค้า ดังจะเห็นได้จากการที่พ่อค้าชาวจีนที่ทำการค้าขายโดยใช้สิงคโปร์เป็นเมืองท่าสำคัญ ต้องเสียอากรให้สิงคโปร์ เมื่อมีความชำนาญในเรื่องการเดินเรือในบริเวณนี้เพิ่มมากขึ้น สามารถต่อเรือสำเภาที่มีคุณภาพดี บรรทุกสิ่งของได้จำนวนมาก สามารถเดินทางในทะเลได้เป็นเวลานาน ๆ จึงทำการค้าขายกับเมืองต่าง ๆ ตามหมู่เกาะชวาได้โดยอิสระโดยเลือกทำการค้ากับเมืองที่ไม่ต้องจ่ายภาษี หรือเมืองที่เก็บภาษีเพื่อการติดต่อค้าขายน้อยลงกว่าสิงคโปร์ ด้วยสาเหตุดังกล่าวพ่อค้าชาวจีนเหล่านี้จึงสามารถเดินทางเพื่อติดต่อค้าขายกับพ่อค้าอาหรับ เปอร์เซีย และอินเดียโดยตรง อากรและภาษีที่สิงคโปร์เคยได้จากเรือสินค้าชาวจีน ชาวอาหรับ ชาวอินเดียและชนพื้นเมืองที่เดินทางมาแลกเปลี่ยน ซื้อขายสินค้าจึงลดลง

การเสื่อมสลายลงของสิงคโปร์ในการเป็นศูนย์กลางการค้าเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้นนี้ ปรากฏการณ์เช่นนี้ไม่ได้เกิดกับสิงคโปร์แต่เพียงรัฐเดียวแต่ยังเกิดขึ้นกับอาณาจักรอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นมัชปาหิต อยุธยา รัฐสุลต่านยะโฮร์ มาละกา ปัตตาเวีย ต่างผลัดเปลี่ยนกันเป็นศูนย์กลางการค้าขายแทนสิงคโปร์ หลังจากฐานอำนาจย้ายไปที่มะละกาแล้ว สิงคโปร์จึงกลายเป็นเกาะร้างขาดความสนใจจากนักเดินเรือและการค้าทางทะเล กลายเป็นที่ชุมนุมของเหล่าโจรสลัดที่หาโอกาสปล้นเรือสินค้าที่เดินทางในช่องแคบมะละกา สิงคโปร์จึงกลายเป็นเพชรในตมที่รบกวนการเจริญจากฐานอำนาจใหม่

โมเดลฟรีพอร์ทและอินเตอร์แลนด์ภายใต้สเตรทเจ็ตเทิลเมนต์ ในปี 1819 เมื่อราฟเฟิลมาถึงนั้น เทมาเล็กเป็นเพียงหมู่บ้านประมงเล็ก ๆ อันเต็มไปด้วยหนองน้ำ ทางด้านเหนือติดรัฐยะโฮร์ คั่นกลางด้วยช่องแคบยะโฮร์ ส่วนทางด้านใต้ติดกับช่องแคบสิงคโปร์ และมีผืนแผ่นดินขนาดใหญ่แห่งเกาะสุมาตราทำหน้าที่กั้นคลื่นลมจากมหาสมุทรแปซิฟิกไว้ได้

เป็นอย่างดี ประกอบกับอยู่ในละติจูดที่ใกล้ศูนย์สูตรจึงไม่เกิดลมพายุที่มีกำลังแรง อ่าวทางด้านใต้ของสิงคโปร์จึงเหมาะแก่การจอดเรือเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นความจริงทั่วไปของดินแดนทั้งสองขอบฝั่งของแหลมมลายูและเกาะสุมาตรา ลักษณะอันเหมาะทั้งทางทหารและการค้านี้ ทำให้ราฟเฟิลถึงกับอุทานว่า มอลต้ามีความสำคัญต่ออังกฤษในเมดิเตอร์เรเนียนเพียงใด สิงคโปร์ก็มีความสำคัญต่ออังกฤษทางด้านตะวันออกเพียงนั้น

การได้เพชรเม็ดงามนี้มาในครอบครองนั้นเป็นไปโดยความตั้งใจบังเอิญ ผลของสงครามในยุโรปทำให้อังกฤษได้กลายเป็นมหาอำนาจทางทะเลซึ่งมีกำลังทางเรือเข้มแข็งที่สุด อีกทั้งยังได้สิทธิการครอบครองอาณานิคมของฝรั่งเศสในอินเดียด้วย สิ่งสำคัญในการได้ครอบครองอาณานิคมทำให้การค้าของอังกฤษในอินเดียได้ผลกำไรมากขึ้น นอกจากการค้าในอินเดียที่อังกฤษได้สถาปนาไว้อย่างมั่นคงแล้ว อังกฤษยังเริ่มสนใจการค้าใบชากับจีนอีกด้วย แต่ด้วยเส้นทางการค้าทางทะเลจากอินเดียไปจีนเป็นระยะทางไกลอังกฤษจึงมองหาสถานที่ในการจัดตั้งสถานีการค้าของตนเองตามเส้นทาง แต่ด้วยอิทธิพลของฮอลันดาในช่องแคบมะละกา และหมู่เกาะชวาทำให้อังกฤษลังเลที่จะหาที่ตั้งสถานีการค้าในบริเวณนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างสองประเทศ อังกฤษจึงให้ความสนใจพื้นที่ในบอร์เนียวและได้เข้าไปทำสัญญาเพื่อตั้งสถานีการค้าและการส่งกำลังบำรุงกับสุลต่านซูลู แต่การตั้งสถานีการค้าที่บอร์เนียวไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากบอร์เนียวห่างไกลจากเส้นทางการค้าขายและตลาดการค้าที่สำคัญที่มีอยู่ในขณะนั้น อังกฤษก็ยังไม่ละความพยายามที่จะเสาะหาตำบลที่ที่เหมาะสมในการสร้างสถานีการค้าของตนเองขึ้นในภูมิภาคเพื่อทำการค้าขายทางทะเล ส่งกำลังบำรุง รวมทั้งการคุ้มครองขบวนเรือสินค้าและควบคุมเส้นทางคมนาคม

ในที่สุดในปี ค.ศ.1786 อังกฤษตัดสินใจให้ปีนังเป็นศูนย์กลางการค้าแห่งใหม่ของตน โดยได้ทำสัญญายกเกาะปีนังจากสุลต่านรัฐเคดาห์ให้เป็นของอังกฤษโดยแลกกับเงินชดเชยและความคุ้มครองจากอังกฤษเพื่อมิให้สยามเข้ามามีบทบาทในเคดาห์ ในขั้นแรกอังกฤษตกลงในความยินยอมตามนี้ แต่ต่อมาได้มีนโยบายจากรัฐบาลมิให้บริษัทของอังกฤษเข้าไปเกี่ยวข้องในความขัดแย้งระหว่างเจ้าผู้ครองรัฐในภูมิภาคนี้ ทำให้สุลต่านเคดาห์ไม่พอใจ และได้รวบรวมกองเรือจะเข้าโจมตีฐานที่ตั้งของอังกฤษ แต่กองเรืออังกฤษรู้ตัวเสียก่อนจึงสามารถป้องกันและตอบโต้ทำให้กองเรือของสุลต่านเคดาห์แตกพ่ายไป และในที่สุดพระองค์ก็ยินยอมในการยกเกาะปีนังให้อังกฤษโดยรับแต่เพียงค่าตอบแทนรายปี ในปี ค.ศ.1803 อังกฤษได้เมืองมัทราส ซึ่งเป็นที่มั่นสำคัญแห่งสุดท้ายของชาวอินเดียที่ต่อต้านการล่าอาณานิคมของอังกฤษ ผลการรบที่เมืองมัทราสถือว่าเป็นการปราชัยของอินเดียที่มีต่ออังกฤษอย่างสิ้นเชิง สิ่งที่อังกฤษได้รับจากการได้ครอบครองแผ่นดินและมหาสมุทรอินเดียทำให้อังกฤษสามารถควบคุมเส้นทางการค้าทางทะเลในพื้นที่นี้และมีแผนที่จะแผ่ขยายอิทธิพลและสถาปนาความมั่นคงในการค้าขายทางทะเลให้มากยิ่งขึ้น โดยในปี ค.ศ.1805 อังกฤษได้ยกฐานะเกาะปีนังเป็นเขตปกครองที่ 4 ของบริษัทเทียบเท่ากับเมืองอื่น ๆ ของอังกฤษในอินเดียได้แก่ บอมเบย์ มัทราส กัลกัตตา โดยอังกฤษหวังว่าปีนังจะเป็นสถานีการค้าที่สำคัญและสร้างรายได้จากการค้าขายทางทะเลในย่านนี้ บุคคลสำคัญที่มีส่วนในการสร้างสิงคโปร์ได้เดินทางมาปฏิบัติราชการ ณ เกาะปีนังในครั้งนี้ด้วย บุคคลนั้นคือ โทมัส สแตมฟอร์ด ราฟเฟิล ด้วยวิสัยทัศน์ของบุคคลท่านนี้เองทำให้สิงคโปร์พลิกฟื้นจากการเป็นเกาะร้างกลับมาเป็นศูนย์กลางการค้าขายทางทะเล และมีบทบาทในฐานะเมืองท่า

ที่สำคัญอีกครั้ง ราฟเฟิลเป็นข้าราชการที่มีความกระตือรือร้น ทำการศึกษาและมีความรู้ในภาษา และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มองเห็นความเจริญรุ่งเรืองและการล่มสลายของชาติต่าง ๆ ที่ทำการค้าอยู่บริเวณนี้อย่างชัดเจน จากการศึกษาประวัติศาสตร์ ทำให้ราฟเฟิลเห็นความสำคัญและโอกาสในการที่อังกฤษจะขยายอำนาจทางทะเลมาสู่ภูมิภาคนี้ ด้วยการมองการณ์ไกลและสามารถเห็นผลประโยชน์ที่จะเกิดแก่อังกฤษอย่างมหาศาลหากสามารถควบคุมการค้าขายทางทะเลในภูมิภาคนี้ไว้ได้ เขาจึงทุ่มเทความพยายามทั้งปวงเพื่อเสาะหาเกาะหรือพื้นที่ชายฝั่งเพื่อพัฒนาตั้งเป็นสถานการค้าภายใต้การปกครองของอังกฤษ

การวางรากฐานของราฟเฟิล ราฟเฟิลได้ออกสำรวจพื้นที่ทางทะเลที่ปลอดจากการครอบครองของฮอลันดา และได้ขึ้นบกที่เกาะสิงคโปร์ในปี ค.ศ.1819 เกาะสิงคโปร์อยู่ด้านใต้สุดของคาบสมุทรมลายู เป็นเกาะที่มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ยอดเยี่ยม รวมทั้งมีลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมในการจอดเรือ ด้วยวิธีทางทางการทูตที่ล้าลึกทำให้ราฟเฟิลได้รับอนุญาตในการตั้งหลักแหล่ง โดยได้ทำการลงสนธิสัญญากับสุลต่านยะโฮร์เมื่อวันที่ 6 ม.ค.1819 และถึงแม้ว่าจะมีการคัดค้านอย่างหนักจากฮอลันดา ราฟเฟิลก็สามารถทำให้สิงคโปร์อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษเป็นผลสำเร็จ นอกจากนี้แล้วเขายังได้วาดฝันเกี่ยวกับอนาคตของสิงคโปร์ไว้ว่า "จะไม่สามารถมีสถานที่ที่ตั้งแต่ต้นเป็นสง่าและเป็นความหวังสำหรับการพิทักษ์คุ้มครองและการปรับปรุงผลประโยชน์ของเราได้ดีกว่าสถานที่แห่งนี้ และยอมเป็นไปไม่ได้ที่จะมีสถานที่ที่รวมประโยชน์มากกว่านี้ อันเป็นสละของประเศมลายูต่าง ๆ เมืองท่าดี ๆ เพียงแห่งเดียวในทะเลย่านนี้ต้องทำลายอำนาจผูกขาดของฮอลันดาได้ในที่สุด"⁴⁰

สิงคโปร์ไม่ได้ทำให้ราฟเฟิลผิดหวัง ด้วยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมในการจอดเรือทำให้สิงคโปร์ประสบความสำเร็จในการค้าขายอย่างรวดเร็ว สิงคโปร์ได้กลายเป็นศูนย์รวมสินค้าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สินค้าที่ผลิตจากยุโรปและอินเดียถูกส่งมายังสิงคโปร์เพื่อจำหน่ายต่อไปยังจีน ประเทศต่าง ๆ ในอินโดจีนและอีสต์อินดีส และยังเป็นศูนย์สินค้าเครื่องเทศ และเกษตรกรรมที่รวบรวมมาจากคาบสมุทรมลายู อีสต์อินดีส รวมทั้งประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ที่ถูกส่งมารวบรวมไว้ที่สิงคโปร์ก่อนจะถูกส่งต่อไปยังอังกฤษและยุโรปต่อไป การเป็นศูนย์รวมสินค้าและการค้าขายของสิงคโปร์ทำให้ปริมาณและมูลค่าการค้าของสิงคโปร์เพิ่มขึ้นเกือบสองเท่าจากปี ค.ศ.1825 ซึ่งมีมูลค่าการซื้อขายรวมเพียง 2,610,000 เหรียญ เป็น 3,948,000 เหรียญในปี ค.ศ.1830⁴¹ และเพิ่มมากขึ้นมากกว่า 10,000,000 เหรียญในปี ค.ศ.1859 ทั้งนี้ด้วยการค้าขายที่เกิดขึ้นและขยายตัวอย่างรวดเร็วได้สร้างความเจริญในด้านต่าง ๆ ให้กับสิงคโปร์อย่างมาก

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งส่งผลให้สิงคโปร์เป็นที่นิยมในหมู่พ่อค้าที่เดินทางมาค้าขายในภูมิภาคนี้นอกจากการบริหารเมือง และควบคุมความเรียบร้อยด้วยกฎหมายตามมาตรฐานอังกฤษแล้ว ก็คือนโยบายการค้าเสรีและปลอดภาษีของสิงคโปร์เอง เมื่อสิงคโปร์ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1819 ราฟเฟิลได้วางรากฐานทั้งทางด้านการผังเมืองและกฎเกณฑ์ในการ

40 เอน เจ ไรอัน, หน้า 94

41 เรื่องเดียวกัน, หน้า 111

ทำการค้าเสรีให้กับสิงคโปร์ และถึงแม้ว่าเมื่อราฟเฟิลได้เดินทางกลับไปประเทศอังกฤษและได้เสียชีวิตที่ประเทศแม่ของตน ในปี ค.ศ. 1823 การค้าเสรีที่สิงคโปร์ก็ยังคงดำเนินต่อไปภายใต้การสนับสนุนจากครอฟอร์ด ผู้สำเร็จราชการเมืองขึ้นประจำอินเดียซึ่งสิงคโปร์อยู่ภายใต้การบังคับบัญชา นโยบายที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ไคร้ค้า คือ ไร่ชา ไร่ชา เช่นนี้เป็นแม่เหล็กดึงดูดพ่อค้าชาวต่างชาติและชาวพื้นเมืองอย่างดี จึงไม่เป็นการแปลกที่สิงคโปร์จะคับคั่งไปด้วยพ่อค้าหลากหลายเชื้อชาติไม่เพียงแต่พ่อค้าจากชาติทางตะวันตกและจีนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงพ่อค้ารายย่อยในภูมิภาคก็ยังเห็นผลกำไรมหาศาลในการเข้ามาค้าขายที่สิงคโปร์ และถึงแม้ว่าฮอลันดาที่มีอิทธิพลเหนือหมู่เกาะชวาและกาลิมันตัน ซึ่งต้องการรักษาการผูกขาดทางการค้าไว้กับตนเพียงชาติเดียว จะพยายามออกกฎระเบียบ เพื่อบังคับและป้องกันไม่ให้ชาวพื้นเมืองมาทำการค้าขายกับสิงคโปร์ก็ตาม แต่ก็ยังมีเรือของชาวพื้นเมืองนับเป็นร้อย ๆ ลำต่อปีเข้ามาทำการค้าขายและส่งสินค้าให้กับพ่อค้าจากชาติตะวันตกและจีนอย่างต่อเนื่อง

ด้วยปัจจัยเด่นในด้านตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างตะวันออกและตะวันตก สิงคโปร์จึงเป็นศูนย์กลางรวบรวมสินค้าทางการเกษตร ที่มีมากมายจากประเทศและดินแดนรอบ ๆ เกาะสิงคโปร์ เพื่อส่งเป็นวัตถุดิบให้อังกฤษและประเทศอื่น ๆ ในยุโรป ในทางกลับกันสิงคโปร์ก็เป็นศูนย์กลางการส่งสินค้าจากทางอังกฤษและประเทศอื่น ๆ ไปให้แก่ประเทศในภูมิภาค นอกจากปัจจัยสถานที่ตั้งแล้วสิงคโปร์ยังมีปัจจัยเสริมที่ได้รับจากธรรมชาติอันได้แก่ความเหมาะสมของสภาพทางกายภาพของเกาะเอง สภาพความลึกของน้ำที่รองรับการในจอดเรือและขนถ่ายสินค้าได้อย่างปลอดภัยจากการรบกวนของคลื่นลมทะเลภายนอก อังกฤษในฐานะผู้ปกครองสิงคโปร์ได้มีการพัฒนาสิงคโปร์ด้วยการวางผังเมืองและจัดระเบียบความเป็นอยู่ของประชากร และที่สำคัญคือการดำรงจุดมุ่งหรือวัตถุประสงค์ในการสร้างความเจริญของชาติตนด้วยการพาณิชย์ และความต้องการที่จะเข้ามาเป็นผู้กำหนดทิศทางในการดำเนินการค้าขายในภูมิภาคนี้ การดำเนินการดังกล่าวอังกฤษได้ออกนโยบายสำคัญทางการค้าที่เปิดโอกาสในพ่อค้าสามารถแข่งขันกันอย่างเสรีและละเว้นในการเก็บภาษีการค้าในสิงคโปร์ ถึงแม้ว่าในบางช่วงของการปกครองสิงคโปร์อังกฤษจะมีปัญหาในด้านงบประมาณในการบริหารสิงคโปร์อยู่บ้าง แต่ค่าตอบแทนที่อังกฤษได้รับจากสิงคโปร์ก็มีอย่างมากมายโดยเฉพาะการขายการส่งออกสินค้าจากประเทศตนเองไปยังตลาดต่างประเทศทั้งในคาบสมุทรมาลายูและจีน อีกทั้งยังทำให้อังกฤษเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีอิทธิพลเหนือภูมิภาคนี้จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2

โมเมนตัมของการเริ่มต้นเป็นเมืองท่าเปิดของสิงคโปร์ในยุคนี้เองได้เป็นแรงกระตุ้นและแรงผลักดันให้สิงคโปร์ก้าวไปข้างหน้าในช่วงเวลาต่อมา ด้วยบทบาทในการเป็นเมืองท่าสำหรับสินค้าเกษตรของภูมิภาคและเป็นศูนย์รวมสินค้าจากยุโรปส่งออกไปยังประเทศอื่น ทำให้ตลาดซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าแห่งนี้ขยายตัวอย่างรวดเร็วแม้ว่าอังกฤษจะได้มีการจัดตั้งเมืองท่าฮ่องกงขึ้นมาแข่งขันในปี 1892 แต่สิงคโปร์ก็ยังเป็นอาณานิคมทางเศรษฐกิจหลักทางตะวันออกของอังกฤษ และสถานะนี้ยิ่งโดดเด่นมากยิ่งขึ้นเมื่อมีการเปิดตัวคลองสุเอซในปี 1869 ซึ่งทำให้เรือจากยุโรปซึ่งก่อนหน้านี้ต้องเดินทางอ้อมแอฟริกาทางใต้เกาะสุมาตราแล้วตัดเข้าช่องแคบซุนดา หันมาใช้เส้นทางลัดผ่านคลองสุเอซและช่องแคบมะละกา สิงคโปร์จึงกลายเป็นเมืองท่าการค้าระหว่างแหล่งผลิตในยุโรปและเอเชียตะวันออกไปสู่ตลาดผู้บริโภคในฝั่งตรงกันข้าม ทำให้

ปริมาณการค้าของสิงคโปร์เพิ่มสูงขึ้น มูลค่าการค้าขายทั้งการส่งออกและนำเข้า มีอัตราการเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าหกเท่าคือจาก 67,000,000 เหรียญ ในช่วงปี ค.ศ.1871-1873 เป็น 431,000,000 เหรียญ ในช่วงปี ค.ศ.1900-1902 และมีการขยายตัวอย่างมากอีกครั้งหลัง ค.ศ.1910 ถึงระหว่างปี ค.ศ.1925 ถึง 1927 ที่มูลค่าการค้าขายได้เพิ่มมากขึ้นอีกสี่เท่า โดยไปถึงจุดสูงสุดก่อนการเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ที่มูลค่า 1,832,000,000 เหรียญต่อปี⁴²

สงครามโลกครั้งที่ 1 ในปี 1914 มิได้ส่งผลกระทบต่อสิงคโปร์มากนักในเชิงเศรษฐกิจ แต่ในทางการทหารแล้ว สงครามครั้งนี้ทำให้อังกฤษได้ตระหนักถึงความน่ากลัวของกองทัพญี่ปุ่นที่รุ่งเรืองขึ้นเป็นลำดับในตะวันออกไกล ดังนั้น อังกฤษจึงได้ตัดสินใจสร้างฐานทัพเรือที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่สิงคโปร์เพื่อเป็นปราการหน้าในการป้องกันจักรวรรดิตะวันออกไม่ตกดินนี้ หากแต่ก็ไม่สามารถต้านทานการบุกของญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี 1942 ได้ ผลจากสงครามทำให้สิงคโปร์ต้องยอมจำนนต่อกองทัพญี่ปุ่น ชาวสิงคโปร์โดยเฉพาะชาวจีนที่ถูกสงสัยว่าอาจร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ในจีนแผ่นดินใหญ่ต่อต้านญี่ปุ่นได้ถูกสังหารไปเป็นจำนวนมาก แม้กระทั่งภายหลังที่ฝ่ายสัมพันธมิตรได้รับชัยชนะและรับมอบสิงคโปร์คืนจากญี่ปุ่นแล้วแต่บ้านเมืองก็ถูกทำลายไปอย่างยับเยิน ความเชื่อมั่นในจักรวรรดิอังกฤษที่จะปกป้องภัยให้แก่สิงคโปร์จึงได้สั่นคลอนไปด้วย ความถดถอยทางเศรษฐกิจอันเป็นผลจากสงครามทำให้อังกฤษจำเป็นต้องยอมให้อิสรภาพแก่สหพันธรัฐมาเลเซียและดินแดนอาณานิคมบริเวณนี้ อันได้แก่ มลายา สิงคโปร์ และบอร์เนียว ในปี 1962 และมีแผนจะถอนกำลังทหารออกจากสิงคโปร์และภูมิภาคในไม่ช้า สิงคโปร์จึงได้ตัดสินใจรวมกับมลายาเป็นสหพันธรัฐมาเลเซีย แต่ด้วยความขัดแย้งกันทางเชื้อชาติและอิทธิพลทางการเมือง ทำให้มาเลเซียขับสิงคโปร์ออกจากสหพันธรัฐมาเลเซียในปี 1965 ตลอดจนดำเนินการกีดกันทางการค้าและแสดงท่าทีคุกคามทางทหาร ในขณะเดียวกันอินโดนีเซียก็ได้ประกาศนโยบายเผชิญหน้ากับทั้งมาเลเซียและสิงคโปร์ ทำให้การค้าขายกับอินโดนีเซียต้องสะดุดลง ในขณะที่ภายในประเทศเองก็มีความวุ่นวายทางการเมือง พรรคคอมมิวนิสต์แห่งมลายา ซึ่งได้ต่อสู้ขับไล่ญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองได้กลายเป็นวีรบุรุษของชาติและเป็นองค์กรทางการเมืองที่ทรงอิทธิพลในหมู่ชาวจีน จึงมีอิทธิพลสูงในสหภาพแรงงานชาวจีน เมื่อพรรคกิจประชาชนของนายกรัฐมนตรีลีควนยูเข้าจัดตั้งรัฐบาลในปี 1959 จึงต้องเผชิญกับการประท้วงของแรงงานที่เข้มข้น

3.4 การพัฒนาเศรษฐกิจและสมุททานุภาพของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีลีควนยู

คงจะไม่เป็นการเกินเลยที่จะกล่าวว่า ในปี 1965 เมื่อสิงคโปร์แยกตัวออกจากสหพันธรัฐมาเลเซียแล้ว สิงคโปร์กำลังจะประสบกับหายนะครั้งสำคัญที่อาจทำให้สิงคโปร์ต้องล่มสลายลงได้ ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจเนื่องมาจากการว่างงานและกิจกรรมทางการค้าที่ลดลง ปัญหาความมั่นคงภายในจากความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติและคอมมิวนิสต์ ปัญหาความมั่นคงจากภัยคุกคามภายนอกทั้งจากมาเลเซียและอินโดนีเซีย ปัญหาทางสังคมอันเกิดจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นแต่ไร้ที่อยู่อาศัยและยากจน ปัญหาทั้ง 4 ประการนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และจำเป็นต้องดำเนินการไปพร้อมกัน ซึ่งรัฐบาลลี

42 W.G. Huff, *The Economic Growth of Singapore: trade and development in the twentieth century*. London: Cambridge University Press, 1994, หน้า 11

ได้ดำเนินการเลือกนโยบายที่เหมาะสมอย่างถูกต้อง ทำให้สามารถวางรากฐานการสร้างสิงคโปร์ให้เป็นประเทศในโลกที่หนึ่งได้อย่างมั่นคง ทั้งด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงภายใน ความมั่นคงภายนอก และความมั่นคงทางสังคม

การสร้าง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ปัญหาเศรษฐกิจเป็นหนึ่งในท่ามกลางปัญหาต่างๆ ที่รุมเร้า ซึ่งรวมถึงการว่างงานและการประท้วงของแรงงานมาตั้งแต่ก่อนเข้าร่วมกับมาเลเซียในปี 1962 สถานการณ์ยิ่งย่ำแย่ลงภายหลังจากที่ต้องเผชิญกับการต่อต้านจากทั้งมาเลเซียและอินโดนีเซียภายหลังจากที่แยกออกมาจากมาเลเซีย และปัญหาได้มาถึงจุดวิกฤติในปี 1968 เมื่ออังกฤษประกาศแผนจะถอนทหารออกจากสิงคโปร์ภายในปี 1971 ในท่ามกลางปัญหาต่างๆ เหล่านี้ สิงคโปร์มีปัจจัยที่มีจุดเด่นประการเดียวที่มองเห็นได้ชัดที่สุด คือปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ แต่มีจุดด้อยอีกมากมาย นายกรัฐมนตรีลี กวนยูก็ได้ศึกษาเข้าใจจุดเข้มแข็งและอ่อนแอของตน และได้วางยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติ บนพื้นฐาน 4 ประการคือ การดำรงความเป็นเมืองท่าเสรี ตลาดร่วมสหพันธรัฐมาเลเซีย การสร้างฐานการผลิตภายในประเทศ และการให้บริการต่อเนื่องในการดำเนินยุทธศาสตร์นี้ ท่านได้แก้ไขและป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในทุกด้านไปพร้อมกัน ทั้งทางด้านความมั่นคงทางสังคมและการเมือง การฟื้นฟูความสัมพันธ์ด้านการต่างประเทศ การยกระดับฝีมือแรงงาน ด้วยวิสัยทัศน์และความจริงจังของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีลี กวนยู ประกอบกับความขยันขันแข็งของชาวสิงคโปร์ ทำให้รัฐบาลนายกรัฐมนตรีลี กวนยูสามารถวางยุทธศาสตร์ทะเลอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเจริญเติบโตของสิงคโปร์มาจนถึงทุกวันนี้ได้สำเร็จ

ดำรงความเป็นเมืองท่าเสรี จากประวัติศาสตร์จะเห็นได้ว่า สิงคโปร์ได้เติบโตมาในท่ามกลางการเป็นเมืองท่าปลอดภาษี ซึ่งยุทธศาสตร์นี้ ได้ผลดีอย่างยิ่งโดยเฉพาะในระยะแรก รัฐบาลก็ได้ตระหนักถึงข้อนี้เป็นอย่างดีว่า เหตุที่สิงคโปร์ดำรงอยู่ได้ก็เพราะนโยบายการเป็นเมืองท่าที่อำนวยความสะดวกต่อการค้าอันปลอดภาษี การที่สายการบินเรือหลังไหลมาใช้บริการที่เมืองท่านี้ ก่อให้เกิดการค้าอันเป็นที่มาของรายได้ จึงได้วางรากฐานให้สิงคโปร์ดำรงการเป็นเมืองท่าปลอดภาษีต่อไป โดยนอกจากจะต้องงดการเรียกเก็บภาษีแล้ว ยังต้องพัฒนาเมืองท่าให้สะดวกต่อการขนส่งทางเรือสมัยใหม่ ซึ่งรวมไปถึงจำนวนท่าเรือที่เหมาะสม บริการโรงคลังสินค้า บริการรื้อทำที่รวดเร็ว โดยในการนี้ สิงคโปร์ได้จัดตั้งการทำเรือแห่งสิงคโปร์ขึ้นมาเพื่อดูแลการทำโดยเฉพาะ

อย่างไรก็ดี นโยบายเมืองท่าปลอดภาษีเพียงอย่างเดียวนั้นไม่พอที่จะเลี้ยงประชากรซึ่งเติบโตขึ้นทุกวันที่อัตรา 4% ต่อปี⁴³ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาการว่างงานเพิ่มมากขึ้น สิงคโปร์ในขณะนั้นมีรายได้จากการค้า การบริการทางการเงินที่เกี่ยวข้อง การขนส่ง และบริการอื่น ๆ ซึ่งสร้างรายได้ 70% ของ GNP⁴⁴ ในขณะที่อีก 30% มาจากการจ้างงานในฐานะทัพเรืออังกฤษที่เข้มบาวัง รัฐบาลของลีได้ตระหนักถึงข้อจำกัดของการพึ่งพาความเป็นเมืองท่าเพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่สามารถขยายตัวเพื่อรองรับจำนวนแรงงานที่จะเพิ่มขึ้นได้

ตลาดร่วมสหพันธรัฐมาเลเซีย เพื่อรองรับปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้น สิงคโปร์ได้เริ่มดำเนินการเตรียมการในการสร้างสิงคโปร์ให้เป็นฐานการผลิต ดังนั้นในปี 1959 ได้ขอรับความช่วยเหลือในการประเมินศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจจาก

43 Hafiz Mirza, หน้า 29

44 Ibid.

ธนาคารโลก คณะกรรมการซึ่งนำโดย ดร.ไวเมียส ได้สรุปผลการสำรวจในปี 1961 ว่าในปี 1960 สิงคโปร์มีแรงงานที่ว่างงานจำนวน 37,000 คน และจะต้องสร้างงานใหม่จำนวน 214,00 ตำแหน่งภายในปี 1970 ซึ่งโครงสร้างทางเศรษฐกิจในขณะนั้นไม่สามารถรองรับได้ และพบว่าสิงคโปร์มีศักยภาพที่สำคัญ 3 ประการในการพัฒนา คือการพัฒนาเป็นประเทศอุตสาหกรรม การประมง และการท่องเที่ยว คณะกรรมการนี้ยังแนะนำว่าสิงคโปร์จะต้องสร้างอุตสาหกรรมการผลิต และได้ให้คำแนะนำทางด้าน การตลาด แรงงาน เงินทุน และผู้ประกอบการ และโครงสร้างอุตสาหกรรมไว้ดังนี้

ด้านการตลาด มลายา อังกฤษ และอินโดนีเซีย เป็นตลาดที่สำคัญ แต่อินโดนีเซียเป็นตลาดนำเข้าที่เปลี่ยนแปลงเร็ว ดังนั้นจึงควรพัฒนาอุตสาหกรรมสำหรับตลาดในมลายา อังกฤษและ เขตการค้าเสรีในยุโรป และควรพยายามขยายการส่งออกไปยังซาบห์ ซาราวัก พม่า และไทย ในระยะแรกสิงคโปร์ได้ดำเนินการตามนี้ ด้วยการเข้าร่วมกับสหพันธรัฐแห่งมลายาเพื่อเป็นการเพิ่มขนาดของตลาดภายในอย่างมาก ดังนั้นยุทธศาสตร์ในระยะแรกจึงเป็นการผลิตเพื่อทดแทนสินค้านำเข้า แต่ก็ได้ยกเลิกนโยบายนี้ไปเพื่อดำเนินนโยบายส่งเสริมการส่งออกแทนในปี 1965 เมื่อต้องแยกออกมาจากมลายา⁴⁵ ในด้านแรงงานนั้น คณะกรรมการเชื่อว่าแรงงานสิงคโปร์มีคุณภาพสูง แต่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ ด้วยการอุดมศึกษา การอาชีวศึกษา และการจ้างงานต่างประเทศ ในขณะที่ปัญหาการประท้วงของแรงงาน ความสามารถในการผลิตที่ต่ำ และข้อเรียกร้องค่าจ้างที่ไม่สมเหตุผลเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องควบคุม การประท้วงของแรงงานนี้มีความเกี่ยวข้องกับ ความวุ่นวายทางการเมืองในขณะนั้น คณะกรรมการนี้จึงแนะนำให้นายจ้างมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น สหภาพแรงงานยอมรับข้อตกลงระยะยาวที่ขึ้นกับความสามารถในการผลิต โดยมีรัฐบาลเป็นกรรมการชี้ขาดข้อพิพาท ซึ่งรัฐบาลก็ได้ทำตามคำแนะนำเหล่านี้ และได้มีมาตรการเพิ่มเติม ด้วยการสร้างความมั่นคงทางการเมืองและทางแรงงานด้วยการทำลายพรรคบาริซานไซเซียลลิสต์ ทำให้สหภาพแรงงานหมดอิทธิพลโดยสิ้นเชิงและสร้างสหภาพแรงงานใหม่ซึ่งนำโดยพรรคของนายลีควนยู คือ National Trade Union Congress (NTUC)⁴⁶ ในด้านเงินทุนและผู้ประกอบการนั้น มีความจำเป็นต้องดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศ เทคโนโลยี และทักษะ คณะกรรมการฯ จึงได้แนะนำให้รัฐบาลสิงคโปร์ดำเนินการ (1) ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในการลงทุน (ความล้มพันธ์แรงงาน โครงสร้างพื้นฐาน ข้อตกลงทางด้านภาษี ฯลฯ) (2) เพิ่มแรงจูงใจ (ระยะปลอดภาษี การลดภาษีนำเข้า เงินอุดหนุน) และ (3) จัดตั้งองค์กรเพื่อดูแลกระบวนการปฏิวัติอุตสาหกรรม

ในทางด้านการจัดองค์กร คณะกรรมการฯ ได้แนะนำให้จัดตั้งองค์กร 2 องค์กร หนึ่งนั้นคือธนาคารส่งเสริมการลงทุนเพื่อเป็นแหล่งเงินกู้ในการลงทุนบางอย่าง ส่วนอีกองค์กรได้แก่ สำนักงานการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อควบคุมดูแลการจัดตั้งบริษัทอุตสาหกรรม และประเมินหนทางปฏิบัติต่างๆ สำนักงานนี้จะประกอบด้วยแผนกต่างๆ โดยมีแผนกหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ชักชวนการลงทุนในต่างประเทศให้มาลงทุนในสิงคโปร์ สำหรับอุตสาหกรรมที่เหมาะสมแก่แรงงานในสิงคโปร์นั้น คณะกรรมการฯ ได้เสนอแนะไว้ดังนี้คือ การต่อเรือและซ่อมทำเรือ การผลิตโลหะและผลิตภัณฑ์ทางวิศวกรรม อุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า และเคมี ซึ่งอุตสาหกรรมเหล่านี้ก็ยังคงมีความสำคัญในสิงคโปร์จนทุกวันนี้

45 Harfiz Mirza, หน้า 32

46 Ibid.

จากนั้นรัฐบาลก็จึงได้วางแผนดำเนินการไว้ 3 ประการคือ การสร้างนิคมอุตสาหกรรม การดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และยุทธศาสตร์ตลาดร่วมกับมาเลเซีย โดยได้ตั้งคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจขึ้นมา เพื่อจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม เป็นผู้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจตลอดจนเป็นหน่วยให้บริการจัดเดียวในการดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศ และส่งเสริมการลงทุน ทั้งนี้เพื่อผลิตสินค้า นอกจากนั้นยังดำเนินการเพื่อให้การเข้าร่วมกับสหพันธรัฐมาเลเซียที่กำลังจะจัดตั้งขึ้นใหม่ประสบผล ทั้งที่ก็เพื่อมุ่งหวังว่าจะได้ใช้วัตถุดิบจากอินเตอร์แลนด์อย่างมาเลเซียและอินโดนีเซีย และใช้ตลาดร่วมกันในการระบายสินค้าที่ผลิตได้ อย่างไรก็ดีแผนของนายลิกวนยูก็ต้องประสบความล้มเหลว เมื่อความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติภายหลังจากรวมกับมาเลเซียแล้วไม่สามารถตกลงกันได้ จึงต้องแยกจากกันในปี 1965

สร้างฐานการผลิต ภายหลังจากการแยกออกมาจากมาเลเซียในปี 1965 สิงคโปร์ก็ตกอยู่ในฐานะลำบาก เนื่องจากมาเลเซียได้ดำเนินนโยบายตอบโต้ด้วยการไม่ให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ เช่น ไม่ใช้ท่าเรือของสิงคโปร์ และเก็บภาษีสินค้าที่นำเข้าจากสิงคโปร์ในอัตราสูง ตลอดจนมีการขู่ว่าจะคุกคามทางทหาร ในขณะที่อินโดนีเซียก็ยังคงดำเนินนโยบายเผชิญหน้ากับทั้งมาเลเซียและสิงคโปร์ เนื่องจากไม่พอใจที่มาเลเซียได้ดินแดนในบอร์เนียวซึ่งอินโดนีเซียก็อ้างสิทธิครอบครอง ในการนี้อินโดนีเซียได้ส่งจารชนมาก่อการร้ายในสิงคโปร์ด้วยการวางระเบิดตามห้างร้านต่าง ๆ การค้าระหว่างกันที่หยุดชะงักและการต่อต้านจากอินเตอร์แลนด์รอบข้างนี้ ทำให้สิงคโปร์ไม่สามารถอาศัยวัตถุดิบจากผืนแผ่นดินใหญ่ทั้งสองเพื่อป้อนกิจกรรมการค้าตัวกลางและการผลิตสินค้าสำเร็จได้อีกต่อไป และต้องอาศัยรายได้จากการจ้างงานในฐานทัพเรืออังกฤษ ที่คิดเป็นรายได้อย่างน้อย 20% ของ GNP สถานการณ์ที่เลวร้ายของสิงคโปร์มาถึงจุดวิกฤติในปี 1968 เมื่อรัฐบาลอังกฤษได้ประกาศว่าจะถอนทหารออกจากสิงคโปร์ สิ่งเหล่านี้ยังทำให้สิงคโปร์ไม่มีทางเลือกอื่น นอกจากจะต้องสร้างฐานการผลิตด้วยตนเองเท่านั้น

อันที่จริงรัฐบาลก็ได้ทราบดีถึงสภาพความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจมาอย่างน้อยตั้งแต่ในปี 1959 เมื่อพรรคกิจประชาชนของเขาชนะการเลือกตั้งและทำให้นายลิกวนยูขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนแรก ทั้งนี้เนื่องจากใน 2 ทศวรรษหลังสงครามโลกสิงคโปร์ยังคงอยู่ในระหว่างฟื้นตัวจากสงคราม ด้วยพื้นฐานการเป็นเมืองท่าทำให้สิงคโปร์ฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว แต่สภาพเศรษฐกิจและสังคมภายหลังสงคราม เช่น ปัญหาการขยายตัวของพลเมืองกำลังก่อให้เกิดการว่างงาน ปัญหาการประท้วงของแรงงาน และปัญหาความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติโดยเฉพาะชาวจีนกับชาวมาเลย์ และปัญหาขบวนการอั้งยี่และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งมลายู ต่างก็เป็นปัจจัยภายในที่บั่นทอนการเจริญเติบโตของสิงคโปร์ ประการสำคัญคือสิงคโปร์ได้พบว่า เศรษฐกิจบนรากฐานของการเป็นเมืองท่าที่เคยสร้างความมั่งคั่งมาแต่อดีตแต่เพียงอย่างเดียว นั้นได้มาถึงข้อจำกัดสำคัญเสียแล้วและไม่สามารถรองรับคนจำนวนมากบนเกาะเล็ก ๆ ที่ขาดทรัพยากรของตนเองแห่งนี้

รัฐบาลได้พยายามวางแผนการแก้ปัญหาในทุกมิติคู่ขนานกัน ด้วยการสร้างความมั่นคงทั้งภายในและภายนอก สร้างโครงสร้างพื้นฐานและ ดำเนินอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า ตลอดจนพยายามชะลอการถอนทหารของอังกฤษออกไปให้นานที่สุด ในด้านเศรษฐกิจนั้น ในระยะแรก ได้วางแผนจะสร้างงานด้วยอุตสาหกรรมที่ต้องการแรงงานสูง ระยะกลางจะสร้างอินเตอร์แลนด์เทียมด้วยการชักจูงอุตสาหกรรมหนักมูลค่าสูงผลกระทบน้อยและให้ประโยชน์ระยะยาวให้เข้า

มาสร้างฐานการผลิต พร้อมปรับปรุงแรงงานมีฝีมือ วัฒนธรรมการทำงานเพื่อรองรับการจ้างงาน และในระยะยาวจะปรับปรุงวัฒนธรรมการดำรงชีวิตให้ทันสมัย แก้ปัญหาที่อยู่อาศัยระยะยาว หรือมองในมุมมองที่เทียบเท่ากันได้อีกว่า ลิงคโปร์วางแผนที่จะสร้างเศรษฐกิจด้วยการ (1) ส่งเสริมการตลาดเสรี (2) ระดมทรัพยากรและสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ (3) ประสานการทำงานของเซ็กเตอร์ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ (4) ฝึกและให้การศึกษาแก่แรงงาน และ (5) สร้างเหตุผลแรงจูงใจให้ประชาชนยอมรับโดยดุษณีต่อการดำเนินการของรัฐบาลและกลุ่มผลประโยชน์อื่น⁴⁷

ปัญหาเศรษฐกิจสำคัญในระยะแรกคือการว่างงาน ดังนั้นในระยะแรกรัฐบาลสิงคโปร์จึงมุ่งเน้นที่จะสร้างอุตสาหกรรมภายในประเทศที่มีการจ้างงานสูง ในการนี้รัฐบาลได้ลองผิดลองถูกอยู่หลายปี จนกระทั่งได้บทเรียนว่าโมเดลการสร้างงานด้วยบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ของอเมริกานั้นเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับปัญหาความเร่งด่วนของสิงคโปร์ในขณะนั้น⁴⁸ ในระยะลองผิดลองถูกนั้น สิงคโปร์ได้ทดลองผลิตด้วยแรงงานและเทคโนโลยีของตนเองประกอบกับมาตรการป้องกันทางภาษี เช่น อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ ตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ วิทยุ โทรทัศน์ และเครื่องบันทึกเทป⁴⁹ และได้พบว่าสินค้าของสิงคโปร์ไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ดังนั้นในช่วงที่สองจึงได้เปลี่ยนแนวทางให้คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจเชื้อเชิญนักลงทุนตะวันตกมาลงทุน ซึ่งในเวลานั้น เศรษฐกิจโลกกำลังรุ่งเรือง บริษัทต่างๆ ในตะวันตกกำลังขยายกิจการในขณะที่กำลังแรงงานในการผลิตเพิ่มขึ้น นักธุรกิจจึงพร้อมจะย้ายฐานการผลิตมายังประเทศต่างๆ เช่น ในอเมริกาใต้ ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี เพื่อฉกฉวยโอกาสสิงคโปร์จึงได้ตั้งสำนักงานส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศ และได้ใช้โอกาสนี้แก้ปัญหาการว่างงาน ด้วยการเชื้อเชิญนักลงทุนเหล่านี้มาลงทุนในสิงคโปร์ โดยเน้นค่าจ้างแรงงานที่ต่ำแต่มีระดับการศึกษาที่ดีและมีวินัยในการทำงาน และเตรียมโครงสร้างพื้นฐานไว้รองรับเป็นจุดขาย ตลอดจนได้เตรียมมหาวิทยาลัยในการดึงดูดนักลงทุนไว้ดังนี้ (1) สร้างความมั่นคงทางแรงงานและการเมือง (2) ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ดียิ่งขึ้น (3) เพิ่มมาตรการจูงใจในอุตสาหกรรมที่ต้องการ (4) จัดตั้งคณะกรรมการและรัฐวิสาหกิจเพื่อควบคุมทิศทางเศรษฐกิจ และ (5) นอกจากสภาพแวดล้อมทางการลงทุนจะต้องดีแล้ว จะต้องทำให้นักลงทุนเห็นจริงว่าดีด้วย สิงคโปร์ได้วางแผนการส่งเสริมตนเองด้วยการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดการลงทุนโดยไม่คำนึงถึงค่าใช้จ่าย โดยการจัดตั้งแผนกส่งเสริมการลงทุนซึ่งเต็มไปด้วยคนหนุ่มสาวที่มีความรู้ในการลงทุนในสิงคโปร์อย่างมืออาชีพ พร้อมทั้งตั้งสำนักงานส่งเสริมการลงทุนจำนวนมากในต่างประเทศ ในไม่ช้าหุตการค้าของเมืองท่าปลอดภาษีแห่งนี้ก็เริ่มออกทำงานไปทั่วทุกมุมโลก⁵⁰

ในปี 1965 อังกฤษเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดเนื่องจากความเป็นอาณานิคมเก่า การลงทุนจากต่างประเทศนี้ในอุตสาหกรรม อาหาร เครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์จากยางพารา และปิโตรเลียม โดยเชลซึ่งเป็นบริษัทร่วมระหว่างอังกฤษและเนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่นได้มาตั้งโรงงานเทคโนโลยีต่ำเพื่อผลิตสินค้าป้อนตลาดมาเลเซีย บริษัทข้ามชาติของสหรัฐอเมริกาได้

47 Hafiz Mirza, หน้า 22

48 Lee Kuan Yew, หน้า 75

49 Lee Kuan Yew, หน้า 68

50 Hafiz Mirza, หน้า 36-37